

55. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК СЛОВ'ЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПД-СХ ЄВРОПИ В 7-15 СТ.

В 6-7 ст. відбувається колонізація давніми слов'янами Балкан. В 681 – 1018 – виникає І Болгарське царство. В 864 (65) рр.. відбувається прийняття християнства. В І пол. 10 ст. виникає і розповсюджується богомилство.

1018-1185 – візантійське панування в Болгарії.

1187-1396 – ІІ Болгарське царство.

1393 – захоплення болгарами Тирново.

1396 – захоплення болгарських земель османами. Тяжке становище, насадження мусульманства.

1598 – Тирновське повстання проти осман. Поразка, однак показало невдоволення населення й посилення нац-визв боротьби.

Польща. І польський князь – Мешко І (960-992). Започаткована династія Пястів. Охрестився в 966.

999 – завершився процес об'єднання польських територій в складі єдиної Д.

ХІ ст.. – перші ознаки феодальної роздробленості П. Столиці: І – Гнезно, ІІ – Краків.

30-ті 12–починається період роздробленості. Помирає Болеслав ІІІ Кривоустий. До 13ст

1385 – династія Ягеллонів

1410-битва під Грюнвальдом між тевтонським орденом і польсько-лит військами.

14-15 ст. – формування станово-представницької монархії в Польщі.

Великоморавська Д. На території Чехії і Словаччини – 30-ті 9 ст. поч. формування Д. Рід Моймировичів – князь Моймир І (830-846). 895 – відокремлення Чехії, а в 897 – лужицьких сербів. 906 – припинила існування.

Королівство Чехія. Династія Пржемысловичів. 1306 – Загибель Вацлава ІІІ. Кінець династії.

1310-1437-правління династії Люксембургів.

1371-1415 – життя та діяльність Яна Гуса. 1419-повстання гуситів у Празі. 1419-37 – гуситські війни. 1419-1471 – гусит революція.

Сербія. 860-880 – прийняття християнства.

1217 – Стефан Неманич був проголошений королем

1371 – битва на р. Мариці.

1389 – на Косовому полі.

1459 – встановлення Османської зверхності.

27. НАПОЛЕОНІВСЬКІ ВІЙНИ. ВІДЕНСЬКИЙ КОНГРЕС. СВЯЩЕННИЙ СОЮЗ.

Мета зовн політики: політ і еон гегемонія в Європі.

1800-другий італ похід – розгром Австрії; Фр отримала Бельгію, землі на лівому березі Рейну; фактично запанувала в Іт. 1802- мирна угода з Анг 1803-війна з Анг відновилася 1805-Нельсон завдав поразки франц і іспан

флотам на березі Ла-Маншу. Фр прогнала війну на морі. Ств-сь **третя антифранц коаліція- ВБ,Рос,Авст,Неополітан кор.-во.**

Грудень 1805-перемога Наполеона над австр і рос війс-ми під **Аустерліцем.** – свобода дій в Іт,Нім+загарбання Венеції; лікв-ція Свящ Рим імп.

1806-Прусія приєд до коаліції-**четверта антифранц коаліція.** Наполеон вдерся до Прусії-розгромив – битви біля Єни і Ауерштадта. **В Берліні** Наполеон підписав декрет про континентальну блокаду-заборона залежним кр-м вести торгівлю з ВБ.

Олександр 1 –на допомогу Прусії-поразка – в рез –**Тільзитський мир 1807:** О1 визнав усі завоювання Наполеона + принд до континент блокади. Ств Вестфальське кор.-во на завой-х землях Нім-ни, а з польських земель-герц-во Варшавське.

1808-вторгся в Іспанію, де зробив правителем свого брата Жозефа, тут зазнав перших невдач на суходолі-бо розпоч народна партизанська війна. Не зміг підкорити іспан народ, тримав туту війська до 1813. **Португалія-1807-** захопив владу франц генерал Жюно.

1809- 5 антифранц коал-Авст,Англія. Австрія розпоч війну-поразка-до Фр: Істрія,Трієст, Далмація, пізніше Папська обл.-ть,Голландія, німець узб=жя Пн-го моря

похід на Росію-1812 червень на Москву; Кутузов; **26 серпня 1812-під Бородіно-**не було вирішальної перемоги; холод-поверн до Парижу. Поразка в Рос-крах наполеон імп-ї.

1813- 6 антифранц коаліція- Рос, Анг, Прус, Швец,Ісп, Порт+Австрія.

16-19 жовтня 1813- битва в Нім під Лейпцигом- „битва народів”- поразка Фр.

Поч. 1814- війська союзників-до Парижу, Наполеон зрікся; реставрували монархію бурбонів-Людовік18- 1814-24. **Паризький мир 1814-Фр поверталася до кордонів 1792р.**

20 березня 1815- захопив престол знову. 100днів **7 антифранц коаліція Рос, Анг, Прус, Швец,Ісп, ін д-ви.** Орг-вав похід на Бельгію. **18 червня 1815-остаточно розбитий під Ватерлоо.**

Вересень 1814-травень 1815-Віденський конгрес-започ=в нову с-му міжн відносин. Усі справи вирішував „**комітет чотирьох**”- **ВБ-МЗС-лорд Касльрі, Рос-О1. Австр- імп. Франц, канцлер Меттерніх, Прусія-Фрід-Вільг III.** Талейран від Фр-пересварив союзників-грудень 1814-ВБ+Авст+Фр-таєм дог про спільні дії, щоб не допустити зміц-ня союзу Рос+Прус.

Рішення: Росія-част Пол з Варшавою, залиш-ся Фінл і Бессарабія; укр. землі Холмс та Підляшшя. Росія повернула Австрії сх. Част Галичини.

Англія – о.Мальта, Капська колонія на пд. Афр, о. Цейлон.

Прусія- част Саксонії та Рейн обл..

Нім-кі д-ви та деякі вол-ня Австрії утв **Німець союз.- 38 дрібних д-в та вільних міст.**

Австрія-Ломбардія, Венеція

Сардинське кор.-во- Савойя, Ніцца, тер-я Генуезької респ.-ки.

Папська обл. Та Неаполітанське кор.- відновилися.

Бельгія+Голландія – об'єднано в незал-не **Нідерландське кор.-во**

Утв Швейцарська конфедерація з 19 кантонів

Норвегія об'єм зі Швецією.

Данія отрим Шлезвіг, Гольштейн.

Вересень 1815- Свящ союз- проти револ-х рухів, допомагати один одному в їх придушенні.

Рос, Авст, Прус пізніше- майже всі монархи євро кр-н

8-9. ПРАВОБЕРЕЖНА УКР. У СКЛАДІ РП 18СТ. НАРОД. РУХИ

Після завершення війни між Польшею та Туреччиною (1699) потреба у козацькому війську відпала, і тому польський сейм прийняв рішення про ліквідацію правобережного козацтва. Спроба силою реалізувати цей план призвела спочатку до поразки польських військ під Фастовом 1700 р., а потім і до вибуху повстання під проводом **С Палія (1702—1704)**.- очолював козацькі повстання на Київщині, Брацлавщині, Поділлі та Волині. В 1704 р. на Правобережжя вступили лівобережні козацькі полки під проводом Мазепи. За його наказом Палія було заарештовано, а повстання придушено

Ситуацією скористався І. Мазепа, який, приєднавши до Гетьманщини правобережні полки, незабаром усунув С. Палія від влади. Після падіння І. Мазепи та поразки П. Орлика система міжнародних договорів 1711—1714 рр. остаточно визнала права Польщі на володіння Правобережжям.

Відновлення польсько-шляхетських порядків на Правобережжі. Землі регіону знову були поділені на Брацлавське, Волинське, Київське та Подільське воєводства. Магнати почали створювати в межах своїх володінь «слободи», у яких селяни на певний час звільнялися від податків. Однак закінчення пільгових років, вимоги землевласників виконання панщини та натуральних повинностей, які супроводжувалися посиленням наступу уніатства на права православних, викликали значне соціальне напруження на Правобережжі, безпосереднім наслідком якої стала гайдамаччина. **Гайдамацький рух виник у першій половині XVIII ст.** (перша згадка про гайдамаків датується **1714** р.) на Волині та Західному Поділлі, але незабаром охопив Київщину та Брацлавщину. Це була яскрава форма національно-визвольної боротьби українського народу проти польського гніту на землях Правобережної України. Гайдамаччина у своєму розвитку пройшла три хвилі піднесення: 1734—1738 рр., 1750 р., 1768 р. (Коліївщина).

Перше велике гайдамацьке повстання- 1734 р. Його каталізатором- вступ на територію Правобережжя російських військ разом з гетьманськими полками, які мали на меті допомогти синові короля Августа II вступити на польський престол. Серед місцевого населення поширилися чутки, що війська прийшли на допомогу українським селянам, а російська цариця Анна Іоанівна видала грамоту, в якій закликала до боротьби проти польської шляхти. Стихійний народний виступ швидко охопив Київщину, Поділля та

Волинь. На чолі повстання став— Верлан. У ході боротьби активно йшов процес «покозачення», коли селяни масово записувалися в козаки та заводи́ли козацький устрій.

Повстанцям вдалося захопити Жванець, Броди, Збараж, дійти з боями аж до околиць Кам'янця-Подільсько-го та Львова. Між тим у Польщі престол отримав Агуст **III**. Виконавши свою основну місію, царські війська були кинуті на придушення гайдамацького руху. Наприкінці 1738 р. російські та польські збройні формування за допомогою зрадника С. Чалого отримали перемогу над основними повстанськими силами, що примусило частину гайдамацьких загонів відійти в Молдавію, а решту тимчасово припинити збройний опір. **Новий спалах активності гайдамацького руху припадає на 1750 р.** Повстанці, очолювані О. Письменним, М. Сухим, П. Тараном, протягом року контролювали землі Брацлавщини, Київщини, Східного Поділля. їм вдалося навіть захопити такі потужні фортеці, як Вінниця, Умань, Летичів, Фастів. Проте до зими 1750 р. цей виступ спільними зусиллями польських та російських військ було придушено.

Піком гайд руху-селянсько-козацьке повстання **1768- «Коліївщина»**.

Першоповстання-наступ уніатів на права православних на півдні Київщини.

Навесні 1768 р. запорожець М. Залізняк сформував під Чигирином повстанський загін, На бік повсталих перейшов уманський сотник І. Гонта зі своїми козаками. Повстанці взяли Умань — міцну фортецю, одну з опорних точок польської шляхти в цьому регіоні, що стало переломним моментом у розгортанні Коліївщини. Ця перемога робила досить реальною перспективу розростання гайдамацького руху як у західному, так і в східному напрямках, що означало його поширення не тільки на власне польські землі, а також і на Лівобережжя.

складовою цього руху була антифеодальна боротьба, Непокоїла російський уряд. Росія розпочинає в другій половині червня 1768 р. каральні акції проти повстанців. Підступно були схоплені М. Залізняк та І. Гонта. Протягом липня—серпня було розгромлено більшість гайдамацьких загонів, але остаточно Коліївщина була придушена лише навесні 1769 р.

26. ФРАНЦУЗЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 18 СТ, ЇЇ НАСЛІДКИ

5 травня 1789-Ген штати-представники 3-х станів. Представники третього стану 17 червня оголосили себе Національними зборами-ліквідувати абсолютизм. Король це рішення скасував, хотів приборкати депутатів. 9 липня-оголосили себе Установчими зборами для створення нового державного ладу у Фр. Народ підтримав депутатів. Ств. Паризький комітет-муніципальне управління містом, які ств. власні загони (Нац.гвардію) і 14 липня-взяття Бастилії. Революція поширюється на провінції.

УЗ: серпень 1789-декрети про рівність у сплаті податків, скасування станових привілеїв, особисті феод повинності селян ін.; 26 серпня 1789-Декларація прав людини і громадянина. УЗ ліквідували інститут спадкового дворянства, цехову с-му, внут митні кордони, конфіск церк землеволодіння.

Більшість в УЗ (750 депутатів всього) мали помірковані прихильники конят монархії-Лафает і Мірабо; рішучих револ дій – ліві-Робесп'єр. 3 вересня 1791-1а конституція-конст монархія. Виконавча влада-короля і міністрів, право вето; законодавча- однопалат Законодав зборам; судова- виборність суддів і участь присяжних. Фр. Поділ на 83 департаменти- виборним радам. Вибори до 3 Зборів-двоступеневі на основі високого майнового цензу.

Втеча дворянства за кордон.-невдало король 17 липня 1791-на Марсовому полі у Парижі –велике зібрання-вимога-республіка.-розстріл демонстрації: розмежування прихильників конят мон і респ.

Осінь 1791-літо 1792-тяжка екон стан. У русі за респ-вел роль- політичним клубам-Якобінський(Марат, Дантон, Робеспєр).

1 жовтня 1791-розпочали роботу 33-більшість конят монархісти,якобінців 2р менше. Проти Фр хоче виступити коаліція європ держав. Привід до війни: Австрія –щоб Фр відмовилася від конят-ції, і Фр у квітні 1792-огол війну. Піднесення рев-ції: серпень1792-ств Комуна Парижа(Робесп'єр, Марат),яка захопила палац. Але був сформ новий уряд жирондистів(Ж)-Тимчасова виконавча рада. Перша коаліція проти Фр- Австрія та Прусія, яка в липні огол війну Фр. - 20 вересня 1792-перемога Фр над автро-прус військами+рішення:лікв монархію та прогол респ.(до цього 15серпня поч. Вибори до Нац конвенту-виборчі права мали всі чоловіки 21-річного віку,майновий ценз ліквідовано).

Конвент: 136-поміркованих респ-ців Ж; їх підтрим „болото”- центристська більшість 500; ліве 113-Якобінці „Гора”. Травень 1793-поч боротьба між Ж і Горою. Восени 1792-терит Фр очищена від інтервентів. Рішення Конвенту-стратити Людовіка16(січень 1793).

Загострилась екон ситуація. „Шалені”-виразники інтересів сіл і міськ бідноти у Конвенті-вимагали бор проти спекуляції.

До антифранц коал приєд Анг та Ісп.-поразка Фр.

Рояліти-прихил монархії-заколот, це були селяни незадоволені аграрною пол-ю. Розчарування політикою Ж, цим скористалися Я, які 10березня ств Револуційний трибунал-суд з надзвичайними повноваженнями-запроваджено пол-ку револ-го терору. 7 травня конвент ств Комітет громадського порятунку-перейшли повноваження з ведення війни та бор проти контрревол.

31 травня 1793-виступи народу проти Ж, їх підтрим Я. Вночі загони оточили конвент, Ж його залишили, влада-до рук Я. Проти Я-більшість департаментів Фр. Червень 1793-нова Конституція-верховенство народу, рівність, ціл і недоторк респ-ки, більш демок-ша за 1791. масовий терор, розправи. Липень 1793-декрет про повне знищення феод прав; 17 вересня-закон про підозрілих; розпоч масові страти, чистки.Ж тікали. На чолі всього-Робеспєр.заборона християнства. Червень 1794-1аантифр коаліція зазнала поразки. Змова проти Робесп в конвенті-27липня 1794(9термідора 2-го року)-переворот-стачено.

Термідоріанський переворот До влади- нова буржуазія, яка збагатилася за час револ. –підтримували респ-ку, інтереси заможних власників, невдоволення населення-придушено. 1795-нова конституція-респ-кий лад, скас заг виборче право, віднов майновий ценз; двопалатний законодавчий корпус-Рада п'ятисот і Рада старійшин; для деп.-тів-двоступеневі вибори; виконавча влада-5м членам законодавчого корпусу-**Директорії**, політика якої – інтересам найзаможніших верств. Верховенство в Дир. мав Баррас.

Жовтень 1795 –роялістський заколот-розправу над ними чинив Наполеон. Директорія ігнорувала соц низи, тому рух виник-„За рев-цію в ім'я рівності”-Ф.Бабеф-прихильник Я, невдало.Зовн пол-ка Дир.-війни Наполеона-споч успішні,а потім ні. **9лист 1799(18брюмера 8-го року респ-ки)** Наполеон розігнав Дир..+декрет-передати владу трьом консулам_Сіейсу, Роже-Дюко,Бонапарту. 24грудня-нова конституція-Фр-респ; Закон влада-Держ раді, Трибуналові,Законодавч корпусу; викон- 3-х консулів, фактично 1-го-Наполеона. 1802-став довічним консулом

51. МІЖНАР ВІДН В ПЕРІОД 30-Х РР І НАПЕРЕДОДНІ ВІЙНИ **2 ВОГНИЩА ВІЙНИ.**

Вересень 1931- **Японія** розпочала окупацію пн-сх провінцій Китаю; лютий 1933- Маньчжоу-Го ;

березень 1933-вийшда з Ліги Націй.

Червень 1935- **Нім+ ВБ=** війс-морську угоду.

Березень 1936-введення німец військ в Рейнську демілітариз зону.

Серпень 1936-чотирьохрічний план підготовки до війни.

Жовтень 1935- **Італія – війна проти Ефіопії**, до літа 1936-окупували її.

7 липня 1937- Японія розпоч війну в Китаї.

1937- СРСР+Китай=пакт про ненапад

25 жовтня 1936-Гітлер+Мусоліні=угода-розмежування сфер впливу- „Вісь Берлін-Рим”

25 листопада 1936р- Нім+ Японія= антикомінтернівський пакт на 5 років

6 листопада 1967- приєдналася Іт == Берлін-Рим-Токіо

22 травня 1939- Нім+Італ= дог про військовий союз-Сталевий пакт

27 версня 1940-Нім+Іт+Япон=тристоронній пакт – договію про війс,Пол,екон союз.

12березня 1938-аншлюс Австрії.

29-30 вересня 1938-в Мюнхені-конфер ВБ,Нім,Італ,Фр- про передачу Суецької області.

14 березня 1939-Нім підтримала „самостійну”Словаччину

15березня-німец війська-в Чехію; Чехія і Моравія окуповані.

7 квітня 1939-Італ окуп Албанію.

23 серпня 1939-договір про ненапад СРСР+Нім

1932-33-міжнар конфер з проблем роззброєння у Женеві-Рішення: утримуватися від гонки озброєння.

1933- Пакт чотирьох-ВБ,Фр,Нім,Іт-не набув чинності

1933-35-2-га хвиля дипломатичних визнань СРСР

Грудень 1933-рішення про ств системи колективної безпеки в Європі.

26 січня 13-934-договір про ненапад Нім+Пол.

2 травня 1935-Фр+СРСР=дог про взаємодопомогу

16 травня 1935-СРСР+ЧС-дог про взаємодоп.

3 (6). УКР ПІСЛЯ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ В ПЕТРОГРАДІ. ПОЧАТОК ГРОМАДЯН ВІЙНИ

Падіння Тимчасового уряду. ЦР ініціює утворення в Києві «Крайового комітету охорони революції в Україні», до складу представники різних політичних та громадських організацій. У жовтні 1917 р. в Україні розгорнулася боротьба між трьома політичними силами — прибічниками Тимчасового уряду; більшовиками, та національними силами ЦР.

7 листопада 1917-III Універсал,- утворення Української Народної Республіки (УНР) у межах дев'яти українських губерній. В Україні впливають нові, зовнішньополітичні чинники: зміцнення більшовицької влади в Росії. Основного завдання — захоплення влади в Україні та встановлення більшовицького режиму на її території.

Напр 1917- Маніфест РНК до українського народу з ультимативними вимогами до ЦР, підписаному В. Леніним та народним комісаром закордонних справ Л. Троцьким, з одного боку, визнавалася УНР, а з іншого — робилися грубі втручання у її внутрішні справи. Ультиматум Раднаркому містив чотири вимоги до Центральної Ради: відмовитися від дезорганізації фронту (йдеться про утворення Українського фронту), не пропускати через Україну козачі формування з фронту на Дон, пропустити більшовицькі війська на Південний фронт, припинити роззброєння радянських полків і червоноармійців.

4 грудня у Києві розпочав свою роботу Всеукраїнський з'їзд рад-більшовики планували здійснити внутрішній переворот та захопити владу демократичним шляхом, але сил для цього в них виявилось замало; більшовики разом з лівими есерами, деякими українськими соціал-демократами та кількома безпартійними (всього 127 осіб) залишили Всеукраїнський з'їзд рад і перебралися до Харкова., ДЕ 11 —12 грудня 1917 р. відбувся альтернативний з'їзд Рад, що проголосив встановлення радянської влади в УНР та обрав Центральний виконавчий комітет рад України (Головою ЦВК став лівий український соціал-демократ Ю. Медведєв)-його рішення визнані правочинними Радянською Росією.

Після відхилення ультиматуму, починаючи з 5 грудня 1917 р., Центральна Рада перебувала в стані війни з Раднаркомом Росії. Діями радянських військ керував харківський центр,-В. Антонов-Овсієнко, М. Муравйов та Г. Орджонікідзе.

У Києві 15 грудня було утворено Особливий комітет з оборони України (М. Порш, С Петлюра, В. Єщенко). Опорою Центральної Ради були підрозділи Вільного козацтва (Гайдамацький Кіш Слобідської України,

Галицький курінь січових стрільців тощо) та добровольчі формування (26 грудня Генеральний секретаріат прийняв рішення про створення армії УНР на засадах добровільності та оплати). Вирішальні події розпочалися 25 грудня, коли В. Антонов-Овсієнко віддав наказ про наступ 30-тисячному радянському війську проти УНР. Для ЦР головними стали три завдання: мобілізувати та організувати український народ для відпору агресору; формально відмежуватися від більшовицького режиму; створити передумови для самостійних переговорів з Німеччиною та її союзниками. – в результаті **IV Універсал 11 січня 1918 р.:** проголошувалася незалежність, суверенність УНР

Проголошена в універсалі самостійність не мала абсолютного характеру. Навіть у цьому документі цілковито не відкидалась ідея федерації: тільки Українські Установчі збори мають остаточно вирішити питання «про федеративний зв'язок з народними республіками колишньої Російської держави».

На жаль, цей важливий юридичний акт було проголошено надто пізно, коли кульмінаційний момент українського національного руху вже був пройдений. Нерішучість та непослідовність Центральної Ради призвели до того, що у вирішальний момент **16 січня 1918 р. у бою під Крутами** де вирішувалася доля Києва. Більшовицькі війська М. Муравйова 26 січня 1918 р. увійшли до столиці УНР. Український уряд змушений був перебазуватися до Житомира, а невдовзі — до Сарн.

29. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН ЗС ТА ПН. АМЕРИКИ В 2 ПОЛ 19 ст.

1950-60-ті рр.:

АНГЛІЯ- ЗРОСТАННЯ ПРОМ ВИР-ВА НА ОСНОВІ впровадження нової техніки і збіл продуктивності праці, в результаті-індустріально розвинена. Інтенсивно розвивалося вир-во машин і устаткування, якими оснощувалася промисловість країн. Покращення життя населення, зменшення робітничого руху; засади лібералізму. Колоніальна експансія-джерела сировини і продуктів та ринок збуту фабричних товарів.

ФРАНЦІЯ-бонапартистський режим; бурхливий розвиток промисловості торгівлі; завершилася пром революція; впровадження машин в усі галузі; обсяг зовн торгівлі збільшився; процес концентрації вир-ва та капіталів. Збільшення колоніальних володінь- Далекий Схід, але погіршилися відн з євро пейс країнами.

Обедання **Німеччини та Італії**, як національних держав. – екон піднесення, пром вир-во збільшується; впровадження парових машин; залізниці будуються в усіх країнах. В Нім-швидка індустріалізація, бо ліквідовано феодал відн у с/г.

РОСІЯ -1861-скас кріпосного права. Та реформи. Підтримка приватного капіталу; пром революція сприяла появі нових міст; загалом-перехід до нової екон моделі, заснованої на використанні вільнонайманої роб сили.

КІНЕЦЬ 19СТ:

Подальший розвиток індустріального суп. Успіхи в металургії, машбуд, транспорті; виплака сталі, чавуну, добування вугілля. Нові галузі-електротехнічна, хімічна. Створення великих підприємств. Поширення акціонування. Поява-картелів, синдикатів, трестів, концернів-монополій. Це сприяло розширенню внут і зовн ринків.

Зростання ролі держави в екон процесах.

У с/г – 2 напрямки: фермерський та пруський(еволюція поміщицького госп-ва). Перехід с/г від натурального до товарного

Робітничу рухи.

8. СОЦ-ЕКОН РОЗВ УКР ЗЕМ УСКЛАДІ РОС ІМП 18СТ

На Лбр і Слоб у с/г-осн гал ек-ки, розшир-ся посівні площі зернових і технічних культур, особ в пд р-х, в рез освоєння нових земель або викорчовування лісів, удоскон с/г знаряддя. Розв скотарство У зв'яз з потребами війська в сукні і попитом на ринку в У знач збіл кіл-ть овець.- Уряд ств вел вівчарські ферми-«заводи». Зростання площ, зайнятих під коноплями, льоном, тютюном ін кул-ми.Рибальством, бдж, полнов город, садів. Прод розв ремесла й промисли. Розшир вже існуючі і ств нові **пром під-ва** — рудні, де вир залізо, винокурні, млини, папірні, скляні «заводи» (гути), суконні «заводи», цегельне і вапняне вир-во. Пром під-ва належ коз старшинам, монастирям, інколи — заможним коз і сел, купцям. На них прац залежні селяни+ вільнонаймані люди. Це були ще знач мірою дрібні вир-ва, що буд-ся на принципах простої кооперації. У 1чв18ст. в У ств й **мануфактури(М)**, які були великими під-ми. 1719-біля Путивля, в сГлушкові,-засн Путивльська (Глушківська) суконна М, що належ казні. Хоч М ґрунт в осн на руч техніці й праці кріпаків, але збільшення їх числа, відрив певної частини кріп-х селян від с/г занять, поява вільнонайм роб-в, поглиб поділу праці на під-х — вносило нові елем в феодкріпо с-му, перші симптоми її розкладу й зародж капіт-го укладу.

Розшир внут й зовн торгівля. Знач роль відігра торги, базари і ярмарки,-сприяло зміц екон зв'яз між тер-ми. В ЛБР У на поч18ст.-100 торг осередків, де старшини, купці, міщани, козаки, селяни продав й куп як місц так і привізні Розш й зміцн у 1пол 18ст. ек зв У з Рос. З укр міст і сіл в Рос-селітру, поташ, масло, сало, шкіри, прядиво, худоби. З Рос в У-хутро, залізо й різні металеві вироби, папір тощо.

У 1720—1730 рр. на Лівобережжі налічувалося вже близько 200 міст і містечок.

Пан силою житті ЛВБ і Слоб У зал коз старшина, міс аристократія і вище правосл духі-во. Зростати старшинське і монастирське землеволодіння. Гет Маз та Скор самі захоп вел зем площі з фонду вільних війс маєтностей, баг земель роздавали старшинам і монастирям, скріплюючи ці надання своїми універсалами, які часто підтверджувалися цар грамотами. Хаар-м -різке збіл спадкового («зуполного») вол-ня за рахунок зменшення умовних володінь. Лише Мазепа видав не менш як 1000 універсалів про надання землі у

володіння. Крім одержання земель за гетьм й полков-ми універсалами, старшина розширювала свої вол-ня скуповуванням, найчастіше примусовим, сел-х і коз-х земель, забиранням їх за борги, й прямим насил-м загарбанням. Такими методами, збіл й монастирське землевол.

Дуже швидко змен як кіл-ть вільних, незалежних від старшини і монастирів посполитих, так і площа їхніх зем володінь. За 1654—1730у семи полках ЛВБ старшини-феодала поставили в зал-ть від себе дві третини вільних посполитих. З 1730 по 1752 р., чисельність вільних посполитих зменшилася майже в 5 разів (було близько 28 тис. дворів, а стало трохи більше 5 тис). Старшина й церк феодала збагач за рах прибутків від пром-х під-в — рудень, гут, буд, млинів, гуралень тощо, які вони засн в своїх маєтностях, шляхом торгівлі, різних фінансових операцій, зокрема лихварства, численних хабарів, оренд. Зосер-чи в своїх руках більше зем вол і політ владу, старшина за цей період консолид в окр панівний, феодальний за своїм хар-м клас, який відокр-ся від рядового коз-ва. Зростала влада старшини в полках і сотнях, ставала фактично спадковою. Сфор знач мірою замкнена старшинська привілейована верхівка, до якої входили т.зв. бунчукові товариші (під час парадних виходів ішли під гет-м бунчуком), які підляг тіл владі гет-го прав-ня і з яких в основному виходила генеральна старшина та полковники, і значкові товариші (йшли під полковим прапором-значком), які підлягали лише полковій владі. З поч18ст. землі в У стали захопрос дворяни, вельможі й сановники. Гет-ни давали на ці землі універсали, які цар уряд підтверджував. Найб зем вол дістав Меншиков. Посилення визиску народних мас. Старшини збіл под-ки й повин-ті підданих. Заг тенд- зростання панщини. На ПН,ЦН р-х ЛВБ на поч 18ст.-не менше двох днів на тиждень. У другій чверті18ст. на ПН ЛВБ, Слобпанщина-триденною.

Крім панщини, селяни виплач числ грош, натур под і повинності — на гет-кий скарб, полкову й сотенну адм-цію, на церкву, на утр війська, прац на буд.-ві і ремонті шляхів, мостів, укріплень та ін.+ утримувати цар війська, розташовані в Україні.

. МІЖНАРОДНЕ І ВНУТ СТАН РАД РОСІЇ НА ПОЧ 20-Х РР ХХСТ НЕП

глибока екон криза. Пром-ть зруйнована; нестача сировини; у с/г-посівні площі скоротилися, голод.

Причини: 1 світ війна; Гром війна; Пол-ка воєн ком-зму; директивні методи упр-ня народним госп-м; продрозкладка.

Скорочення чисел-ті робітників, бо повертались у села+гинули на фронтах.

Кін20-поч 21рр- селянські повстання проти проведення продрозкладки-масово.

Повстання матросів у Кронштадті — весна 1921-найбільше- прийнята резолюція з 15 пунктів-вимоги: скас привілеї для комуняк, свобода слова для всіх партій. Переговори з владою, але їх делегація була заарештована.

Криза всередині партії.

Екон і соц-пол криза-НЕП-початок до його переходу став Х зїзд більшовиків, що прийняв у березні 1921 резолюцію „Про заміну продрозкладки продпод-ком”.

У с/г- НЕП- заміну продрозкладки продпод-ком, розмір якого був в 2 рази менший

У пром-ті-НЕП- денац-ція частини пром підпр-в, допуск приватного капіталу ін.

У торгівлі-НЕП-запровадження вільної торгівлі(держ-ї, кооперат, приватної)

Нормаліз-сь фінанси с-ма. Грошова реф 1922-24- зупинено шалені темпи інфляції. Поч. випуск червінців.

1923-перша криза НЕПу, викликана кризою ножиць цін

1925-26-друга- „криза хлібозаготівок”

1927-28- третя, гостра криза хлібозаготівок пов’язана з зимою 1927-28.

48. ЕКОН І ПОЛІТ РОЗВИТОК КНР 1949-2004РР

китай розділений на 2 част після війни: Пд.-Сх-під контролем КПК, підтримка СРСР, посилила вплив; друга част управлялася Гомінданом-орієнтир-США. Між їх війс формуваннями ще під час війни – сутички. Безрезул-ті переговори щодо ств коаліц уряду. Весне 1946- Гом.війська поч. наступ на північ і до весни 1947 оволодіти ініціативою, а потім навпаки-до КПК. Так поч. Гром війна. Війс-ві успіхи Народно-визв-ї армії Китаю сприяли відходу від Г.частини політ сил, послаблення Г. 1948 і 1949-вирішальні бої-КПК витіснили противників з осн-х районів. Січень 1949-вони взяли Пекін, березень-Нанкін, травень-Шанхай. Успіхи КПК, бо на відвойов тер-х проводили аграрну реф.

1 жовня 1949-в Пекіні – ств КНР. Комуняки-аграрна реф-ма: сел.-во отрим 47 млн га землі, після чого поч. кооперування с/г, яке закінч в 1956. Почалася індустріалізація-перша п’ятирічка 1953-57-пром розвиток був набіл в Азії.

Політ план- багатопартійність, але політ влада вся –**КПК з Мао Цзедуном.** МЦ

Зовн політ- орієнтир-СРСР. Лютий 1950- договір про дружбу. Спільна участь у Корейс війні. Західні кр не визнавали КНР.

„тоталі-ний соціалізм” – буд.-ся в КНР.

1958- КПК затвердив „нову генерал лінію партії”-рішення: прискорити темпи екон роз-ку, здій-ти вел стрибок. Головним засобом мала стати комун-на безоплатна праця. Ств-сь комуни-по 20 тис селян, в яких усупіл-сь усе. Праця була воєнізована.

Пром-ть- мета-збіл валове вир-во шляхом буд.-ва дрібних кустарних підпр-в. Але в країні наростало незадоволення, бо падало вир-во с/г продукції. Нестача продуктів харчування-голод, в рез-ті виступи протесту+1959-пост в Тибеті.

В КПК виникла опозиція МЦ, тому він розпочинає рішучий наступ на кап-зм. Сутички з СРСР.

МЦ зробив ставку на молодь-ств комун-ну д-ву. Ця ідея-„великої пролетарської куль-ної рев-ції”-1965-76. ств-сь загони, які проводили чистки в партії, держ установах ін від опозиц сил.

1967- контроль над станом в країні взяла на себе армія-мін оборони **Лінь Бяо. 1971-** МЦ звільнив його, почав повертати репресованих держ працівників.

1976-МЦ помер . Бор за владу- **Хуа Гофен.** Але поступово верх брали „прагматики”-їх лідер **Ден Сяопін - репресованим був- взяли владу:** ідеї МЦ відкинули; реабілітовані всі; країна стала відкритою; елементи ринкової екон-ки; розв-сь дрібний і серед бізнес; інозем капіталовкладення; - прискор-ня екон розвитку. Гасло-„побудова соціалізму з кит-кою специфікою”. Не було змін в політ сфері.

1980-тірр-перше місце у світі по вир-ву телевізорів, бавовняних тканин, цементу, вмидоб вугілля.

1979-політика однодідності.

1989- мітинги студентів-вимоги: демок-ції, розшир прав і свобод. В керівництві – розкол – 1-за компроміс 2-за жорсткий курс, які і перемогли, вони ввели воєний стан+ вніч 3-4 червня 1989-в Пекін ввели війська, за їх допомог очистили площу від студентів-жертви. В рез-ті – удар по міжн становищі, але не згорталися екон реформи. Зберігся тотал політичний лад, розвиток ринкової економіки-успіхи.

49. ВЕРСАЛЬСЬКО-ВАШИНГТОНСЬКА СИСТЕМА, ЇЇ СУТЬ, ХАР-Р.

18 СІЧНЯ 1919-Паризька мирна конф.

ЛлойдД Жордж, Вільсон, Клемансо-гол роль. Розробка мирного дог з Нім,-

1. 28 червня 1919р-Версальський дог. :значну частину тер втрачала-Ельзас і Лотарингію-до Фр, три округи-Бельгії, част Сілезії-ЧС, част Прусії і Поморя,Познань- Пол, Пн. Шлезвіг-Данії; Фр отрим на 15 р вугіль шахти Саару; втрачала всі колонії; не мала права розташ війська в зоні р.Рейн; армія-не більше 100тис; репарації 132 млрд золотих марок.

2. Договори з союзниками Нім:

Сен-Жерменський з Австрією 10 вересня 1919: визнава її суверенітет в етнічних межах австр нації, заборон об’єм з Нім.

Нейський з Болгарією 27 листопада 1919: зобов’язував передати деякі її терит до Рум і Югосл.

Тріанонський з Угорщ 4 червня 1920- вел тер втрати: Трансільванію і част Банату-до Рум, Словаччину і Закарпатську Укр.-ЧС, Хорватію і ін тер-Кор СХС.

Севрський з Туреч 10 серпня 1920 позбавляв Тур-ну суверенітету навіть над тер, де тур насел складало більшість; контроль над тур економікою, фінансами, протоками Б і Д. Почався визвольний рух-перемога тур військ над інтервентами Антанти призвело до заміни у **1923 Лозанським дог з Тур.-**визнали тер і кордони якими є і сьогодні.

3. Ліги Націй 1919-статут ЛН, Женева, вищі органи: Асамблея та Рада Ліги

4. Колоніальне пит-система мандатів.

5. Російське пит-не огол війну, а дати підтримку контр рев.

Загострились міжн відносини в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні: Яп не воювала, а викор війну і захопила німець-х володінь у Кит, Марсіанських, Маршаллових, Каролінських о-в, це призвело до загострення відн з ЗЄ і США. Небезпечним було посилення Япон в Кит.

+ прискорення гонки морських озброєнь-ВБ,США, Япон. Рішення-скликати конф:

Вашингтонська 16 листопада 1921-блutoryого 1922 США,ВБ,Фр, Іт, Яп, Кит, Бел,Нід, Португ.

1. Договір чотирьох 13 грудня 1921- США,ВБ,Фр, Яп. –взаємна гарантія терит володінь в Тихому, Інд. Океані; не будувати нових війс-мор баз, фортець; гарантія безпеки.

2. Договір п'яти США,ВБ,Фр, Яп +Іт про обмеження гонки морських озброєнь; встановлювалося співвідношення по класу лінкорів в війс-мор озброєннях 5:5:3:1,75:1,75

3. Договір Девяти 6 лютого 1922- США,ВБ, Фр, Яп, Іт, Бел, Нід, Порт, Кит – Яп повина повернути Китаю захоплені тер; принцип поваги до суверенітету і цілісності Кит; принцип „рівних можливостей” в торгівлі і відносинах з Кит.

40. УКРАЇНА В ПЕРІОД РЕВОЛЮЦІЇ 1905-07РР

Зволікання з остаточним вирішенням аграрного питання, посилення експлуатації робітничого класу, об'єктивна зацікавленість буржуазії в її залученні до вирішення важливих державних проблем, національний гніт, відсутність демократичних свобод тощо створювали ґрунт для стихійного вибуху невдоволення народних мас. Можливість виступу стала реальною лише завдяки появі та зміцненню наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. широкого спектра політичних партій, розширенню сфери їхніх дій, посиленню впливу на маси; втраті авторитету та частковому послабленню царизму в зв'язку з поразкою в російсько-японській війні 1904—1905 рр.

Початком 9 січня 1905 р. в Петербурзі-була розстріляна за наказом уряду 150-тисячна мирна робітнича демонстрація, учасники якої намагалися передати цареві петицію про свої потреби. Гасло «Геть самодержавство!»

I — «піднесення» (січень—жовтень 1905р.): наростання масової боротьби, посилення її політичного характеру; політизація народних мас; активізація процесу самоорганізації суспільства (утворення політичних партій, рад, профспілок тощо); поширення хвилі заворушень серед селян та армії; переплетення та взаємовплив робітничого, селянського та національно-визвольних рухів.

II — «кульмінація» (жовтень—грудень 1905 р.): коротка стабілізація в країні та певне розмежування політичних сил після публікації царського Маніфесту 17 жовтня; діалог та легальна взаємодія між опозицією та

владними структурами; активне формування багатопартійної системи; посилення пропаганди та агітації крайньо лівих партій — більшовиків та есерів; організація лівими силами хвилі збройних повстань у грудні 1905 р. (повстанськими центрами в Україні були Харків, Олександрівськ, Катеринослав, Горлівка та інші міста).

III— «спад» (січень 1906—червень 1907р.): посилення репресій (каральні експедиції, арешти, обшуки тощо); помітне зменшення масштабів та інтенсивності робітничих страйків та селянських виступів; перехід більшості політичних партій у підпілля; поширення серед революціонерів терористичних форм боротьби (1906—1907рр. у Російській імперії було вбито та поранено 97 тис. посадових осіб, на П. Столипіна було здійснено 10 замахів); спроби опозиції продовжити антифеодальну, анти-імперську, антикапіталістичну боротьбу парламентськими методами у стінах Державної думи; перехід реакції у наступ.

Якісно новим явищем- стали взаємовплив та взаємопроникнення робітничого, селянського та національно-визвольних рухів, що значно посилювало антисамодержавний фронт і сприяло появі іншого нового явища — широкомасштабності народних виступів, основними параметрами якої є масовість, територіальна поширеність, тривалість. Повстання на броненосці «Потьомкін» (червень 1905 р.), збройні виступи у Севастополі під керівництвом П. Шмідта (листопад 1905 р.), у Києві на чолі з Б. Жаданівським (листопад 1905 р.) в ін містах свідчили про поширення революційних настроїв серед солдат та матросів.

17 жовтня Миколою II Маніфесту, -народові обіцяли громадянські свободи (недоторканість особи, свободу совісті, друку, зборів, союзів), декларувалося скликання російського парламенту — законодавчої Державної думи із залученням до виборів усіх верств населення.

Слабкість та незрілість парламентської форми правління, з одного боку, і необхідність консолідації опозиційних сил — з іншого зумовили появу нової альтернативної моделі організації влади — Ради робітничих депутатів виникали протягом жовтня—грудня 1905.

Зростання політичної свідомості, концентрація сил, організованість — характерні риси селянського руху цього періоду. в українських землях було створено 120 селянських і волосних організацій спілки, 12 повітових і 7 губернських комітетів. За роки революції вибухоподібно розгортається кооперативний рух.

Важливе значення для розвитку суспільно-політичного життя мала поява в опозиційних сил легального офіційного каналу впливу на владу — думської трибуни. У I та II Державних думах на правах парламентської фракції діяла Українська думська громада, і обстоювала, право України на політичну автономію та українізацію школи, судочинства, церкви та місцевих адміністративних органів.

З червня 1907 р. були опубліковані царський Маніфест про розпуск II Державної думи і новий закон про вибори до III Думи, відповідно до якого 80% населення Російської імперії позбавлялося виборчих прав. Фактично

було здійснено державний переворот, який не тільки відкривав новий період — період реакції, а й підводив ризику під революційними змаганнями 1905—1907 рр.: перша російська революція зазнала поразки.

32. СОЦ-ЕКОН ТА ПОЛІТ РОЗВИТОК РОСІЇ У 18СТ.

1пол 18ст: 1721-проголошена Рос імпвійськова **реф:** військо комплектувалося за рах рекрутських наборів; з певної кількості селян і посадських жителів одному випадало йти на довічну військову службу; введені однакові мундири і єдина озброєність. **Реф пром-сті:** на кошти державні і приватних осіб будувалися мануфактури, до яких приписувалися великі групи селян. 1721-указ, що дозволяв мануфактурам їх купувати-ця категорія селян. Називалися державними, їх не можна було продавати окремо від мануфактури. Перша чверть 18ст-близ 200нових мануф. **Реф держ упр-ня-** 1711-ств Сенат-вищий законодавчий, розпорядчий, виконавчий орган при царі. 1718-20- після ліквідації Приказів, організується нова мережа урядових закладів-колегій, які опікалися певними ділянками держ упр-ня на всій території Росії. Введена посада генералпрокурора з штатом чиновників на місцях-нагляд за діяльністю всіх ланок урядового апарату. **Реф місц упр-ня -** 1708-введено губернський поділ держави. Ген-губернатори призначалися царем і мали великі права. Міські магістрати підпорядковувалися голові магістрату. **Податкова реф** — 1719-всє чоловіче населення було переписане. 1724- введє подушний податок, що замінив усі попередні, від нього звільнялися дворяни і духовні. **Церковна реф** — після смерті патріарха Адріана-1700 Петро не дозволив обрати наступника глави церкви. 1721-указ створив Духовна колегія або Синод -справами церкви-на чолі зі світською особою. На користь держави відібрана частина церковних майна. Обмежені права духовенства. **Катерина I 1725-27** — заснована Верховна таємна рада з широкими повноваженнями. **Петро II 1727-30** — онук Петра, 12річний-бенкет, помер. **Анна Іванівна 1730-40** — племінниця Петра, малоосвічена, влада в руках Бірона; дружина герцога Курляндського, який скоро помер. Біронівщина. спадкоємцем призначила Івана Антоновича- сина своєї племінниці Мекленбурзької герцогині Анни Леопольдівни, якому було 10-11 років. **Іван III 1740-41** придворні інтриги. **Єлизавета I 1741-1761-** вчинила палацовий переворот; Разумовському. Внутрішній політ - скасування страти. Сенат набув старого значення і після знищення Кабінету міністрів став вищим органом урядової влади в державі. Значення Синоду і духовництва зросло. Сенат піклувався про поширення православ'я, про забезпечення духовенства і монастирів, про поширення духовної освіти в народі. Велика проблема-стан фінансів. Ряд проектів для розвитку зовнішньої торгівлі. 1754 році Сенат-постанову-знищення внутрішніх митниць. Розвиток системи монополій. Реорганізовані військово-навчальні заклади. У 1744-указ-розширення мережі початкових шкіл. Перші в Росії гімназії - у Москві (1755 р.) і в Казані (1758 р.). У 1755-Шувалов і М.В.Ломоносов заснували Московський університет. 1756-в Санкт-Петербурзі відкрився загальнодоступний театр. Міжнародні позиції зміцнилися. Рос-шведська війна конфліктом закінчилася підписанням 1743 Абоського миру: до Росії частина Південної Фінляндії. Війна за австрійську спадщину між пруським королем Фрідріхом II і Марією Терезою.

Терезією при сприянні Росії закінчилася перемогою Австрії і укладанням Ахенського миру (1748 р.), що забезпечив Марії Терезі імператорську корону. Росія взяла участь у Семирічній війні (1756-1763 р.) між Пруссією з Іспанією й Австрією, Францією і Росією з ін. У ході її російське військо двічі розбило армію Фрідріха II у боях при Гросс-Егерсдорф (1757 р.) і при Кунерсдорф (1759 р.). У 1760 році російський корпус зайняв столицю Пруссії Берлін. Смерть Єлизавети припинила участь Росії у Семирічній війні. **Петро III 1761-1762**-прихильник Фрідріха II, якому запропоновано спільно виступити проти Данії, щоб за її рахунок збільшити володіння Голштинського герцогства; зовнішня політика підпорядкована інтересам Гогенцолернів. Звільнив дворян від обов'язкової служби; обмеження впливу дворянства, тому гвардія **переворот 28 червня 1762 – Катерина II**- послідовниця реформи просвіти. 1766- маніфест „Про створення законодавчої комісії”+”Наказ комісії для складання нового укладу”-розпущена, бо війна з Тур. 1775- запровадження адм. реформи-50 губерній, які –на повіті; губернатор-адм і поліцейськими справами відав, призначався урядом; на чолі повіту- капітан-справник. 1785- „Грамота на права, вольності і переваги благородного російського дворянства”-звільнення дворянства від обов'язкової державної служби+неподатність майна. 1785- „Жалувана грамота містам”-купецька верхівка отримувала ширший доступ до міського самоуправління, звільнення від подушного податку і рекрут повинності. 1772-1774 першої російсько-турецької війни-російська армія перемогла. По мирному договору Кючук-Кайнарджійський з Туреччиною до Росії відійшли береги Чорного й Азовського морів і Туреччина визнала незалежність Криму, що остаточно приєднався до Росії в 1783. Російський торговий флот-право вільного проходу через Босфор і Дарданелли. Друга російсько-турецька війна (1787-1791)-за Ясським миром до Росії-узбережжя Чорного моря від Південної Буковини до Дністра. 1787-Швеція прагнула відторгнути частину Балтійського моря і в союзі з Туреччиною невдало-мир 1790-кордони не змінилися. Поділили Польщу-до Росії приєднали українські, білоруські, литовські землі. 1780-Декларация про збройну нейтралітет на морях. Дозвіл поміщикам будь-які розправи над кріпаками-в разі селян. Війна 1773-75 Пугачов-поразка.

ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАЦИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ. ВНЕСЛОК УКРАЇНИ НАРОДУ В ПЕРЕМОГУ НА НІМ

Сталінградська битва (17 липня 1942 р.—2 лютого 1943 р.) початком корінного перелому в Другій світовій війні, а й початком визволення території України. Внаслідок розпочатого в ході Сталінградської битви **контрнаступу вже 18 грудня 1942 р.** було визволено перший український населений пункт — с. Півнівку Міловського району Ворошиловградської (Луганської) області.

Успішний наступ продовжувався аж до лютого 1943 р. За цей час було визволено значну частину Донбасу і Харківщини. Завдяки операції «Зірка» радянські війська оволоділи Харковом. 16 березня Харків знову було захоплено фашистами.

Влітку 1943 р. Німеччина, здійснивши тотальну мобілізацію, вирішила взяти реванш за Сталінград новим наступом на Курськ. **Битва на Курській дузі, почалася 5 липня 1943 р.,** тривала майже 2 місяці.

Розвиваючи успіх, війська Південно-Західного фронту (командуючий Р. Малиновський) на початку вересня визволили Донецьк і вийшли до Дніпра

в районі Дніпропетровська. Війська Південного фронту (Ф. Толбухін) визволили Маріуполь і підійшли до Мелітополя. Війська Воронезького фронту (М. Ватутін) визволили Суми та вийшли до Дніпра в районі Переяслава-Хмельницького.

6 листопада 1943 Київ було визволено.

Перемога в битві за Дніпро і стала завершенням корінного перелому в Другій світовій війні.

Досягнення вирішальних перемог на фронтах значною мірою було зумовлене працею трудівників тилу, завершенням перебудови економіки на воєнний лад. У зміцненні обороноздатності СРСР вагомим був внесок евакуйованих з України на Схід 550 великих підприємств 30 галузей промисловості. Уже навесні 1942 р. більша частина з них почала випускати продукцію. Обладнання, вивезене з республіки, прийняли, головним чином, Новосибірська, Свердловська, Томська, Омська, Іркутська, Куй-бишевська та інші області РСФСР. Воно становило майже половину всіх потужностей, введених у дію в східних районах СРСР.

У січні 1944 р. розпочала визволення Правобережної України та Криму. Успішне досягнення цієї мети значною мірою було забезпечене перемогою в **січні—лютому під Корсунем-Шевченківським.** 25 березня 1944 р. війська 2-го Українського фронту вийшли на державний кордон з Румунією.

На завершальній стадії війни була похована ще одна утопічна надія частини національно-патріотичних сил на те, що створені в складі вермахту українські збройні формування надалі зможуть трансформуватися в повноцінну українську армію. Йдеться про розгром у липні 1944 р. дивізії СС «Галичина» під Бродами.

Формування дивізії розпочалося у квітні 1943 р. У своїх лавах вона налічувала 16—18 тис. осіб. Емблемою дивізії став галицький лев. У жовтні 1943 р. її було реорганізовано і перейменовано на 14 Галицьку добровольчу дивізію СС, а невдовзі відправлено на фронт. У липні 1944 р. під Бродами дивізія була оточена радянськими військами і розгромлена, втративши 7 тис. вояків. І хоча надалі поповнена та перейменована (з листопада 1944 р. одержала назву 14 Військова гренадерська дивізія СС Українська № 1) вона вела бойові дії проти партизанів та радянських військ у Чехословаччині, Югославії, Австрії, однак так і не стала омріяним зародком української національної армії. За патріотичні ілюзії лідерів український народ знову розплатився кров'ю.

На початку жовтня 1944 р. територія України була повністю визволена від окупантів, а наприкінці того ж місяця війська 4-го Українського фронту вибили ворога із Закарпаття. 29 червня 1945 р. між СРСР і Чехословаччиною підписано угоду про возз'єднання Закарпаття з Українською РСР. 8 травня 1945 р. капітулювала Німеччина, а 2 вересня — Японія. Це означало, що Друга світова війна фактично закінчилася.

4. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА(ГВК)

КІН.12-1пол 13ст-кн-ва Сер Подн – Київське, Черні-Сівер, Переясл ек-но і Пол-но занепадають. М-тат навала посилює і поглиблює руйнування процеси в цьому регіоні. А от в пд.-зх част Русі в 1199-з'яв нове держ утв-ГВК. Чинники, які сприяли виникненню і піднесенню ГВК: вдале геогр. Пол(віддал від Києва-послаб вплив цн-ї влади, прир умови-важкодоступні ці землі для степових коч-в, перехрестя стратег. Важл торг шл); необ-ть спіл бор 2-х княз-в проти агресії з боку Пол і Угор, пізніше м-тат навали; об'єднавча Пол-ка Романа Мстиславича 1199-1205 та Дані Галич 1238-1264; багаті родовища солі-економічне зростання та інтенсифікація торгівлі. Етапи держ розв: **1199-1205-утв і становлення** волин князь Роман 1199-придушує опір вел бояр і об'єм Гал і Вол. Веде акт зовн пол: переможні пох проти Литви, Пол. 1202-оволодів Києвом, стає вел князем. На зламі 12-13ст ГВК за розмірами володінь не поступ Свящ Рим імперії. Його зміцнення на тлі занепаду княз-в Сер Подніпров'я-центр Пол і економічне життя переміщується на зх. Центр ГВК-Галич. Торг.артерія Буг-Дністер витісняє „із варяг у греки”. 1204-пропоз ПАПИ –князь приймає католицизм, а той його коронує. Запроп модель „доброго порядку” на Русі-план-прип княз міжусоб, консол сил для відпору зовн ворогам, запровадж майорату (передача стар сину, аби зупин проц роздрібленості)та вибори київ князя(у разі смерті)6-ма найб-ми на русі князями. Помер-не вдал об'єм землі. **1205-1238-тимчасовий розпад єд Д-ви** поч. 30-річний період бор за гал стіл: прогрес-че свавілля бояр-поруш норм феод права-оголошено князем боярина В.Кормильчича 1213-1214; втруч у внут справи ГВК сус-х Д-в – Угор та Пол-прогол „королем Гал та Володимирії”5-річного угор королевича Калмана, одруж-го з 2-річ польс княжною Саломеєю; зростаюча монг. Загроза-1223-на р.Калка (гал і вол в-ка вход до скл рус князів); бор за відновл держ єд=ті Дані Галицького(ДГ), яка успіх закінч у 1238р. **1238-1264-об'єд та піднес, акт бор із золотоорд ігом.** 1238-ДГ розгром тевтон лицарів Добжинського ордену під Дорогочином. Пошир вплив на Київ-управляє його воєвода Дмитро. Зводить від загрози міста-замки-Данилів, Кременець ін.Дг-в Угор та Пол, щоб ств антимонг союз, і в цей час напад м-т на ГВК-руїни, а гал бояри запрос на престол маріонет-го черні князя Ростислава. 1245-битва під м.Ярославом-ДГ розбив Ростіка, віднов єд-ть д-ви. 1245-ДГ змуш їхати до Зол Орди за ярликом на упр-ня землями. Формально визнавши зал-ть від хана, але збирає сили протидіяти-позитив те, що геогр. Пол вдале, бо далеко від Зол Орди(не було перепису насел для обл. Даниною; князь змуш лише надавати зброй сили для походів у Пол і Литву). ДГ-укріп старі міста, звод форт, Георг військо, сформ піхоту, кінноту ін.-внут зміцнення і цн-ція влади+намаг ств антимонг коал-налагодж відн з Пол, Уг, Литв. – але невдало: бо інтереси сусідів були не на сх., а на зх, і 1252-м-т удар по Вол-Сузд кн.-ву і кн.. Андрій Ярославич-мол брат О.Невського(дочка ДГ шлюб з ним-тобто був між ними воєн союз). Тоді, ПАПА Інокентій 4 пообіщ доп ДГ-му +корону, за умови-уклад унії рус правосл церк з католиц під покров ПАПИ.ДГ-„так”. 1253- в м.Дорогочині-корон-ція+ПАПА огол хрест пох проти татар, заклик вз уч Пол, Чехію, Померанію, Сербію-бор за австр спад-не було реал доп –ДГ розір

угоду з ПАПОЮ. 1254-ДГ перейшов в наступ-успіх, 1255-56-протистояння з Литвою (Міндовг розірв війс союз). 1258-наступ мо-тат, під їх тиском знищує укріплення Володимира, Луцька, Львова ін. **1264-1323-стаб і піднес** смерть ДГ-землі поділ між 3-ма-Левом, Мстиславом, Шварною. Лев прод держ-ку Пол-ку-приєднав Закарпаття і Люблін землю. Злам 13-14ст-віднов єд-ть ГВК-Юрій 1 1301-1315- прий кор. Титул, чвари у мон-тат-втратили владу на ГВземлях; стаб суп р-к, розквіт міст, торг вдала, зріс ек добробут; зріс міжн авторитет-1303-встан-ня окремої Гал митрополії підпор-сь Констант. Андрій та Лев 2 1315-1323-поділ тер на сфери впливу, правила дуумвіратом – акт зовн Пол-союз відн з Пол і Тевтон орденом; не вдалось протидіяти експансії Литви-Дорогочинська і Берестейська землі втрачені. Загинули у бор з Ордою **1323-1340-поступ занепад** не мали дітей – посил політ впливу боярства, зрост чвар у феод верх-ці, втруч іноз д-в. 2 роки-без правителя. 1325-компроміс між бояр і Пол, Уг, Литв- 14-річ мазовецький князь Болеслава Тройденовича-син Марії, дочки Юрія 1. прий ім'я Юрія 2 Болеслава-не маріонетка, самот вн і зовн Пол.-але це період поступ занепаду ГВК: посил ординський вплив; безуспіш бор з Пол за Люблін зем; міста контр-сь іноз-ми купцями та рем-ми; насел наvert до катол-зму. Невдов Пол-кою Юрія 2 – бояр змова 1340-його отруєно. В рез д-ва занепадала та розчлен, її землі під владою: Гал-Пол, Волинь-Литв, Бук- Молд кн.-ва.

Роль ГВК: збер-ло від завоюв та асим-ції пд. та зх-ну гілки сх. Сл-ва, спр їх консол-ції; стало новим після занепаду Києва цн Пол і ек житя; модернізувало давньорус д-вну організацію; розшир сферу дії ЗС кул-ри, сприяло подоланню віз ант впливу; прод-ло дипломат традиції КР.

12. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.

Причини виникнення:

1. Поширення ідей фр. революції кінця ХVІІІ ст..
2. Участь у закордонних походах рос армії в Європі в 1813-1814.
3. Посилення реакції після війни 1812-1814.

Періоди укр. національного руху: музейний – збирання іст документів, фольклору; культурницький – відродження укр. мови, активне її використання в літературі, освіті, театрі; політичний – ств політ організацій для реалізації укр. нац ідей.

Масонство в Україні. Це була релігійно-етична організація, яка виникла в ЗС і поширилась в кінці 18 ст. Мета: удосконалення Л, її внутр світу як засіб удосконалення сусп.; об'єднання всіх народів світу в розумне суспільство на основі братерства, рівності, взаємодопомоги. 1817-1819-виникли в Києві, Одесі, Полтаві, Житомирі масонські ложі. Одеса – Понт Евксинський., Полт. – Любов до істини.

“Малоросійське товариство” (1821-1822) – В. Лукашевич. Ідеї: пропаганда в масах для піднесення освітньо-культурного і політичного рівня свідомості; ліквідація кріпацтва; незалежність Укр.

Декабристи в Укр. “Південне тов.” Пестель, м.Тульчин. Мета: всі народи об’єдн в централізовану респ на чолі з однопалатним парламентом., кріпацтво скасовується, зберігається приватна власність на землю. = далекі від вирішення укр. нац питання.

2 січня 1826 – Чернігівський полк вирушив на Білу церкву. Поразка.

Кирило-Мефодіївське товариство. (1846-1847) 11 членів входили. Члени: Костомаров, Белозерський, Гулак, Куліш та ін. Програма – Книга буття укр. народу або Закон божий.

Статут товариства – необхідність об’єднання слов’ян, кожен народ при цьому зберігає свою свободу і самостійність; Київ – столиця федерації (зразок США або Фр республіки). Не було єдності – помірковані та радикали.

На західноукраїнських землях. “Руська трійця”(1833-1837) – Шашкевич, Вагилевич, Головацький. Проводили велику фольклористичну роботу, писали книги. Альманах “Русалка дністрова”.

46-47. ЕКОН РОЗВИТОК ЯПОНІЇ ПІСЛЯ 2 СВІТОВОЇ ВІЙНИ. **МІСЦЕ ЯПОНІЇ У СВІТ ЕКОНОМІКИ І ПОІТИКИ**

економіка зруйнована; окупована амер-ми військами; пром вир-во -14% довоєнного; безробіття; вис ціни; низька з/п; інфляція; США надає вел фінанси доп; швидко провели відбудову найважл підприємств; 1950- Яп відновила до воєн рівень виробітку важкої пром-ті.

11жовт 1946-земельна реф. 1949-у власність 4,7 млн селян передано новел земел наділи; змен арендну плату; ввод грош под-ки. Нову японську конституцію- проголошена 3 листопада 1946 р. і вступила в силу **3 травня 1947 р**У результаті перших повоєнних виборів у **травні 1946 р** прем'єром **Сігеру Іосіда**.-Ліберальна партія (створена в листопаді 1945 р.)-наміри лібералізувати економіку країни й ліквідувати монополістичні об'єднання дзайбацу, замінивши їх фінансово-промисловими концернами. 1947-Закони про заборону монополій і забезпечення справедливих угод та закон про заборону надмірної концентрації економічної могутності.

Вирішення репараційного питання позитивно вплинуло на інвестиційний клімат і розвиток приватної підприємницької ініціативи. У розвиток економіки почали вкладатися засоби, 3 1947 р. американці дозволили японцям проводити самостійні зовнішньоторговельні операції.

Позитивне-збільшення морських перевезень у регіоні, розміщення замовлень на ремонт американської техніки та створення на островах структури побутового сервісу для обслуговування військовослужбовців США. Упродовж 1950-1952 рр. прибутки японських підприємств від виконання спецзамовлень для ЗС США зросли в 5,4 рази й сягнули 824 млн. дол. на рік. Продумана експортно-імпортна політика, створення сприятливого інвестиційного клімату, а також кредити МБРР дали змогу тоді Японії зібрати 1 млрд. дол. валютного резерву. Починаючи з жовтня 1953 р. у країні відбувалася постійна дефляція та зменшення цін.

З другої половини 50-х рр. економіка інтенсивного розвитку, один із центрів світового господарства. **“Японське економічне диво”** було

сплановане й детально розроблене, у **1955 р.** прийнятий 5-річний план економічної незалежності, а через 2 роки **Сабуро Окіта** - творець японських реформ - очолив роботу **"Економічне диво"** базувалося на використанні **здобутків НТП**: електронізації економіки й суспільства в цілому, широкомасштабній автоматизації праці, створенні й застосуванні принципово нових матеріалів і речовин, форсованому розвитку науки про життя, зокрема, біологічних і біотехнологічних процесів. Першою у світі Японія налагодила масове серійне виготовлення побутових відеомагнітофонів і відеокамер, промислових роботів, кремнієвих мікросхем тощо. Здійснення **аграрної реформи** привело до значного розширення внутрішнього ринку, появи на селі великої кількості господарств селян-власників, що сформували зростаючий попит на сільськогосподарські машини й знаряддя, хімічні добрива, гербіциди та ін.

У **промисловості** відбувалося форсоване накопичення капіталу, колосальна економія коштів на розвиткові власних науково-дослідних робіт, яка стала можливою завдяки вільному придбанню американських та західноєвропейських патентів і ліцензій на запровадження наукових відкриттів, зниження цін на світових ринках сировини й палива, відсутність значних військових видатків Американські кредити.

зростання японської економіки у 50-і - на поч. 70-х рр. було найбільшим у світі, становлячи щорічно в середньому 11%. Практично не маючи запасів паливно-сировинних ресурсів (за винятком кам'яного вугілля), Японія вже наприкінці 60-х рр. посіла друге місце за обсягом промислового виробництва, а на поч. 70-х рр. і за обсягом ВВП. Протягом 1965-1985 рр. номінальна зарплата у Японії зросла більш ніж у 8 разів, а реальна - утричі, за рівнем погодинної реальної зарплати у 1986 р. Японія упритул наблизилася до США і перегнала ФРН а через 2 роки обійшла на 5 % і США.

На рубежі 70-80-х рр. японська економіка зміцнилася настільки, що країна змогла розпочати **"економічні війни"** - пряму боротьбу за ринки збуту у США. Тоді ж розгорнулася масштабна структурна перебудова японської економіки, внаслідок якої виникли виробництва й цілі галузі, породжені прогресом науки й техніки: виробництво мікроелектронної техніки, великих і надвеликих інтегральних схем, нових засобів зв'язку, промислових роботів, біотехнологія та ін.

у **90-і**-зменшення темпів економічного розвитку, Японія залишається однією з найбільших світових економічних могутностей

58. УТВОРЕННЯ НЕЗАЛЕЖНИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ НА ПОЧ ХХ СТ. (ПОЛЬЩА, ЧС, КОРОЛІВСТВО СЕРБІВ, ХОРВАТІВ, СЛОВЕНЦІВ)

Причини:

1. Поразка Центральних Д у I СВ;
2. Посилення національно-визвольного руху;
3. Сприятливі зовнішньополітичні обставини. 14 пунктів Вільсона
4. Революційні зміни, що відбулися в імперіях.

Польща. 7 листопада 1918 – проголошення Польської народної республіки в Любліні. 11 листопада Регентська Рада передала Піл судському владу.

17 березня 1921 – прийняття Конституції II Речі Посполитої. Польське питання набуло міжнародного значення – Рад. Росія прийняла декрет про відмову від всіх договорів та актів, укладених Р.і. щодо поділів П. На Паризькій мирній конференції – кордони Польщі. Сх.. – Лінія Керзона. Гданськ перетворене на вільне місто.

ЧС. 28 жовтня 1918 – проголошення ЧС республіки. 30 жовтня – Мартинська декларація, яка проголосили словацьку націю частиною єдиної чехословацької в культурному і мовному відношеннях. І президент – Т.Массарик.

КСХС. Основою утворення була Корфська декларація, проголошена в 1917. Однак в ній обминалися права македонців, албанців, угорців та ін народів. Першою почала втілювати програму в життя Словенія. 6 жовтня в Загребі було утворене Народне Віче – мета: об'єднати тер Хорватії, Словенії, Боснії, Герцеговини. Це був представницький орган СХС. 29 жовтня 1918 – проголошено Д СХС. 1 грудня 1918 – проголошене королівство СХС.

В 20-21 рр. в цих Д відбувається прийняття Конституцій, здійснюється державотворчий процес.

38. УКРАЇНА В ПЕРІОД ТИМЧАС. ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СУСП-ПОЛ ЖИТТЯ В СРСР(СЕР50-ПОЧ60-Х РР)

Ліб-ція суп житя після смерті Сталіна-дестал-ція,після ХХзїзду-лютий 1956. 1953-55рр-спроба перейти від тот-го до авторитарної форми правління. Т.зв.колективне кер-во. На У-припин кампанії проти націоналізму,уповіл процес русифікації, зрост роль укр. Чинника в усіх сферах жит. 1954-Крим(в честь 300років воззед У і Рос). Часткова реабіл жертв Сталін репресій:до 1957-повернуто 65тис.депортованих.

ХХзїзд-Хрущов-критика культу особи Сталіна,але не стос суті ком-адм с-ми,однак сприяло лібер-ції.

Розшир права союзних респ-к у різн сферах суп жит. 1953-56-в респ-ке підпорядкування перейшло д-ка тис. під-в та орг-цій. Бюджет зріс з 18 до 43млрд крб.. 1957-розширено юрид. Компетенцію респ-к-отр право виріш пит обл.-го, крайового адм-тер-го поділу, приймати гром-кий,карний,процесуал кодекси ін. Розшир фін-бюджетні права.

Акт діял Укр. На міжн арені. На 1955-УРСР член 29 міжн орг-цій. Пожвав міжн туризм. Однак Укр. Йшла у фарватері дипломатії СРСР.

Розпоч процес перебудови,удоск структури держ апарату. У мін-вах,відом-х,органах правління на місцях1955-56-лікв бл. 5тис струк-х підрозділів, орг-цій та установ, скорочено посади адм-упр-го ап,що послаб тиск ком-адм с-ми на суп житя. Розшир склад і права місцевих органів влади – к-ть деп.-в місц-х рад на Укр. зростала+1957-постанова-розшир компетенцію місц рад щодо планування, буд.-ва,бюдж-фін справ ін.

Загалом, ком-адм с-ма залишалася, але її гол принцип-централізм-зазнав трансформації, адже суттю змін-хоча й обмежена але децентралізація.

1957-пленум ЦК КПРС – група з Малюнковим, Кагановичем, Молотовим-спроба усунути Хрущ, але той ще біл зміц свої позиції і в 1958-став Головою Ради Мін-в СРСР.

1961-XXІІЗїзд-прий третю програму партії-програму побудови комунізму. Комун-й романтизм на поч. 60-хрр домін-в у суп свід-ті. Відповіддю на програму стало розгортання соціалістичного змагання(у русі за ком-не ставлення до праці брало уч на Укр. в 1963-48%трудівників). Однак були страйки і заворушення робітників та інтелігенції-з’яв перші паростки інакодумства.

Дисидент рух – започ в Укр. в сер 50-хрр. У респ-ці, особ в зх регіоні, виник своєрідні „перехідні групи”, орг-ні за принципом старого підпілля, які пошир літ-ру часів ОУН-УПА, орієнт-сь на зброй шлях бор за нез-ть Укр.. 1958-в Ів-Франк. КДБ викрив групу укр. молоді, яка ств орг-ці. „Об’єднана партія визволення Укр”; 1961-засуджено орг-цію „Укр. нац-й комітет”, яка пошир нелегальну літ-ру. Існ-ли й ін групи на Зх Укр.. одну з 1-х спроб переходу до орг-них мирних форм опоз=ї діял здійсн група Л.Лукашенка, яка утв в 1959 Укр роб-сел спілку-УРСР. Але в 1961-її викрито, а членів засуджено.

Опоз-ні об’єднання, які виник на поч. 60-хрр –мета-бор за нез Укр.. – Укр. нац-й фронт, Союз укр. молоді Галичини ін. Дисиденти-Бадзьо, Гель, Горині, Мороз, Чорновіл ін. Реакція влади – розгляд політ справ у судах міст Укр.. але на поч. 60-р репресії не були масовими.

Але нестач-ть у суп житі ставала відчутнішою і противники Хрущ у 1964 усунули його. Причини: неоднозначне сприйняття суп-м критики культу...; спроби радикальні реформ суп, які торк інтересів номенклатури; не послід-ть рішень; значне скор армії-незадов серед офіц і генералів; погірш соц-ек стан насел; крах базових рефор-х починань (збіл-ня імпорту зерна, підвищ цін на м’ясо-мол прод); форм нового культу-особи Хрущ.

1 (28). ІСТОРИКИ АНТИЧНОСТІ.

ФУКІДІД- грец і-к; 470р.до н/е- „Історія Пелопоннеської війни” Автор «Истории» (в 8 кн.) — труда, посвященного истории Пелопоннесской войны (до 411 до н. э.); это сочинение считается вершиной античной историографии. **Ксенофонт** ок. 434 — 359 г.) — греческий историк, Сочинения— «Поход Кира»- неудачная экспедиция Кира Младшего и отступление 10 т. греков; рассказ ведется от третьего лица, и сам К., в своей «Греческой истории» называет автором его Фемистогена Сиракузского: очевидно, под псевдонимом. По литературным достоинствам и правдивости, «Анабазис» соперничает с комментариями Цезаря о галльской войне. Дидактический характер носит «Киропедия» («О воспитании Кира»), род тенденциозного исторического романа, выставляющего Кира Старшего образцом хорошего правителя; с исторической точки зрения в нем много фактов передано неверно. «Греческая история» продолжение сочинения

Фукидида и рассказывает события до 362 г. (до битвы при Мантинее). Первые две книги излагают конец пелопонесской войны; Другие сочинения К.: «Агезилай» — похвальное слово спартанскому царю; «Герон» — диалог между поэтом Симонидом и тираном сиракузским о преимуществах частного лица перед тираном и о средствах осчастливить государство; знаменитые «Сократовские достопамятности», «Пир», «О домоводстве» — диалог между Сократом и Кривотулом о хозяйстве, особенно о земледелии, переведенный Цицероном на латинский язык; «Защита Сократа» — распространение заключительной главы «Достопамятностей», вероятно, принадлежит внуку К.; «Рассуждение о лакедемонском государстве» — прославление ликурговского строя Спарты. Сочинение «О доходах» Практического содержания соч.: «Советы для начальника конницы», «Советы для всадников» и «Об охоте со псами» **ГЕСИОД** (конец 8 — 1-я пол. 7 в. до н.э.), древнегреческий поэт. В дидактической эпической поэме «Труды и дни» Гесиод славит крестьянский труд, грозит притеснителям крестьян гневом богов; поэма «Теогония» рационалистически систематизирует греческие мифы. **Аристотель**-384-322 до н.э.- грек i-к, Три книги трактата «Риторика» посвятил ораторскому искусству. произведения А. можно расположить по четырем основным группам, согласно предложенной им классификацией наук: 1. Сочинения по логике, составившие свод «Органон» (труды «Категории», «Об истолковании», первая и вторая «Аналитика», «Топика»); 2. Сводный труд о началах бытия, называемый «Метафизика»; 3. Естественнонаучные работы («Физика», «О небе», «Метеорология», «О происхождении и уничтожении», «История животных», «О частях животных», «О возникновении животных», «О движении животных»); 4. Работы в которых рассматриваются проблемы общества, государства, права, исторические, политические, этические, эстетические вопросы («Этика», «Политика», «Афинская полития», «Поэтика», «Риторика»).

ПЛУТАРХ (ок. 46 — ок.120), «Сравнительные жизнеописания» выдающихся греков и римлян (50 биографий). «Греческие вопросы» и «Римские вопросы», содержащие различные точки зрения на происхождение государственных установлений, традиций и обычаев древности. «Греческие вопросы» и «Римские вопросы», содержащие различные точки зрения на происхождение государственных установлений, традиций и обычаев древности.

ГЕРОДОТ (около 484 до н.э., — около 426 до н. э.), древнегреческий историк, названный Цицероном «отцом истории» Труд «История» или «Изложение событий» Геродот написал на ионийском диалекте. Главная идея, которую он прослеживает в этом сочинении, заключается в противостоянии азиатской деспотии и древнегреческой демократии. Центральной темой «Истории» стали греко-персидские войны, но в ходе изложения событий историк вводил подробные географические и этнографические очерки, так называемые логосы.

2 (29). КУЛЬТУРА УКРАЇНИ 14-1ПОЛ 17СТ.

Розвиток гуманістичної думки в Україні. Носіями -Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового Міста, Станіслав Оріховський та ін. Зокрема, С Оріховський- заперечив божественне походження влади та держави, категорично висловився проти підпорядкування світської влади духовній, обстоював невтручання церкви в державні справи. У своїх творах почали зображати історичних діячів, як активних суб'єктів, поведінка яких залежить від конкретних обставин. Суть ідей-полягала у звільненні суспільної свідомості, громадської та розумової діяльності з-під влади кліру.

Наприкінці XVI — початку XVII ст. на історичну авансцену виходить нова суспільна сила — міщанство- стало основою братств — легальних організацій, у діяльності яких спочатку переважав релігійно-благодійницький напрям, а в міру посилення іноземного гніту дедалі більше виявляли себе громадсько-політичний та національно-культурний напрями. Братства перетворилися на ідейні центри захисту мови, культури, духовних цінностей українського народу, на зародкові елементи громадянського суспільства.

Феномен Запорозької Січі.

Зміни в XIV—XVI ст. відбулися у сфері правової культури. Головними документами, що регулювали правові відносини, стали Литовські статuti: Старий (1529), Волинський (1566), Новий (1588), в основу яких було покладено традиційні норми місцевого звичаєвого і писаного («Руська правда») права. + Магдебурзьке право, а в сільській місцевості західних земель — Волоське право.

Цивілізованішими стають сімейні та родинні стосунки.

Розвивається фольклор. Народна творчість -до оспівування традицій Київської Русі. В цілому переважає обрядова поезія (русальні, купальські, обжинкові пісні, голосіння, а з XVI ст. з'являються нові фольклорні жанри — думи, історичні пісні, нова тематика — боротьба проти татарсько-турецької агресії, новий герой — козак-воїн, захисник рідної землі, новий ідейний зміст — становлення та поширення норм козацької лицарської етики, пробудження почуття патріотизму,

Зміни в духовній культурі. Протягом XIV—XV ст. на ґрунті давньоруської мови під впливом народного мовлення сформувалася «руська мова», що стала офіційною державною мовою в Литовській державі. На зламі XV—XVI ст. сформувалися дві окремі літературні мови — староукраїнська та старобілоруська.

У XV—XVI ст. поряд з традиційними школами при церквах та монастирях виникають протестантські та католицькі школи. Православні заснують свої освітні заклади. Так, у з'являється новий тип школи — греко-слов'яно-латинська, у навчальному процесі якої органічно поєднувалися давньоруська традиція й новітні надбання західноєвропейської думки. Першим освітнім закладом цього типу в українських землях стала Острозька академія (1576) її викладачами -Г. Смотрицький, В. Суразький, Д. Наливайко Своєрідну естафету Острозька академія передала братським школам, перша з яких виникла 1586 р. у Львові Наприкінці XVI — на

початку XVII ст. школи цього типу діяли в Перемишлі, Кам'янці-Подільському, Галичі, Холмі та інших містах.

Падіння в середині XV ст. Візантійської імперії зумовило докорінний переверот у духовному житті українського суспільства. Після певної паузи в поступальному розвитку культури, своєрідного інтелектуального та культурного застою, розпочинається переорієнтація на західну цивілізацію, активне засвоєння на ґрунті києво-русь-кої духовності надбань західноєвропейської культури. Виявами цих якісних змін у духовній сфері України стали: 1) відхід від візантійських зразків та канонів (у XV—XVI ст. в іконописі постаті святих виходять за межі візантійських умовностей, набувають рис індивідуальності, передається динаміка руху); 2) поширення ідей гуманізму та реформації; 3) поява нових форм самовираження і мистецьких стилів (у літературі набуває поширення полемічний стиль, виникає українське віршування; у живописі наприкінці XVI ст. з'являються нові жанри — портрет, історичний живопис, зростає інтерес до пейзажу; виникають такі жанри світської музики, як побутова пісня для триголосого ансамблю або хору (кант), сольна пісня із супроводом; у 1573 р. створюється вітчизняний ляльковий театр, що надалі переростає в традицію українського вертепу; зароджується стиль бароко; 4) посилення світського елементу в культурі, зростання уваги до людини та її духовного світу; 5) індивідуалізація творчості. Отже, позитивні зрушення в культурі праці та господарюванні пов'язані з налагодженням Україною активних торгово-економічних зв'язків з Європою.

3 (30). УКР НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – ВЕРЕСЕНЬ 1939-ЧЕРВЕНЬ 1941

до початку Другої світової війни Україна входила в орбіту колоніальних планів кайзерівської Німеччини. Брестський мир 1918 р. став серйозним кроком на шляху практичної реалізації цих експансивних планів. Для розробки зовнішньополітичної стратегії націонал-соціалізму 1934 р. з різницею в декілька місяців було створено зовнішньополітичне бюро НСДАП під керівництвом Розенберга і бюро спеціального уповноваженого з питань роззброєння Ріббентропа.

Українська проблематика займала одне з перших місць у роботі цих установ. Висунута командою Розенберга концепція «свідомого європеїзму» особливо акцентувала увагу на проблемах Східної Європи. Принципова ідея цієї концепції-роздробити народи регіону за національними ознаками, нацькувати їх один на одного, а потім легко підкорити всю територію Східної Європи. Ось чому Розенберг з самого початку пропагував ідею утворення формально самостійних, але фактично залежних від нацистського рейху держав в Україні та Кавказі, що могли бути створені для протидії ослабленій російській державі з центром у Москві. Очевидно, саме бюро Розенберга відіграло основну роль у постановці та розробці питання про створення «Великої України» як найближчої мети націонал-соціалізму. Проте в другій половині 30-х років відбувається певна еволюція поглядів

Гітлера. У цей період він відходить від ідеї створення на тривалий час бодай маріонеткової держави на українських землях, намагаючись використати «українську карту» тільки як зручний козир у складній дипломатичній грі напередодні Другої світової війни.

Початок війни проти Радянського Союзу означав, що німецькі плани щодо українських земель вступили у вирішальну фазу свого практичного здійснення. І ось саме на цьому етапі економічні інтереси третього рейху почали різко домінувати над політичними розрахунками.

Опонентом Розенберга став Герінг, — який відповідав за виконання економічної частини плану «Барбаросса», для реалізації якої було створено економічний штаб особливого призначення «Ольденбург», чи «Економічний штаб Ост». За декілька днів до війни штаб «Ольденбург» завершив розробку директив щодо керівництва економікою на території СРСР після його завоювання — так звану Зелену папку Герінга. Одним із головних об'єктів пограбування була Україна. «Зелена папка Герінга» — це, так би мовити, тактичний план економічного грабунку на окупованих територіях, розрахований, головним чином, на період війни, але ще в січні 1940 р. за наказом Гітлера було розпочато роботу над довгостроковим, стратегічним «Генеральним планом Ост». Цей проект мав на меті дати рекомендації щодо вирішення проблем германізації та колонізації районів Сходу на довгочасну перспективу. Він складався з програми-мінімум, розрахованої на період війни, та програми-максимум — на повоєнний час. Програма-мінімум мала на меті максимальне використання для успішного ведення війни економічних та трудових ресурсів завойованих на Сході територій, насамперед продовольства України та нафти Кавказу. Знищенню підлягали радянські керівні політичні кадри, комуністи, євреї, цигани.

Програма-максимум забезпечувала домінування німецької нації на окупованих територіях. Для цього планувалося: фізичне знищення слов'янських народів; часткове онімечення «нордичних груп населення», що є у складі СРСР; підлив біологічної сили слов'янських народів; масові депортації населення (планом передбачалося переселення 65% українців із Західної України до Сибіру); переселення німців на окуповані землі і створення системи озброєних селянських поселень колоністів, безпосередньо підпорядкованих СС. Цілком очевидно, що «Генеральний план Ост» створювався для того, щоб в інтересах завойовників послідовно, планово, поетапно провести знищення, депортацію, перетасовку мільйонів людей.

16. УРОКИ АФІНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ. „АФІНСЬКА ПОЛІТІЯ” АРІСТОТЕЛЯ

афинской демократии - первого в истории опыта создания демократического общественного устройства, первого образца "народовластия", в котором наиболее ярко и отчётливо проявились черты этой новой для античности формы государственного управления. Сам термин "демократия" следует применять для характеристики политического строя Атики, утвердившегося после окончания греко-персидских войн (500 - 449

гг. до н.э.). Ни при Солоне - знаменитом афинском мудреце, реформаторе, ни при Клисфене - другом политическом лидере Афин VI в. до н.э., демократии не существовало.

Реформирование системы государственного устройства Афин было фикцией при сохранении за Ареопагом (высшим государственным советом, органом власти аристократии) прав высшего законодательного органа, отвечающего за сохранение государственного порядка и привлечение граждан к судебной ответственности. Только дискредитация членов Ареопага при Эфиальте (462-461 гг. до н.э.), повлекшая утрату государственным советом его значения как высшего органа власти, позволила народному собранию (экклесии) занять освободившуюся нишу в системе государственного управления Афин. Этому же способствовала и победа греческого народа, прежде всего граждан Афин, в греко-персидских войнах, позволившая демосу добиваться дальнейшего расширения доли участия в политической жизни своей родины.

В период утверждения демократии народное собрание стало высшим законодательным, избирательным, контролирующим и обвинительным органом. Решения экклесии не подлежали контролю и утверждению. В промежутках между созывами экклесии, функционировал своеобразный президиум народного собрания - Совет пятисот, правительство Афинского государства. Органом народовластия можно считать и суд присяжных (гелиэю), состоявший из шести тысяч человек и защищавший государственный демократический строй, выносивший приговоры об ostracismе (изгнании), лишении гражданских прав, конфискации имущества без права обжалования.

Проявлениями афинской демократии следует считать следующие права граждан-мужчин, достигших 30-летнего возраста: равенство перед законом, право избирать на все должности и быть избранными на все государственные должности (кроме стратегов и казначеев), право каждого на законодательную инициативу, на опротестование принятых на народном собрании решений, на критику должностных лиц. В Афинах ежегодно пересматривались все законы, переизбирались все должностные лица (исключение было сделано лишь Периклу).

Гарантией права каждого на участие в политической жизни служила оплата должностей, к которой в IV в. до н.э. присоединилась плата за посещение народного собрания. В Афинах раздавались и театральные деньги, так как в те времена театр был средством политического и нравственного воспитания граждан.

Нельзя не обратить внимания и на то, что демократия в Афинах была направляемой и управляемой. Лидером афинской демократии с 444 г. до н.э. и на протяжении 15 лет был первый стратег **Перикл**. Перикл фактически стал единолично управлять Афинами. Плутарх неоднократно упоминает о могуществе и всесилии Перикла, умении искусно управлять народом, а при характеристике государственного строя Афин при Перикле использует термины "единовластие", "тирания", "полная монархия".

Встав во главе "партии демократии", он думал не только о росте материального благосостояния и усилении политической активности граждан, но главным образом, о росте могущества Афин. В то же время нельзя забывать, что Перикл принёс афинянам не только славу, но и горе. Закон об ограничении гражданства был вызывающим средством дискриминации тех граждан Аттики, один из родителей которых не пользовался гражданскими правами. По инициативе Перикла была начата Пелопоннесская война, а бездарный план ведения военных действий, разработанный первым стратегом, привёл к поражению Афин и фактической гибели демократического строя.

6. ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКР НАРОДУ СЕР ТА 2ПОЛ 17СТ.

І етап (лютий 1648 — серпень 1657 р.) — найбільше піднесення національно-визвольних змагань та соціальної боротьби 1648-тричі отримали блискучі перемоги: у битвах під Жовтими Водами (травень), під Корсунем (травень), під Пилявцями (вересень). Успіхи двома вдалими кроками гетьмана: залученням на свій бік реєстрового козацтва і укладенням союзу з кримськими татарами. Охопила майже всю територію України-козаки, селяни, міщани, духовенство та частина шляхти. Восени 1648 р. Б. Хм маючи можливість розгромити польську армію і захопити столицю, обмежився лише викупом зі Львова й укладенням перемир'я під Замостим. (листопад 1648 р.). Польська сторона в травні 1649 р. розпочала масований наступ на українські землі. Річ Посполита готувала комбінований удар-на чолі з королем Яном Казимиром, Яремою Вишневецьким та литовським гетьманом Янушем Радзивілом. Проте литовська армія не змогла подолати протидію білоруських повстанців, яким Хм відправив на допомогу козацькі загони. У скрутну ситуацію потрапив і Я. Вишневецький, військо якого Хм оточив під Збаражем. Шляхетське військо опинилося в катастрофічному становищі — назрівала подвійна поразка Речі Посполитої — під Зборовом і під Збаражем. Підкуплений поляками кримський хан Іслам-Гірей зрадив Хм.- 8 серпня 1649 р. Зборівського мирного договору: козацький реєстр зростав до 40 тис. осіб, а козацька територія охоплювала Київське, Чернігівське та Брацлавське воєводства. У лютому 1650-польські війська вдерлися на Поділля і захопили містечко Красне-початком нового раунду протистояння, вирішальним моментом-битва під Берестечком (червень 1651 р.): поразка-зводила нанівець автономію козацької держави.-18 вересня 1651 р. Білоцерківського договору козацький реєстр обмежувався до 20 тис. осіб, влада гетьмана поширювалася лише на Київське воєводство, йому заборонялися зовнішні відносини.

Почався проросійський вектор. Цар погодився взяти Військо Запорозьке під свою опіку – ухвала цього 1 жовтня 1653 Земського собору. Юридично цей акт оформлено під час російсько-українських переговорів у січні—березні 1654 р. у Переяславі. У березні 1654 р. у Москві козацька делегація передала на розгляд росіянам проект договору із 23 пунктів, спрямованих на збереження української автономії. Компроміс-«Березневі статті»-Україна зберігала республіканську форму правління, територіально-

адміністративний поділ, нову систему соціально-економічних відносин, незалежність у проведенні внутрішньої політики, окремі статті обмежували її суверенітет: збір податків з українського населення здійснювався під контролем російської сторони; заборонялися дипломатичні зносини з Варшавою та Стамбулом. У відповідь влітку 1654 р. Річ Посполита та Кримське ханство підписують «Вічний договір» про взаємодопомогу. Побоюючись шведської загрози, навесні 1655 р. Москва і Варшава пішли на зближення- укладено московсько-польське Вільненське перемир'я. Гетьман активно почав створювати коаліцію в складі Швеції, Семигороду, Бранденбургу, України, Молдавії, Волощини та Литви. Але помер в 1657р.

II етап (вересень 1657 — червень 1663 р.) — громадянська війна, що призвела до поділу козацької України на два гетьманства. Виговський 1657-59 отримав владу від старшин, а не козац ради.-виникло 2 центри опозиції: Полтавський полк на чолі-з Пушкарем і Січ-Барабашем. Гетьман за допом. Крим хана розправився з опозицією+розгромив московські війська під Конотопом — червень 1658.

Угода з Річчю Поспол — Гадяцький договір-вересень 1658. однак це викликало спротив — до влади Юрій Хм. 1659-1663рр. 27 жовтня 1659 р. - нового Переяславського договору з Росією, істотно обмежував суверенітет Укр. 17 жовтня 1660 р. Слободищенський трактат з Польщею. Т.Ч. Укр.. розкололась на 2 частини, 2 гетьмани. Юрій зрікся. На Прб.Укр. — П.Тетеря 1663-65, на Лвб. — І. Брюховецького 1663-68.

III етап (червень 1663 — вересень 1676 р.) — боротьба за возз'єднання Української держави. Лідером цих сил став новий правобережний гетьман П. Дорошенко- в серпні 1665 р.-до 1676. Звільнив Прб. Укр.. від польських окупантів. 1667-Андрусівське перемир'я між Моск і Пол.: територія України поділялася на три частини: Лівобережжя закріплювалося за Рос, Правобережжя — за Пол, а Запорожжя потрапляло під спільне управління обох країн. У червні 1668 р. домігся возз'єднання Козацької України, гетьманом якої був обраний. В умовах спровокованої Запорожжям й сусідніми з Україною державами політичної боротьби пішов у березні 1669-прийняття турецького протекторату. Влітку 1672-взяв участь у поході турецької армії проти Польщі, але невдоволений укладеним між ними Бучацьким договором, який перекреслив його політичні плани, переорієнтовується на Рос і Пол. У розпалі народного обурення спустошенням України турецько-татарською та польською арміями складає гетьманські повноваження.

3 (33). воєнні дії на тер укр. червень 1941-листопад 1942

22 червня 1941 р. Німеччина напала на СРСР. Сконцентровані в мобільні угруповання «Північ», «Центр» і «Південь» німецькі армії швидко просувалися на Ленінград, Москву та Київ. До середини червня фронт стратегічного наступу гітлерівських військ досяг 3000 км, глибина вторгнення на головних напрямках — 400—600 км. 16 липня Гітлер ставив

питання про приєднання до третього рейху радянських територій — України, Білорусії, Прибалтики та інших районів.

Український напрямок для Гітлера був одним із головних. 18 серпня 1941 р. він припиняє наступ на Москву і переорієнтовує вістря головних ударів на Ленінград і Київ.

На території України групі німецьких армій «Південь», якою командував генерал-фельдмаршал фон Рундштедт, протистояли війська Київського особливого і Одеського воєнних округів. На цьому напрямку німці мали незначну кількісну перевагу в живій силі але значно поступалися у техніці. Проте навіть за таких сприятливих для Червоної армії обставин втримати німців на радянському кордоні не вдалося. У середині липня 1941 р. на житомирсько-київському, уманському і одеському напрямках точилися вирішальні бої.

(липень—вересень) тривала оборона Києва. Гітлерівці втратили під стінами української столиці понад 100 тис. війська. Після прориву німецькими військами Південно-Західного фронту захисники Києва опинилися перед загрозою оточення. Проте Сталін, незважаючи на реальні обставини, не дозволив військам своєчасно відійти. Між тим ситуація дедалі більше ускладнювалася, переростаючи у велику трагедію. Ліквідувавши під Уманню дві оточені радянські армії, німецькі броньовані «кліщі» замкнулися в кільце під Полтавою. Гітлер тріумфував, розцінюючи київську операцію, як «найбільшу битву в світовій історії».

оборона Одеси, що тривала 73 дні. Сковаючи 18 дивізій противника, вона дала змогу відійти Південному фронту за Дніпро і організувати оборону. Проте наприкінці вересня Червона армія змушена була залишити Одесу і вести оборонні бої на Кримському півострові.

Розгром у грудні 1941 р. під Москвою 38 німецьких дивізій зірвав плани «Бліцкригу», створивши умови для контрнаступу радянських військ. У березні наступного року Генеральний штаб запропонував план операції на весну і початок літа 1942 р.

Неприємності почалися з того, що після трьох невдалих спроб (у лютому—квітні 1942 р.) прорвати оборону німців, Кримський фронт змушений був перейти до оборони. Уже 8 травня перейшло у наступ ударне угруповання гітлерівців - битва закінчилася цілковитою катастрофою для радянських військ і втратою Керченського півострова. Це значно ускладнило становище захисників **Севастополя. За час його понад 8-місячної оборони** ворог втратив майже 300 тис. осіб, **4 липня 1942 р.** місто було захоплене фашистами.

Катастрофічною поразкою завершився і початий **12 травня 1942 р. наступ на харківському напрямку.** призвели до трагедії (червоноармійців).

Поразки радянських військ в Україні та Криму змінили ситуацію на користь німців. Оволодівши стратегічною ініціативою, вони 28 червня 1942 р. розпочали широкомасштабний наступ. 22 липня 1942 р., після захоплення гітлерівцями м. Свердловська Ворошиловград-ської області, вся територія Української РСР була остаточно окупована.

18. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ РАННЬОГО ХРИСТІЯНСТВА

передумови появи християнства знаходились передусім в духовному зuboжінні римського суспільства внаслідок тотальної і затяжної кризи, яку переживала імперія в переддень появи євангельської проповіді. Так, знецінення світоглядних парадигм, зневіра в традиційні культові божества греко-римської релігії, жалюгідне становище іудейської релігії обумовлювали песимістичні тенденції у пересічної людини щодо її особистісного світосприйняття і світорозуміння. Саме в цей період широкий загальний чекає на нову світоглядну систему, яка б була спроможною витлумачити передусім те, що світ є добрим творінням добрих богів і чого, в свою чергу, вже не здатні зробити традиційні національні релігії. Такою новою світоглядною системою по-праву виявилось християнство. Головна його заслуга полягала відтак в тому, що воно репрезентувало перед античною людиною нового Бога - Бога, який є уособленням абсолютного Добра. Всі буттєві катаклізми, тиск яких відчувала в своєму житті людина, отримували нове своєрідне витлумачення. християнські віроповчальні концепти не були оригінальними. Вже задовго до християнства про все це говорив Платон.

Християнство виникло у другій половині 1 ст. в одному із східних районів Римської імперії — Палестині. Головною соціальною причиною виникнення християнства було безсилля пригноблених у боротьбі з гнобителями. Пригноблені неодноразово підіймалися на боротьбу за своє визволення. Проте усі повстання неминуче зазнавали поразки. Жорстокі розправи з повстанцями посилювали настрої загальної апатії, відчаю та безнадії, а щоб продовжувати жити в таких умовах треба було мати якусь перспективу в житті. Та частина рабів і пригноблених, котра відмовилася від боротьби, знайшла розраду в релігії.

У формуванні конкретних особливостей нової релігії відіграв і свою роль також цілий ряд інших соціальних обставин. Існування імперської влади сприяло виробленню уявлення про єдиного Бога на небі. Посилення економічного, політичного та ідейного спілкування між народами (як наслідок утворення Римської імперії) породило в свідомості людей уявлення про наднаціонального Бога, який обіцяв спасіння усім людям незалежно від їхньої національності. Розклад рабовласницького суспільного ладу вимагав від можновладців ідеологічних засобів впливу на маси і привів їх у зв'язку з цим до підтримки християнської релігії.

Античне християнство мало свої ідейні джерела, головними з яких були іудаїзм, релігійно-філософські вчення Філона та Сенеки, ідеологія кумранської общини, релігії східних народів Римської імперії.

Християнство виникло як відгалуження іудаїзму, у якого воно спадкувало, насамперед, визнання Старого завіту — найдавнішої частини Біблії. Із Старого завіту було взято багато сюжетів та образів для створення «бібліографії» нового Бога Ісуса Христа. Навіть найважливіша частина терміна «месія» (буквально «помазаник», у перекладі — посланець божий, рятівник людей). З іудаїзму християнство перенесло в свій ідейний арсенал

вчення про єдиного Бога, пришествя месії, створення світу за шість днів, про кінець світу.

Великий вплив на християнство мали ідеї Філона та Сенеки. Александрійський філософ Філон висунув ідеї про природжену гріховність людини, про необхідність урятування душі за допомогою аскетизму та страждання. У римлянина Сенеки християни запозичили етичні ідеї про рівність людей перед Богом, урятування душі як мету життя, презирство до земного життя, про любов до ворогів, покірність долі.

Кумранською общиною називають іудейську релігійну секту, одним з районів діяльності якої було стародавнє місто Кумран. Кумраніти по-своєму розвивали вчення про месію. Зокрема, вони вважали, що месія за своєю природою є людиною, що його перше пришествя, під час якого він постраждав за людей, вже відбулося і що тепер треба чекати другого пришествя, з яким пов'язаний кінець світу. Ці ідеї були підхоплені християнськими проповідниками.

Багатий матеріал для творців християнської ідеології дали культи східних богів. Античне християнство у своєму розвитку пройшло три головні періоди: первісне християнство (від середини 1 ст. до середини II ст.), раннє християнство (від середини II ст. до початку IV ст.) та пізнє християнство (від початку IV ст. до кінця V ст.).

. УКР КОЗАЦ Д-ВА ЗА Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

У процесі розгортання національно-визвольних змагань (1648—1657) у середовищі козацької еліти сформульовані фундаментальні основи національної державної ідеї: право українського народу на створення власної держави в етнічних межах його проживання; незалежність і соборність Української держави; генетичний зв'язок козацької державності з Київською Руссю, спадкоємність кордонів, традицій та культури княжої доби. Ці положення лягли в основу державотворчої діяльності Хм. Після взяття під контроль значної частини українських земель та ліквідації в них польської адміністрації гостро стало питання про власну національну державність. Потрібно було забезпечити регулювання економічного життя, правопорядок, захист населення та території України. Специфічні засади внутрішньої організації козацької держави сформувалися під впливом двох основних чинників: традицій та звичаїв суспільного життя українців, насамперед Запорозької Січі, яка стала своєрідним зародком новоствореної держави, та складного геополітичного становища, що зумовлювало постійну ситуацію надзвичайного стану Українська національна революція в державі. Обидва чинники визначили напіввійськовий характер української державності. Саме у цьому контексті слід сприймати й назву козацької держави — Військо Запорозьке.

Запровадження власного територіального поділу, створенні та діяльності органів публічної влади; введенні своєї податкової системи. Територія Української держави охоплювала Лівобережжя, частину Правобережжя та Степу-3 млн осіб. Територія держави поділялася на полки

та сотні, що давало змогу в екстремальних умовах згуртувати та мобілізувати народні маси на боротьбу.

Система органів публічної влади дублювала модель управління Запорозької Січі. Формально основним органом влади була Військова (Генеральна) рада, яка вирішувала військові, політичні, господарські, правові та інші питання. Проте вона не була постійно діючою, до того ж Хм з метою зміцнення гетьманської влади частіше скликав старшинську раду, до якої незабаром перейшла вся повнота влади в державі.

Гетьман був главою і правителем Укр., очолював уряд, державну адміністрацію, був головнокомандуючим, скликав ради, відав фінансами, керував зовнішньою політикою, мав право видавати загальнообов'язкові для всіх нормативні акти — універсали. Система органів публічної влади мала три рівні — генеральний, полковий і сотенний. Реальна вища влада в державі належала генеральному урядові, до якого входили гетьман та генеральна старшина. Повноваження - на всю територію України. На місцях управляли полкові та сотенні уряди. У великих містах управління здійснювалося магістратами, в малих, але привілейованих — отаманами.

Фінансову сферу держави гетьман спочатку контролював особисто, а з 1654- посаду гетьманського підскарбія» який контролював прибутки та видатки військової скарбниці. Поповнення державної скарбниці здійснювали із чотирьох основних джерел: із земельного фонду, з прикордонного торгового мита, з доходів від промислів, торгівлі та з податків.

Національна армія- її ядро становило реєстрове та запорозьке козацтво, навколо якого об'єдналося повстале («покозачене») селянство та міське населення. формувалася із добровольців і у вирішальні моменти національно-визвольних змагань її чисельність сягала 100— 150 тис. осіб

Соціально-економічна політика залежала від результативності воєнного та політичного протистояння з Польщею, На визволених землях активно відбувався процес ліквідації великого феодалного землеволодіння, фільварково-панщинної системи господарства та кріпацтва й утвердження козацької власності на землю.

Умови Зборівського (1649) та Білоцерківського (1651) договорів тимчасово загальмували розгортання прогресивних змін-відновлюються феодалне землеволодіння і колишні форми експлуатації. Лише після перемоги в битві під Батогом (1652) на території Укр.-остаточно ліквідовані фільварково-панщинна система господарювання, велика земельна власність королівщини, польських та українських магнатів і шляхти. На аграрну політику Хмактивно впливала козацька старшина,-прагнула стати крупним землевласником. Розуміючи- рушійною силою змагань є селянство, намагався гасити виникнення нових соціальних конфліктів.

Українська держава активно діяла на міжнародній арені, про що свідчать численні дипломатичні контакти з Росією, Туреччиною, Кримським ханством, Молдавією, Валахією, Семиградям (Трансільванією), Швецією та іншими державами.

3 (36). НАЦИСЬКИЙ ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ НА УКРАЇНІ. РУХ ОПОРУ.

Закарпаття ще 1939 р-Угорщиною; Північна Буковина, Ізмаїльщина та «Трансністрія» (Задністров'я — землі між Південним Бугом і Дністром з центром в Одесі) були підпорядковані Румунії; «дистрикт Галичина» приєднувався до створеного гітлерівцями на польській території «генерального губернаторства»; на окупованій території УРСР створювався рейхскомісаріат «Україна» ; Чернігівська, Сумська, Харківська і Ворошиловградська області УРСР та територія Криму перебували під владою воєнних властей.

Рейхскомісаріат «Україна» очолив Еріх Кох, Для управління було створено величезний адміністративний апарат. Центром рейхскомісаріату стало м. Рівне. Фашистський окупаційний режим в Україні мав виконати три основні завдання: забезпечити продовольством, матеріальними і людськими ресурсами потреби фашистської воєнної машини; вивільнити від українського населення шляхом фізичного знищення, депортацій та вивезення на роботу до Німеччини «лебенсраум» (життєвий простір) для арійської раси; сприяти колонізації значної частини окупованих земель, заселенню цілих районів німецькими переселенцями.

Було створено систему грабіжницьких заготівельних органів. Найбільшим було «Центральне торгове товариство Сходу»,Завданнями «Товариства» були облік, вилучення і переробка усієї сільськогосподарської продукції на окупованій території.

Велику надію покладало керівництво третього рейху і на українську промисловість. Важливим економічним ресурсом було багатомільйонне населення України. Вже 5 серпня 1941 р. Розенберг підписав наказ про введення трудової повинності в окупованих східних областях. Поступово віковій межі для тих, хто підлягав повинності, були розширені. Спочатку це були люди віком від 18 до 45 років, а незабаром — від 14 до 65 років.

Поразка під Москвою змусила Гітлера провести тотальну мобілізацію в Німеччині, що зумовило гострий дефіцит робочої сили в господарчому секторі третього рейху. Саме тому в цей час розпочинається широкомасштабне використання примусової праці населення окупованих країн.

Характерною рисою «нового порядку», який вводився гітлерівцями на окупованих територіях, був кривавий терор. 7 грудня 1941 р. підписаний Гітлером декрет, відомий під назвою «Ніч і туман». Його суть -кожен, хто буде чинити опір фашизму, має безслідно зникнути: його або страчували, або відправляли до концентраційного табору однієї з окупованих країн. У самій Україні було створено 50 гетто і понад 180 великих концентраційних таборів.

«Генерального плану «Ост» — обезлюднення східних територій для переселення сюди німецьких колоністів.

Радянський партизанський рух.-етапи: 1 — «зародження і становлення» — тривав із початку війни до кінця 1942 р.-збирання сил, визначення оптимальних організаційних форм і ефективних методів

боротьби у ворожому тилу; 2— «стабілізації» — тягнеться до середини 1943 р-. Поява штабів партизанського руху, матеріальна допомога Великій землі дає змогу не тільки боронити власні бази, відбиваючи каральні акції фашистів, а й тримати під контролем цілі райони, поступово переходити до здійснення рейдових операцій; 3— «активних наступальних дій» — триває до цілковитого розгрому фашистів. Для цього періоду характерні широкомасштабні диверсії, численні рейди в тилу противника, активна взаємодія з формуваннями Червоної армії, наступальна тактика бойових дій.

Федоров Олексій Федорович) — організатор партизанського руху. Ще один партизанський ватажок **С. Ковпак. Строкач Т.А.** В 1942—1945 рр. — начальник Українського штабу партизанського руху (УШПР). Під його керівництвом УШПР перетворив партизанські з'єднання та загони України на фактор стратегічного значення.

Всього протягом війни партизанські формування України провели 19 рейдів загальною довжиною 52 тис. км. У період 1941—1945 рр. у партизанських загонах і з'єднаннях налічувалося майже 180 тис. осіб, 30% з них загинули.

2 (38). АНГЛІЯ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

1945-51- ЛЕЙБОРИСТСЬКІЙ УРЯДИ- К.Етлі — програма: створення всеохоплюючої системи соціального захисту при розширеному держ регулюванні; націоналізація підприємств; безкоштовна мед обслуговування. В зовн пол: союз з США; 1949-НАТО; 1947-визнала незалежність Індії і Пакистану, Цейлону, Йорданії.

1951-64- консерватори „30 даремно втрачених років” 1951-Черчілль-дефіцит сталеварної пром і транспорту; 50-ті рр.-економічного піднесення, але темпи нижчі ніж в ін країнах. (отр назву „англ. хвороба”). Пром-ть мала колоніальний хар-р, тому й стала відставати тепер. Борг збільшувався. 50-60-ті-період розпаду Брит імперії. — перетворилася на Брит співдружність. Тому ВБ стала на шлях інтеграції. Не стала членом ств-го ЄЕС в 1957р. і лише в 1973. Ірландська проблема. Великі витрати на оборону. 1955-57- Іден; 1957-63- МакМілан; 1963-64- Хьюм. — „стара гвардія”

1964-1979-лейбористи. 1964-70-Вільсон; 1974-79- Каллоген. Розширення держ регулювання над економікою.

1970-74-Хіт-консерватор хотів реабілітувати консер-ну партію.

1979-90-консерватори-Тетчер: скор держ рег; умови для приват підприємства; знизив под-ки; приватизація нац галузей економіки. Поч. 80-х — екон піднесення. Зовн політика- союз з США; великі військ витрати; конфлікт з Аргентиною.

1990-Мейджер ідея-„здорового консерватизму”; більш активна соціальна функція держави. Маастрихтські угоди.

1997-лейбористи- Блер — „новий лейборизм” конституційна реформа- надання автономії Шотл, Уельсу і в регіонах Англії; реформи-виборчого закону: верхньої палати лордів.

2008-Браун.

3 (39). ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ В 2 ПОЛ 17 СТ ДОБА РУЇНИ

Виговський 1657-1659-серпень 1657-обраний наказним гетьманом, регент Юрія, а в жовтні – на загальновійськовій раді в Корсуні гетьманом Війська Запорізького. Уклав союзний договір зі Швецією, підписав перемир'я з Пол., поновив союз з Крим ханом і Туреччиною. Виступив за збереження суверенітету Укр.. та невтручання Москви, що призвело до війни з Москвою і переорієнтацією на Пол., з якою – 16 вересні 1658-Гадяцький договір: Україна як формально незалежна держава під назвою Велике Князівство Руське на рівних правах з Польщею та Литвою ставала третім членом федерації — Речі Посполитої; територія князівства охоплювала Київське, Брацлавське та Чернігівське воєводства; верховна влада належала гетьманові, який обирався довічно та затверджувався королем.; Українська армія - 30 тис. козаків та 10 тис. найманого війська; православні віруючі зрівнювалися в правах з католиками; повернення польським магнатам і шляхті маєтків в українських землях; відновлення повинностей українського селянства; Українська держава позбавлялася права на міжнародні відносини.

Цар – Виговського зрадником, У листопаді 1658-рос військо до Укр. Вирішальна битва червні 1659 -під Конотопом перемогою І. Виговського. Гадяцький договір викликав невдоволення, зростання опозиції, посилення промосковських настроїв. Виговський у жовтні 1659 р. зрікається.

Юрій 1659-1663- Новий Переяславський договір-27 жовтня 1659 - фактично перетворював Україну на автономну частину Росії: переобрання гетьмана мало здійснюватися лише з дозволу царя; гетьман втрачав право призначати і звільняти полковників, карати без суду смертю старшин, виступати в похід без царського дозволу; заборонялися відносини з іншими країнами; у Переяславі, Ніжині, Чернігові, Брацлаві та Умані мали право розташовуватися російські залоги; Київська митрополія підпорядковувалася Московському патріархатові. У 1660 - новий раунд російсько-польського протистояння в боротьбі за українські землі. 18 жовтня 1660-Слободищенський трактат-Україна знову поверталася під владу Речі Посполитої на правах автономії; обмеження політичної незалежності українських земель були значними: усунуто статтю про Велике князівство Руське; гетьман не тільки позбавлявся права зовнішньополітичних зносин, а й зобов'язувався подавати військову допомогу Польщі у війнах з іншими державами; польській шляхті і магнатам поверталися всі маєтності в Україні; початок територіального розколу України. Січень 1663- Ю. Хм зрікається. Правобережжя обрало гетьманом П. Тетерю, а Лівобережжя — І. Брюховецького, територіальний розкол України доповнився політичним.

Брюховецький 1663-68- підтримку царського уряду. На "Чорній раді" під Ніжином (1663) проголошений гетьманом.. У вересні 1665- першим візит до Москви. Невдалі спроби Брюховецького припинити колонізаторську політику російського уряду спричинили падіння його політичного авторитету в Україні. Прагнучи втримати важелі влади, оголосив про розрив з Москвою. 7 (18) червня 1668 р. біля Диканьки - об'єднання військ Правобережної та

Лівобережної України, під час якого лівобережні козаки буквально розтерзали Брюховецького. займав відверто промосков-ські позиції і неодноразово висловлювався за ліквідацію гетьманату та утворення з його земель князівства на чолі з царевичем.

Тетеря 1663-65 У ранзі гетьмана підтримував похід Яна Казимира на Лівобережжя (1663—1664), намагаючись об'єднати Україну під єдиною булавою і зверхністю польського короля. Своєю політикою спровокував козацьке повстання. Зазнавши поразки від повстанців (1665), зрікся гетьманства і виїхав до Польщі.

П. Дорошенко- в серпні 1665 р.-до 1676. Звільнив Прб. Укр.. від польських окупантів. 1667-Андрусівське перемир'я між Моск і Пол.

Многогрішний 1669-1672 при підтримці Москви обраний гетьманом Лвб Укр.. Березень 1669-Глухівські статі. Спирався на старшину, не був шанованим в народі.

Самойлович 1672-1687 В 1674 р. обраний гетьманом Лівобережної та Правобережної України. Відстоював державні інтереси України у відносинах з Московщиною. В 1687 р. очолював козацькі полки в першому Кримському поході царських військ. Конотопські статті – обмеж владі гетьмана.

17. КУЛЬТУРНІ ДОСЯГНЕННЯ КЛАСИЧНОЇ ГРЕЦІЇ

Высшей точкой развития греческой культуры и искусства эпохи античности был классический период, начало которого относят обычно ко времени после греко-персидских войн (480—470-е до н. э.), конец — ко времени начала завоевательных походов Александра Македонского в кон. 4 в. до н. э.

Искусство эпохи классики условно разделяется на три этапа:

строгий стиль (480—450-е до н. э., основные памятники: Дельфийский возникший, статуя Посейдона или Зевса с мыса Артемисион, рельефы Трона Людовизи с изображением Рождения Венеры, гетеры-флейтистки и девушки-невесты, статуя Ники скульптора Пеония, скульптуры фронтонов и метопы храма Зевса в Олимпии, крупнейшие скульпторы — Агелад, Пифагор Регийский, Каламис, Пеоний) — искусство между архаикой и высокой классикой, основными чертами которого был поиск разнообразных форм движения, идеального типа, акцент на просветленном, созерцательном состоянии человеческого образа, строгая простота пластики и жестов;

высокую классику (450-е—нач. 4 в. до н. э., самые знаменитые творения — скульптуры Фидия, статуи и рельефы Парфенона), «идеальная» эпоха греческого искусства, выработавшая тип возвышенной и просветленно-одухотворенной красоты, пластически-ясного движения;

позднюю классику (4 в., скульпторы Пракситель, Скопас, Лисипп, Леохар, Тимофей и др., аттические надгробия), пользующаяся уже определившимся языком скульптуры, но допустившая в свой мир эмоции, выражения целой гаммы чувств — от радостных до чувства боли, страха и т. п.

Физическое совершенство и духовная красота как отражение высшего благородства и достоинства человека — главный смысл поисков классического искусства, освоившего уже все возможные в скульптуре темы. Мастерами-Поликлет, создатель знаменитого «Копьеносца» («Дорифора»), в котором рассчитал «правильные» пропорции человеческой фигуры и впервые попытался представить человека в спокойном движении — шаге, Мирон, разрабатывавший тему сложного ракурсного движения (статуя «Метателя диска» — «Дискобола»), Фидий — вероятно, проектировавший всего архитектурно-скульптурного комплекса Акрополя в Афинах, Пракситель, создатель статуи «Афродиты Книдской», впервые представивший человеческую фигуру в состоянии отдыха и покоя («Гермес с Дионисом», «Отдыхающий сатир» и др.), Скопас и Лисипп, впервые изобразившие боль и страдание на человеческом лице и следовавшие уже не канону Поликлета, но представлениям чистой художественности и пластичности, — искусство Праксителя. Лисиппа и Скопаса оказало самое сильное влияние на скульптуру эллинизма.

Архитектура классического периода создала образцовые типы дорического и ионического храмов, в 4 в. до н. э. в арсенал архитектуры был введен пышный и изящный коринфский орден, постепенно вытеснивший два основных, дорический и ионический. Храмостроительство — храм Зевса в Олимпии, Парфенон на Афинском Акрополе, храм Аполлона в Бассах. Лучшими архитекторами — Иктин (Парфенон, храм в Бассах) и Калликрат (Парфенон, храм Ники Аптерос на Акрополе). Облик архитектурных построек периода классики отличают ясность и простота, строгость и чистота линий. Великим — Акрополийский комплекс в Афинах, в котором сочетаются здания разных ордеров, элементы различных ордеров в одной постройке. В 5 и 4 вв. до н. э. создаются самые знаменитые театральные сооружения Греции — театр Диониса в Афинах и театр в Эпидавре.

Литература классического периода — самый представительный корпус античного мира. Отцом трагедии считался Эсхил, младшими современниками которого были Софокл, царь поэтов, и Еврипид, отцом комедии и самым крупным ее представителем — Аристофан, отцом истории — Геродот. Выдающимся историком 5 в. до н. э. был также Фукидид, автор истории Пелопоннесской войны.

В области философии 5–4 вв. до н. э. — время подлинного и великого ее расцвета, расширения деятельности философских школ (Сократ, Платон, основатель Академии, и Аристотель, основатель Ликеей и школы перипатетиков, главные философы античности. и др.).

Политическим фоном расцвета культуры и искусства в эпоху классики, своего рода его аналогом был расцвет демократических полисов, городов-государств Греции (например, Афины времени правления Перикла). В 5 в. Греция пережила тяжелейшие войны в своей истории и подпала под власть более сильной и политически единой Македонией.

США ПІСЛЯ 2 СВІТОВОЇ ВІЙНИ

1945-52=Трумен: курс на стримання СРСР; поч. ХолВ; Мак карті; війна у Кореї; пільги демобілі; збіл мін з/п; с-ма соц забезпечення.

1953-60- Ейзенхауер –респ-ць: знизив под-ки; збіл-ся середній клас; рух за гром права негрів; кінець50-х відставання

1960-63-Кенеді-демократ: прискор розвиток економіки; збіл видатки на освіту, підвищити мінімум з/п; освоєння космосу-висадка на місяць 1969р; компроміси з СРСР-політика гнучкого реагування.

1964-68-Джонсон-демократ-субсидії, кредити, дешеве житло; програма ств"великого суспільства"

період 1960-68:прискорення екон розвитку; зростання пром вир-ва; НТР; В'єтнам; суп-пол піднесення

1969-74- Ніксон- респ: розпочалось кризове десятиліття; вимоги припин В'єтнам війну; світова екон криза; зросли ціни; інфляція; згортається пром вир-во; + **1974-76- Форд респ: =розрядка між нар напруженості**

1977-80-Картер демократ-енергет криза; вел податки; 1979-Афган; держ регул екон.

1981-88-Рейган репс- скорочення держ втручання в екон; захист підприємців від надмірного оподаткування; знизив под; зменшив соц виплати; збіл війс витрати; 1987-ліквід ракет середньої дії.; програма переозброєня.

1988-92-Буш

1992-Клінтон демократ бор з інфляцією; посилює оподаткув найзаможніших верств; держ капіталовкладення в освіту ін; введення зга-го обов-го мед страх; бор зі злочинністю; змен війс витрати; Близь східна проблема; Ірак; бор з між нар тероризмом, наркотиками ін.

2 (44). ПОЛІТ РОЗВ ГЕТЬМАНЩИНИ ТА ЗАПОРІЗ СІЧІ У 18СТ

1708-1728-форсований наступ на у.автоном. Наступ самоД. На права Укр..- суть –лікв укр. Автономію. Петро1 –універсал, обіцяє укр..н-ду всякі своб, наказує обр нового геть. 1708р – під тиском царя – Скоропадський(до 1722). Розпоч наступ на укр. автоном: обмеж вл геть і контроль за нею; екон утиски;експлуат демограф потенціалу-на будів-во козаків брали Ладозький канал; культ.обмеж.. Росіяни отрим баг землі на Укр., тому непідконтрольна тер-я гетьману, кріпацтво вводили. Гетьман був пасивний щодо Рос., 1722р – ств. Малорос. Колегія-приймала від насел. Скарги на укр.-кі суди,контр.фінанси, стеж за стос старшини і коз-ва, звуж-ла владні повноваж. Гет.,обмеж. У. Автоном..

Наказний гет.П.Полуботок1722-24-оборонець у.автоном. Проводить судову реф.-але Малорос кол. Продовж. Контрол майже всі держ структури. Полуботок –увязнений.

1728-1734-повер-ня У-ні част.її прав і вольностей.смертьПетра, бурх.діял-ть Малорос.кол.,яка наклад.нові под-ки на у.землевлас-в, це зачіп.інтереси О. Меншикова:в рез-ті 1727р-скас Малорос кол.нові вибори гет.- Д.Апостол1727-1734 1728р-подав петицію про поверн. У-ні колиш прав,

в рез – отр., „Решительные пункты”: гет. не мав права вести дипл. перегов.; ген. старшину та полк-в затвер. цар; для контр. за фін.-2 підскарбії-у-нець і рос.; мито за товари, які ввоз. до У.-йшло у цар. казну. Часткове повернення прав-обрання гет., Гет-щина під юрисдикцію МЗС; скор. рос. військ на укр. тер.; скас. под-в накладених Малорос кол.. Формальне поновлення у. автон., фактично все суп. жит.-під контр. РІ. Апостол – деякі позитиви- Ген. не слідство про маєтності, тобто ревізія землеволодіння 1729-30, дало змогу поповнити держ. зем. фонд; реф. судочинства та засн. Скарбниці-забезпечили 1-й річний бюджет; Київ-під вл. гет.-на; люди поверт. на Лівобер.

1734-1750-посил. імпер. тиску. Апостол помер-ріш. в Москві-не обир. Гет., а ств. – „Прав-ня гет-го уряду”-на чолі князь О. Шаховський. суть: втруч. у всі сфери життя; русифікація; терор Таємної канцелярії. 1735-1739-рос-тур. Війна.-тяжко для У.-ни-тут рос. в-ка.-вел втрати.

1750-1764-тимчасове уповільнення рос. експансії. 1750-гет. Розумовський, брат-фаворит, тому уповіл. наступ. 1754-лікв митний кордон між Рос і Гет; 1761- київ-назавжди переходив під імпер. правління; 1754-фін-ві звіти гет.-на про прибутки та витрати Гет.-ни. Судова реф.-Гет.-ну поділ на 20 повітів, кожен мав влас. суд. 1760-61-гет.-н забор. перехід селян без письм. згоди пана, поч. скликати зїзди старшини-Ген. Збори; певна модернізація в-ка – удоскон. артилерію, уніформа ін. 1762-Катер2.-плани змін-сь.; не добився визнання спадковості гет.-ва для свого роду і в рез. втратив булаву.

1764-1783 – ост. лікв. у. Автон. 1764-лікв. Гет.-ва. Вся влада на У.-в руки 2ї Малорос кол. – очол. граф Рум’янцев. Жорст. курс на ценр-цію та русифік. 1775-знищ. ЗС, 1781-лікв. полкову с-му на Гет.-ні, утв. намісництво за рос. зразком, 1783-юрід.-но оформ. кріпацтво, на селян Лбр. І Слоб. Пошир. рос. закони. 1785-Кат2-„Жалувана грамота дворянству”-мета-підпоряд. собі укр. Еліту. – звільн. від військ. служби і урівні у правах з рос. двор.-вом. Внасл.-остат. лікв. укр. Автон.

52. ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА: ПРИЧИНИ, ХАР-Р, ОСН ПЕРІОДИ, НАСЛІДКИ

ПРИЧИНИ: 1-несправед-ть, непродуманість Версал. С-ми нав’язані переможцями переможеним країнам-складне стан Нім. поставили (Версал. дог), обурення нім. народу територіально; Іт., Яп.-обділеними вваж. себе, бо переможці всі колонії собі; малі держави Європи-суперечки до своїх сусідів; Верс. С-ма зробила ізгоєм Росію-ігнорували. 2- 1929-33-світ. екон. криза-різні можливості виходу з неї-тому встанов. тоналіт. режими в Нім та Яп. 3- Пол.-ка умиротворення ВБ, Фр. прагнули виправити несправедливість Верс. дог., не врах., що плани Гітлера ширші; думали, що агресію спрямує на Сх. А СРСР т.ч. пішов на зближення з Нім.

ХАР-Р ВІЙНИ: На 1 етапі-до нападу на СРСР-загарбницький х-р: з боку Нім, Яп, так і СРСР (Прибал, Пол, Фінл); визвольною з боку країн, які піддалися агресії-Норв, Данія, Гол, Люкс, Фр, Югосл, Рум. Коли Нім. напала на СРСР-війна з боку СРСР стала антигітлерівська, антинацистська

ПЕРІОДИЗАЦІЯ:

1. 1 ВЕР 1939-22ЧЕРВ 1941-напад на Пол. До нападу на СРСР
2. 22черв 1941-19листопада 1942- Сталінградська битва-поч корінного перелому
3. 19лист 1942-6 черв 1944 6 червня –висадка англо-амер, франц військ в Європі-відкриття 2 фронту
4. 6 черв 1944-8травня 1945 капітул Нім
5. 8травня 1945-2 вер 1945- капітул Япон

НАСЛІДКИ: 61ДЕРЖАВА, де проживало 80%людства. В арміях- 110млн чол..

втрати: СРСР-27млн, Нім-13млн, Яп-3,5млн,Фр-400тис, ВБ-245тис, Іт- 550тис, США-300тис.

12 СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ В 2 ПОЛ.ХІХ СТ.

Національний, соціал-демократичний, ліберальний, народницький

Національна політика царського уряду в 2 пол 19 ст. залишалася реакційною, антиукр.

В укр.. суп. назрівали нові ідеї, насамперед серед укр.. інтелігенції.

Хлопоманство (1859-1861) – з польської шляхти виділилися група студентів. Ідеолог – В. Антонович. Мета: демократизація суспільних відносин, скасування кріпацтва, ліквідація царизму. Вони одягали нац. одяг, розмовляли українською мовою, дотримувалися звичаїв та обрядів. Саморозпуск.

Громади: 1 етап – кін. 50 – поч. 60 рр.; 2 – поч. 70- х рр..

Це напівлегальні та легальні організації, що об'єднували укр. інтелігенцію, службовців, офіцерів, студентство.

Костомаров, Белозерський, Куліш ств.в Петербурзі першу українську громаду – культурно-освітню організацію, що мала сприяти розвитку освіти. Перший український часопис “Основа”. На другому етапі він став організованішим і цілеспрямованим. 1873 – засноване іст.товариство Нестора-літописця.

Братство тарасівців (1892) – перша укр. політична організація, що стояла на засадах самостійності Укр.. Виникло в Харкові. Засновники – І. Липа, М. Байздренко, М. Базькевич, В. Боровик. На могилі Шевченка проголосили себе Б.Т. 1893 – розгромлено.

Народництво – рух різночинної інтелігенції в Рос. Імперії, що знайшов відображення і в Укр.. Виник наприкінці 60-х рр.. Вважали, що Рос має оминати капіталістичну стадію розвитку., що селянство – рушійна сила революції на шляху до соціалізму.

В 1873 – в Одесі групу заснував Волховський. Виник гурток Київська громада (В.Засулич, Я.Стефанович). 1876 – “Земля і воля”, 1879 – розкол ЗВ. Ств Народну волю – шлях терору (Желябов, Михайлов, Морозов), Чорний переділ – пропагандизька діяльність (Плеханов, Стефанович, Засулич).

Поширення соціалістичних ідей, марксизму.

На західноукр землях – москвофіли, народовці, радикали.

М. – радикальна суп-пол течія, яка покладала надії на допомогу від Росії та прагнула єдності з Рос.

Ідеологи – Зубрицький, Купченко, Добрянський. Є єдиний рос народ від Карпат до Камчатки.

Н. – сусп-пол рух молодшої західноукр інтелігенції, які були прихильниками національного розвитку на народній основі. Виник в 60-х рр.. Виступали за єдність всіх укр. земель, розвиток єдиної укр. мови.

Р – прихильники рішучих методів у розв'язанні певних завдань, в основному політичних. Сер. 70 – утв радикальну течію в національному русі Галичини – Франко, Павлик, Терлецький. Було утворено першу укр. партію – Русько-укр радикальна партія, що в 1899 р. поділилася на УСДП та УНДП.

37. ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ 1920-30-Х РР. ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

XIV з'їзд ВКП(б) (грудень 1925 р.) проголосив курс на індустріалізацію. Будучи логічним продовженням плану ГОЕЛРО, офіційно цей курс був спрямований на забезпечення економічної самостійності й незалежності СРСР; зміцнення обороноздатності країни; створення матеріально-технічної бази для модернізації як промисловості, так і сільського господарства.

Проголошений курс на індустріалізацію майже одразу наштовхнувся на низку об'єктивних труднощів. Заплановану модернізацію необхідно було проводити швидкими темпами, щоб, по-перше, остаточно не відстати від капіталістичного світу, по-друге, для зміцнення обороноздатності, оскільки в середині 20-х років зовнішня загроза, на думку сталінського керівництва, лишалася ще досить реальною.

На промислових підприємствах у цей час хронічно не вистачало кваліфікованих кадрів. Серйозною проблемою був і дефіцит обладнання, адже на більшості заводів і фабрик воно було застарілим, крім того, значну частину необхідних для модернізації машин і устаткування своя промисловість взагалі не виробляла. Проте, очевидно, основною перешкодою для успішного здійснення курсу на індустріалізацію була нестача коштів. Саме тому питання про джерела фінансування намічених економічних планів було одним із центральних у державному і внутріпартійному житті - курс на інтенсивніше перекачування коштів із села в місто за рахунок підвищення податків і цін на промтовари.

У квітні **1929 р.** XVI партконференція схвалила оптимальний варіант, але він так і залишився на папері, бо вже в листопаді цього року в «Правді» з'являється стаття Сталіна «Рік великого перелому», в якій виголошується курс на стрімке форсування індустріалізації. У 1931 р. радянські закупки становили 30% світового експорту машин і обладнання, 1932 р. — майже 50%.

Джерелами фінансування цих закупок та індустріалізації були:

- 1) перекачування коштів із легкої та харчової у важку промисловість;

2) податки з населення (для села «надподаток» — постійне зростання цін на промислові товари);

3) внутрішні позики, спочатку добровільні, а згодом — «під контролем суспільних організацій».

4) випуск паперових грошей, не забезпечених золотом

5) розширення продажу горілки.

6) збільшення вивозу за кордон нафти, лісу, хутра та хліба;

7) режим економії.

Особливості процесу індустріалізації в Україні:

1. Інвестування в промисловість республіки, особливо в початковий період індустріалізації, значної частини коштів. У 1926—1927 рр. капіталовкладення в індустрію СРСР становили майже 1 млрд крб., з них 269,4 млн крб. припадало на промисловість УСРР.

2. Побудова і реконструкція в Україні на початку індустріалізації крупних промислових об'єктів. У період технічної реконструкції 20—30-х років у промисловості СРСР основними вважалися 35 об'єктів, серед них в Україні знаходилося 7 новобудов і 5 докорінно реконструйованих підприємств. До новобудов належали три металургійні заводи (Запоріжсталь, Криворіжсталь, Азовсталь), Дніпробуд, Дніпроалюмінійбуд, Краммашбуд (Краматорськ) і ХТЗ.

3. Нерівномірність процесу модернізації промислового потенціалу республіки.

4. Поява в республіканському промисловому комплексі нових галузей. Зокрема, у харчовій промисловості України виникли нові галузі: маргаринава, молочна, маслопереробна,

5. Значне відставання модернізації легкої та харчової промисловості від важкої індустрії внаслідок менших масштабів капітального будівництва і недостатньої сировинної бази.

Незважаючи на те, що жодна з перших довоєнних п'ятирічок не була виконана в повному обсязі, все ж індустріалізація вивела Україну на якісно новий рівень промислового розвитку, докорінно змінивши структуру господарства: зросла частка промисловості в порівнянні з часткою сільського господарства в загальному обсязі валової продукції республіки; у валовій продукції самої промисловості дедалі більше домінує виробництво засобів виробництва; дрібна промисловість (кустарно-ремісничі підприємства, окремі товаровиробники) витісняється великою індустрією.

Водночас форсована індустріалізація стимулювала негативні тенденції в господарстві України. Привілейоване, домінуюче становище групи «А» (виробництво засобів виробництва) порівняно з групою «Б» (виробництво предметів споживання) в умовах фактичної ліквідації ринкових зв'язків вело до відриву підприємств групи «А» від кінцевого споживача, а це зумовлювало втрату стимулів розвитку, диктувало необхідність створення державою для неї тепличних умов.

24. ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

Географічні відкриття, що заслуговують визначення "великі", відбувалися на нашій планеті в усі історичні епохи, зі стародавності і до ХХ в. Але епохою Великих географічних відкриттів прийнято називати строго визначений історичний період. Його хронологічні рамки вітчизняні історики і географи звичайно обмежують серединою кінцем XV - серединою XVII ст.

У рамках цієї епохи дослідники звичайно виділяють два періоди.

- середина кінець XV – середина XVI ст. - період іспанських і португальських відкриттів в Африці, Америці й Азії, що включає найважливіші плавання Колумба, Васко да Гама і Магеллана;

- середина XVI – середина XVII вв. період, основний зміст якого склали вражаючі досягнення росіян землепроходців на півночі Азії, англійські і французькі відкриття в Північній Америці, голландські відкриття в Австралії й Океанії.

У ході Великих географічних відкриттів європейські мандрівники вперше перетнули океани. безліч різних винаходів: такі прилади, як компас, астрономічні таблиці, географічні карти. Було необхідне друкарство, щоб прискорити поширення зведень про винаходи і відкриття; пушки і порох. Каравела – швидка, з легким ходом, маневрена, що володіла дивною здатністю йти потрібним курсом при будь-якому напрямку вітру. Велику роль зіграла в епоху Великих географічних відкриттів і ідея, що усе одержувала більше поширення, кулястості Землі; з нею була зв'язана думка про можливість західного морського шляху в Індію через Атлантичний океан.

На першому етапі Великих географічних відкриттів вирішальну роль зіграли Іспанія і Португалія. Протягом декількох десятиріч років мореплавці піренейських країн відкривають південно-східний шлях у країни Сходу навколо Африки і південно-західний – в обхід Америки, у пошуках західного шляху відкривають і досліджують величезний подвійний материк – Америку.

Причини:

1. розвиток продуктивних сил
2. нагромадження первісного капіталу
3. надлишок робочої сили
4. необхідний ринок збуту, земля
5. пошуки прянощів

Колумб першим пересік Атлантичний океан і першим з європейців ходив в Карибському морі. Він поклав початок відкриттю материка Південної Америки і перешейок Центральної Америки. Він відкрив всі Великі Антильські острови — центральну частину Багамського архіпелагу, Малі Антильські острови (від Домініки до Віргінських островів включно), а також ряд малих островів в Карибському морі.

Всього Колумб здійснив 4 подорожі:

- Перше подорож (3 серпня 1492 — 15 березня 1493).
- Друге подорож (25 вересня 1493 — 11 червня 1496).
- Третє подорож (30 травня 1498 — 25 листопада 1500).

- Четвёртое путешествие (9 мая 1502 — ноябрь 1504).

Васко да Гама отправился 1497 года, обошёл Африку с юга, обогнув мыс Доброй Надежды, и достиг юго-западного берега Индии 20 мая 1498 года. Вернувшись в Португалию в сентябре 1499 года, Васко да Гама был встречен с большим почётом, получил крупную денежную награду и титул «Адмирал Индийского Океана».

Магеллан хотів знайти західний шлях до Малайзії. 1519 – початок експедиції. Була відкрита протока Магеллана, здійснено кругосвітню подорож, відкрито західний шлях до Азії і Островів прянощey.

14. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 19 СТ.

У другій половині ХІХ ст. відбулося територіальне роз'єднання українських земель, завершилося формування української нації, ускладнилася соціальна структура та політизувалося суспільне життя. Всі ці явища та процеси залишили помітний відбиток на розвиткові культурної сфери.

Негативні тенденції: Відсутність в українців власної національної держави, асиміляторська політика Російської імперії. Контрреформи 80—90-х років посилили консервативні настрої в суспільстві, на деякий час блокували активність національної інтелігенції.

Інтелігенція організовувала безплатні недільні школи. Першу з них було відкрито 1859 р. у Києві. 1862 р. недільні школи царським указом були закриті.

1864 р. В Росії проводиться освітня реформа, суть якої полягає у створенні єдиної системи освіти. Початкову освіту давали початкові народні училища. Мета: навчання учнів Закону Божому, читання, письму та чотирьом діям арифметики. Навчальний процес здійснювався російською мовою. Гімназії, які давали середню освіту. Вони поділялися на класичні (перевага надавалася гуманітарним предметам, особливо грецькій і латинській мовам) та реальні (вивчалися насамперед предмети природничого циклу).

У другій половині ХІХ ст. фахівців з вищою освітою готували Харківський, Київський та Новоросійський (заснований на базі Рішельєвського ліцею в Одесі 1865 р.) університети,

Низка вищих спеціальних навчальних закладів: Ніжинського історико-філологічного інституту, Глухівського учительського інституту, Харківського ветеринарного інституту, Південноросійського технологічного інституту в Харкові, Київського політехнічного інституту, Вищого гірничого училища в Катеринославі.

У другій половині ХІХ ст. певні зрушення в освітній галузі відбулися в західноукраїнських землях: початкові школи вийшли з-під опіки церкви і були підпорядковані світській владі, запроваджувала обов'язкове навчання для дітей віком від 6 до 14 років.

Особливого розвитку в пореформений період набули природничі науки. Математик О. Ляпунов. Хімік М. Бекетов. Зоолог І. Мечніков. Фізіолог І. Сеченов. Саме в 40—90-х роках процес збирання, систематизації

та публікації історичних матеріалів та джерел вступив у вирішальну фазу — було створено Київський центральний архів (1852), опубліковано 35 томів «Архива Юго-Западной России» (1859— 1914). Костомаров, Антонович, Грушевський, Яворницький, Багалій.

Письменники: І. Франка, П. Куліша, Л. Глібова, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка, П. Грабовського та ін.

Риси літератури:

1. *Різноманітність художніх напрямів.*
- 2-. *Наявність індивідуальних стилів письменства.*
3. *Поява нових тем та проблематики.* У фокусі уваги українських письменників другої половини ХІХ ст. опиняються реалії пореформеного періоду:

4. *Демократизація та гуманізація літератури.*

6. *Політизація літературної творчості.*

Театр. Фундатори українського театру — М. Кропивницький, М. Старицький, І. Карпенком-Карий.

У західноукраїнських землях перший український театр виник 1864 р. у Львові при культурно-освітньому товаристві «Руська бесіда».

Музичне мистецтво – Гулак-Артемовський.

У другій половині ХІХ ст. в українському образотворчому мистецтві поширились принципи реалізму та народності.

Характерними рисами розвитку архітектури в другій половині ХІХ ст. були великі масштаби забудови; застосування нових технологій та матеріалів (бетон, залізо, залізобетон тощо); втрата єдиного архітектурного стилю, панування еkleктики — механічного поєднання елементів різних архітектурних стилів. У західноукраїнських землях панує «віденське бароко».

42. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СКЛАДІ ПОЛЬЩІ, РУМУНІЇ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (20-30)

З 1919 р. під польською окупацією опинилася Східна Галичина та Західної Волині,

Офіційна польська політика в українському питанні пройшла у своєму розвитку кілька етапів.

І етап — «невизначеності» (1919—1923). Суть невизначеності полягала в тому, що з погляду міжнародного права і держав Антанти, влада Польщі над Західною Україною вважалася спірною. Польські власті йшли шляхом поступок і обіцянок. На Паризькій мирній конференції (28 червня 1919 р.) Польща зобов'язалася перед державами Антанти гарантувати українському населенню автономію.

14 березня 1923 р. в Парижі зібралася рада послів великих держав — Англії, Франції, Італії та Японії, яка остаточно визнала суверенітет Польщі над Східною Галичиною.

II етап — «тиску» (1923—1926) - шляхом примусової асиміляції поневолених народів створити однонаціональну польську державу. Економічна політика ендеків в українських землях мала на меті гальмування розвитку «східних кресів» і перетворення їх в аграрно-сировинний додаток розвинутіших власне польських земель.

Уряд офіційно поділив країну на дві господарські території: Польщу «А», до якої входили корінні польські землі, і Польщу «Б», що складалася переважно із захоплених українських та білоруських земель. Дешевими кредитами та державними замовленнями промисловий розвиток Польщі «А» підтримувався і стимулювався, в українських же землях кредитування промислових підприємств різко обмежувалося.

Польський уряд у цьому регіоні надав кращі землі, вилучені внаслідок парцеляції поміщицьких маєтків, у розпорядження так званих осадників. У травні 1926 р. Ю. Пілсудський здійснює державний переворот, внаслідок якого в Польщі був установлений режим, відомий під назвою «санації».

III етап — «пошуку компромісу» (1926—1937). - гнучкіша політика певних поступок, пошуку компромісів. Суть нового курсу полягала в державній асиміляції національних меншин і у відмові від національної асиміляції (денаціоналізації), особливо мовної, шляхом примусу.

Реагуючи на полонізацію освіти, свідома українська інтелігенція заснувала у Львові таємний Український університет (1921—1925). Основним центром національної культури в західноукраїнських землях було в 20—30-х роках Наукове товариство імені Шевченка (НТШ) у Львові.

Коли тиск польського уряду ставав нестерпним, відповідна реакція українського населення дедалі більше починала виходити за межі легальних, мирних форм обстоювання власних інтересів і прав, набираючи характеру революційного, а подекуди — і екстремістського.

Румунія - Північна Буковина, Хотинський, Аккерманський та Ізмаїльський повіти Бессарабії.

Колоніальна експлуатація українських земель вела до деградації господарства. Ще більше погіршила ситуацію економічна криза, яка охопила Румунію 1928 р.

Не кращою була і ситуація в сільському господарстві. Внаслідок грабіжницької аграрної реформи розміри селянських володінь в українських повітах Бессарабії зменшились майже втричі.

Ці ж процеси були характерними і для Північної Буковини. Грабіжницька колоніальна політика вела до катастрофи.

Період 1928—1937 рр. позначений відносною лібералізацією. Однак хронологічні межі цього періоду слід дещо звужити. Справді, період 1929—1933 рр. був часом кризи, нестабільності влади (змінилось 10 кабінетів міністрів), що призвело до певного послаблення колоніального ярма на українських землях.

Наростає політичний рух і в українських землях, підвладних Румунії.

Чехословаччина - Тріанонським мирним договором (червень 1920 р.), згідно з яким до Чехословаччини приєднувалося Закарпаття під назвою

Підкарпатська Русь. Вона мала одержати найширшу автономію. Значною мірою ці рішення так і залишилися на папері.

Чеська буржуазія підкорила собі економіку Закарпаття, фактично перетворивши цей край у аграрно-сировинний придаток економічно високорозвинутих чеських земель, кризовий стан сільського господарства.

Позиція властей Чехословаччини на українських землях у суспільно-політичній та культурній сферах була поміркованішою і виваженішою, ніж у Польщі та Румунії. Про це свідчить існування в 30-х роках у Закарпатті майже 30 політичних партій, що репрезентували широкий спектр поглядів на суспільний розвиток.

22. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА В НІДЕРЛАНДАХ

Територія Нідерландів включала Нідерланди, Бельгію, Люксембург, Пн Фр.

Входила до складу Іспанії. Досить економічно розвинена територія.

В 16 ст. – під владу Філіпа II (католик). Збільшилася кількість католиків, єпископів. Почали видаватися плакати – проти протестантів. Виникла опозиція на чолі з Вільгельмом Оранським. В сер 60-х рр.. ситуація важка – спад виробництва, безробіття, поширюється кальвінізм.

1566 – 300 дворян з Брюсселю рушили до Маргарити Пермської з петицією з попередженням. Маргарита пообіцяла, що прийме заходи.

Повстанці називали себе гезами – жебраками.

1567 – герцог Альба здійснив каральний похід. Великі податки – 1% з усього нерухомого майна, 5% з продажу нерухомості, 10% з продажу будь-якого товару.

В 1572 – II етап боротьби. Повстали Пн провінції більш організовано. Боротьбу здійснювали морські гези. Влітку 1572 – м. Дордрехт – штати Голландії та Зеландії прийняли рішення, що в цих провінціях буде правити Оранський. Свобода віросповідання.

1576 – Гендське умиротворення, що передбачало об'єднання зусиль пн і пд для боротьби з іспанцями. Віротерпимість.

1579 – III етап боротьби. Пд області заключили сепаратний союз з іспанським намісником. Визнали вірність Філіпу II.

1579 – Утрехтська унія між Голландією, Зеландією та ін. про утворення конфедерації. Оголосили, що короля не визнають.

В 1609 – Генеральні штати підписали перемир'я з Іспанією. Іспанія визнавала незалежність республіки, але лише півночі.

1648 – Вестфальський мир. Нідерланди отримали незалежність.

5. ЛИТОВСЬКА ДОБА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

I етап (1340—1362) — «оксамитове» литовське проникнення.

II етап (1362—1385) — «ослов'янення» литовських правителів.

III етап (1385—1480) — втрата українськими землями залишків автономії.

IV етап (1480—1569) — посилення литовсько-російської* боротьби за право бути центром «збирання земель Русі».

У XIV ст. почали підноситися — **Литва**, Польща та Московія. Протягом тривалого часу Київ навіть не мав свого князя. Після смерті останнього князя галицько-волинської династії західноукраїнські землі теж опинилися без свого провідника, ставши легкою поживою для ворога. Серед перших, хто скористався цією можливістю, були литовці. У середині XIII ст. князь Міндаугас (Міндовг) об'єднав войовничі відсталі язичницькі племена, щоб дати відсіч натиску Тевтонського ордену німецьких хрестоносців-колонізаторів, що виник на прибалтійських землях. Із цієї боротьби литовці вийшли сильнішими й тісніше об'єднаними. У перші десятиліття XIV ст. під проводом великого князя Гедимінаса (Гедиміна) вони рушили на Білорусію.

До **1350-х років** Ольгерд поширив свою владу на дрібні князівства, розташовані на лівому березі Дніпра, а у **1362** р. його військо зайняло Київ. У **1363** р. литовці рушили на Поділля, завдавши нищівної поразки Золотій Орді.

Передусім, для українців литовське панування було прийнятнішим, ніж жорстоке іго Золотої Орди. По-друге, литовці, за браком людей для управління своїми величезними завоюваннями дозволяли місцевій українській знаті обіймати найвищі адміністративні посади. На відміну від монголо-татар, на литовців не дивилися як на цілковитих чужинців. Із просуванням культурно відсталих литовців, що трималися язичництва, їхня верхівка швидко потрапляла під культурні впливи своїх слов'янських підданих. Багато князів із династії Гедимінасів прийняли християнство. Руська (українська, білоруська) мова переважної більшості населення князівства стала офіційною мовою уряду.

Коритувалися **Руською правдою. Статут Великого князівства Литовського** — основний кодекс права Великого князівства Литовського. Видавався у трьох основних редакціях 1528, 1566 і 1588 років, які відомі як Литовські статuti.

Статут Великого князівства Литовського увібрав у себе норми римського, руського, польського і німецького кодового і звичаєвого права. Його положення діяли на землях Литви і Русі аж до середини 19 століття.

23. ГЕНЕЗА КАПІТАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Кін 15-поч 16 ст. називають по-різному. Ранній новий час! Кінцева межа цього часу — або 17 ст. — Фр. Революція, або 18 — Ан. Рев., пром переворот.

Тенденції економічного розвитку:

1. зміни в розвитку продуктивних сил. Нові засоби виробництва, удосконалюються старі. Водяне колесо, доменна піч, прогрес в текстильній пром, виготовлення зброї, книгодрукування, поява механічного годинника.

2. В с/г вдосконалюється процес обробітку землі, процес комутації — перехід від натуральної до грошової ренти. Спеціалізація районів.

3. Виникають мануфактури — засновані на ручній праці, але є розподіл праці. Типи: розсіяна, централізована, змішана.

Розвиток капіталізму потребує:

- Нагромадження певної суми грошей при високому рівні виробництва

- Робоча сила.

Шляхи нагромадження капіталу:

- ❖ Великі географічні відкриття. Колонізація, освоєння нових земель, торгівля.

- ❖ Позбавлення власників засобів виробництва. Огородження в Англії. У фригольдерів віднімали землі і огорожували. Маленькі господарства розоряються, а великі стають на ноги.

Зростає роль банків. Відбувається деформація трад структури сусп. Дворянство: старе і нове (джентрі – Ан.). Селяни – верхівка і низи. Ремісники – цехи стають гальмом розвитку капіталізму.

6. ВИНИКНЕННЯ КОЗАЦТВА ТА ЙОГО РОЛЬ В ІТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Вперше термін «козак» зустрічаємо у **1240**. У перекладі з тюркських мов він означає «одинокий», «схильний до завоювання». Цікаво, що слово «козак» вживалося для позначення полярних рольових функцій: «страж» і «розбійник».

Проблема появи та формування козацької верстви й досі є дискусійною.

1) «хозарська» — ототожнює козаків з давніми народами степу «козарами», або хозарами;

2) «чорно-клобуцька» — вбачає в них нащадків «чорних клобуків» — тюркського племені, яке у давньоруські часи жило в пограничному зі Степом Поросі;

3) «черкаська» — вважає виникнення козацтва одним з наслідків процесу міграції в Подніпров'я черкесів (черкасів), які до того проживали в Тмутаракані;

4) «татарська»

5) «уходницька» — пов'язує виникнення козацтва з утворенням на території Наддніпрянщини громад вільних озброєних людей, котрі прибували сюди на промисли за рибою, бобрами, сіллю, дикими кіньми та іншою здобиччю;

6) «захисна»

7) «соціальна» — факт виникнення козацтва пояснює як наслідок посилення економічного, політичного, національного та релігійного гніту.

Чинниками, що робили можливими появу та формування козацтва, були:

1) існування великого масиву вільної землі зі сприятливими для життєдіяльності умовами в порубіжжі між хліборобською та кочовою цивілізаціями;

2) досвід освоєння південних територій уходниками, добичниками, бродниками.

3) природне прагнення людей до міграції в пошуках кращого, до самозбереження, самоствердження і самореалізації.

4) посиленням феодалної експлуатації, прогресуючим закріпаченням, наростанням релігійного та національного гніту;

5) зростанням зовнішньої загрози, нагальною потребою захисту від нападів турків і татар.

Як новий прошарок суспільства формується протягом XV— XVI ст. Фактично майже до кінця XVI ст. термін «козацтво» фіксував не соціальний статус, а спосіб життя, рід занять. У **1572** р. король Сигізмунд II Август видав універсал про утворення найманого козацького формування. 300 козаків було прийнято на державну службу, записано у реєстр (список) і отримало правовий статус регулярного війська.

1578 - Король Стефан Баторій вписав до реєстру 500 козаків, які за свою службу звільнялися від податків, одержували землю на правах рангового володіння, Основними завданнями реєстровців були охорона кордонів та контроль за нереєстровими козаками.

Організаційно реєстрове (городове) козацтво 1625р. мало шість полків — Білоцерківський, Канівський, Черкаський, Корсунський, Переяславський, Чигиринський. Серйозним ударом по реєстровцям і по всій козацькій верстві була «Ординація війська Запорозького реєстрового» (**1638**), яка зменшила кількість реєстрового війська і обмежила привілеї та права козацтва.

25. АНГЛІЙСЬКА БУРЖУАЗНА РЕВОЛЮЦІЯ 17 СТОЛІТТЯ

1640—60 привела до перемоги капіталістичного ладу в Англії; одна з перших буржуазних революцій. В 16 і на початку 17 ст. в Англії відносно швидко розвивався капіталістичний спосіб виробництва, зміцнювались економіч. позиції буржуазії і т. з. «нового дворянства», що стало на шлях капіталістич. підприємницької діяльності. Одночасно йшов процес масового обезземелення селянства.

Англійська Громадянська війна- конфлікт між королем Карлом I і роялістами (кавалерами), з одного боку, і парламентаріями ("круглоголовими") під керівництвом Кромвеля, з ін. Приводом-неконституційні акти короля, а причиною боротьба за владу між королем і парламентом. Воєнні дії почалися серією поразок роялістів, що завершилися полонем Карла в 1647 і його стратою в 1649 Війна прод- до останнього розгрому роялістських військ при Ворчестері в 1651. Кромв правив до смерті 1658.

Суперечності: Екон розвиток призвів до загострення суперечностей між буржуазією і новим дворянством, з одного боку, і монархією та феод. дворянством — з другого. Гострого х-ру ці суперечності набрали при Стюартах — Якові I (1603—25) і Карлі I (1625—49). Незадоволення буржуазії феод.-абсол порядками проявилось у русі пуритан і парламентській опозиції. 1629 Карл I, незадоволений опозицією парламенту, розпустив його і 11 років правив країною як самодержець. В 1640, потребуючи грошей для провадження війни проти Шотландії, король скликав парламент (Довгий

парламент, 1640—53), що став органом бурж. революції. 1641 парламент змусив короля усунути від влади найакт прихильників абсолютизму; ліквідував надзвичайні королівські суди, скасував податки, запроваджені без згоди парламенту, постанову-обов'язок скликання парламенту кожні три роки; позбавив короля права самовільно розпускати парл. Карл I, підтриманий феодалами, дворянством і англіканською церквою, в серпні 1642 став на шлях збройної боротьби проти парламенту. Почалася перша громадянська війна.

Громадянська війна На чолі парл.-кої армії в перші роки війни-представники правого крила парл-ту, не схильні до повного розриву з королем. Армія-слабу кавалерію, не було реального централізованого постачання-поразки. Починаючи з 1645 командування армією парл-у перейшло до представників серед. верств буржуазії і нового дворянства — т. з. індепендентів, прихильників рішучої боротьби з королем, лідер Кромвель(Кр) реорганізував армію, зробивши загони селян і міської бідноти її основною ударною силою. Влітку 1645 військо Кр в битві під Нейзбіт розгромило королівську армію. Карл I, який втік до Шотландії, був виданий парламенту. 1648- Карл I-спробу знову розпочати Гр.війну, але й раз перемогла революц. армія.

Довгий парламент За час війни - ряд законів в інтересах буржуазії і нового дворянства. Закон про скасування «рицарського держання» (1646) перетворив феодальну власність дворян на приватну капіталістичну власність. Селяни, не звільнилися від феодал. повинностей. В боротьбі з роялістами Кр спирався на революц. маси. Під їх тиском він мусив задовольнити деякі вимоги представників дрібної буржуазії — левелерів («урівнювачів»)-вимагали встановлення бурж. республіки і запровадження широкого виборчого права. 30 січня 1649 було страчено Карла I, в лютому ліквідовано палату лордів, а в **травні 1649 Англію було проголошено республікою**. Дуже скоро після цього Кр розправився з левелерами. На поч. 50-х рр. 17 ст. він розгромив народні повстання в Ірландії і Шотландії. В 1653 буржуазія і нове дворянство встановили військ. диктатуру Кромвеля, покликану придушити народні заворушення і не допустити реставрації феодал. ладу. 1658 Кромвель помер. Буржуазія і нове дворянство, налякані зростанням селянсько-плебейського руху, в 1660 реставрували монархію Стюартів. Спроби Стюартів Карла II [1660—85] і особливо Якова II (1685—88) відновити в Англії дореволюц. порядки зустріли рішучий опір парламентської опозиції, очолюваної віггами. 1688—89 парламент здійснив держ. переворот («Славну революцію»), закликавши на англ. престол штатгальтера Нідерландів Вільгельма Оранського. При владі в Англії стали великі землевласники і капіталісти.

Чинники Вирішальну роль відіграли селянство і трудящі маси міського населення. Наслідками рев-ії скористалися буржуазія і нове дворянство. Трудящі не поліпшили свого матеріального становища.

Наслідки Після А. б. р. прискорився процес розорення і обезземелення англ. селянства. Проте А. б. р. була великим прогресивним фактором в історії. Це був початок загального краху феодалізму в Європі. Англійська буржуазна революція покінчила з феодально-абсолютистським устроєм і привела до

перемоги прогресивного на той час буржуазного ладу в Англії. Визволені продуктивні сили країни дістали широкий простір для свого розвитку. Буржуазні відносини, які встановилися після неї, поширилися на пн.-амер. колонії. Англійська буржуазна революція висунула Англію далеко вперед в економіч. і політич. відношенні в порівнянні з іншими європ. державами.

53. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1945-1950)

Головні характеристики МВ повоєнного періоду.

1. холодна війна – як результат протистояння двох наддержав в умовах можливості застосування ядерної зброї. Гарячі війни перемістилися на “околиці світу”, але провідні держави прямо чи опосередковано участь у них все одно брали.

2. створення системи військових союзів та коаліційна дипломатія – відбувалося групування держав навколо полюсів сили. Було створено НАТО та Організацію Варшавського договору. Підписано цілий ряд невійськових угод, що створювали політичні блоки держав, при чіткому розмежуванні їх на східні та західні.

3. військова психологія в міжнародних відносинах – в умовах холодної війни, в умовах протистояння двох військово-політичних формувань кожна сторона розглядала іншу як потенційного ворога;

4. виникнення руху неприєднання як наслідок краху колоніальної системи, проголошення нових незалежних держав та їхньої реакції на біполярну структуру МВ;

5. Ідеологізація міжнародних відносин – коли кожна з сторін розглядала опонента через призму власної ідеології (комуністичної, антикомуністичної, антиколоніальної).

28 лист.-1 груд. 1943 – Тегеранська конференція (II фронт, Польські кордони, вступ СРСР у війну проти Японії).

4-11 лютого 1945 – Кримська конференція: вступ СРСР у війну, польські кордони, поділ Нім., Установчі збори ООН

17 липня-2 серпня 1945 – Потсдамська Конференція (4 Д).

25 кв.-26 черв. 1945 – Конференція в Сан-Франциско. Ств.ООН.

24 жовтня 45 – статут ООН

25 лип.-15 жовт. 1946 – Паризька мирна конференція (незгода).

10 лютого 47 – мирні договори з союзниками Нім. – Іт, Уг, Болг, Фінл., Рум.

50-ті рр.. – військово-політичні блоки: 1954 – СЕАТО – США, ВБ, Фр, Австралія, Нов.Зеландія, Філіппіни, Таїланд, Пакистан; 1955 – СЕНТО – ВБ, Тур, Ірак, Іран, Пакистан.

4 квітня 1949 – НАТО

1949 – РЕВ

15 травня 1955 – Організація Варшавського договору.

Конфлікти на Близькому Сході – 1947-48.

28. РЕВОЛЮЦІЇ 1848 – 1849 рр. В ЄВРОПІ

В 1848—1849 - майже вся Європа охоплена революцією. У Франції і Австрійській імперії, Пруссії та інших нім державах, в Італії спалахнули революції. Революційні події прийняли загальноєвропейські масштаби. “Весна народів”.

В багатьох країнах збереглися ще феодальні або напівфеодальні відносини, а в ряді країн – абсолютистські порядки. В Австрії – національне гноблення, а в Нім та Іт необхідним було утворення єдиних держав. Необхідними також були демократичні перетворення.

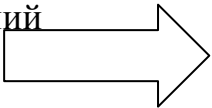
До середини ХІХ ст. – капіталістичний метод виробництва грав провідну роль в ряді країн. У Фр., Пруссії, Австрії відбувалися промислові перевороти, а в Англії він вже завершився. Однак в багатьох країнах розвиток капіталізму стримувався існуванням феодальних порядків, роздробленістю, національними утисками.

В умовах капіталізму виникають суперечності між робітничим класом та буржуазією. Відбувалося посилення капіталістичної експлуатації, переплетення її з феодальними пережитками. В 1847 – в Європі склалася революційна ситуація, пов’язана з розвитком капіталізму і незавершеністю буржуазних перетворень. Були надзвичайно складні умови – неврожаї 1845-1847 та світова економічна криза 1847.

В 1848 г. Вибух народного невдоволення.

Характер:

Національно-визвольний

В залежності від
Умов
Досягнень

Антифеодальний

Об’єднавчий

Буржуазний

Пролетаріат формується уже не лише як соціальна спільнота, але й як політична. Напередодні революції виникає марксизм як ідеологія пролетаріату. 40-ві рр. – формування. “Маніфест комуністичної партії”.

Наслідки:

Скасування панщини та кріпосної залежності селянства.

Впровадження демократичних прав та свобод.

Подальший розвиток капіталізму.

50. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН ЄВРОПИ ТА ПН АМЕРИКИ У 1924-1939

Цей період охоплює часи стабілізації, світової економічної кризи та передвоєнного розвитку.

ВБ. Страйки з 1918 в старих галузях промисловості. Послабилися зв’язки з колоніями – колоніальна спрямованість економіки. В період стабілізації великого економічного піднесення не було, відбувалася відбудова економіки. При владі лейбористи на чолі з Макдональдом. У 20-ті

роки економіка Англії зростала повільними темпами. Швидко розвивались лише автомобільна, електротехнічна і хімічна галузі виробництва. Англійські підприємці віддавали перевагу вкладанню капіталу за кордоном: в колоніях і домініонах, де норма прибутку була значно вищою.

Економічна криза – кінець 1929-поч. 1930-до 1933. Найвища точка 1932.

1935 – до влади прийшли консерватори, невтручання Д в економічну сферу.

Франція. При владі лівий картель – радикали, радикал-соціалісти, соціалісти. Підвищення з/п, соціальні програми. Внаслідок – вивіз капіталу з країни. Економічний розвиток у 20-ті роки відзначався швидкими темпами розвитку за рахунок вкладення значних капіталів у відновлення зруйнованих районів, у побудову оборонної лінії Мажино. Важливими чинниками зростання стали репарації з Німеччини, використання копалень Саара, а також розвиток нових галузей промисловості: автомобільної, авіаційної, хімічної. Економічна криза почалася в 1930. Для боротьби з нею до влади – Народний фронт.

США в 20-ті роки. Процвітання. Сполучені Штати раніше від інших високорозвинутих країн вступили в період стабілізації. США отримали найбільше від участі в Першій світовій війні. З країни-боржника США перетворились у кредитора, а воєнні замовлення дали могутній поштовх економічному розвитку. Крім цього, США стали країною, де нова техніка, технології і системи управління найбільш широко впроваджувались у виробництво. Америка стала країною масового виробництва. Автомобілі, пральні машини, холодильники, радіоприймачі, фотоапарати, програвачі стали звичайним явищем. Регулярними стали авіаційні пасажирські перевезення.

Економічна криза – 1929-1933рр. Новий курс Рузвельта.

Німеччина. Економічної стабілізації вдалось досягти лише у 1924 р. після подолання інфляції, введення стабільної валюти (золотої марки) і початку реалізації плану Дауеса, який відкрив для Німеччини американські кредити, Фінансова стабілізація стала основою для могутнього економічного піднесення. Німеччина відновила зв'язки з традиційними своїми торговельними партнерами, Темпи розвитку економіки Німеччини поступались лише американським. Німеччина знову посіла друге місце за обсягом виробництва.

В передвоєнний період – стагнація. Нарощення військової могутності та потенціалу держав.

34. ПЕРЕДУМОВИ, ПРИЧИНИ, ХАРАКТЕР ТА НАСЛІДКИ ЛЮТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 р. В РОСІЇ

Лютнева революція 1917 в Росії - революційні події, які завершилися падінням монархії у Російській імперії.

Причини:

1. невдоволення військовими поразками І СВ

2. тяжке економічне становище
3. невдоволення засиллям самодержавства
4. поразка революції 1905-1907 рр.
5. невиконання Маніфесту 17 жовтня 1907

Участь Росії у Першій світовій війні 1914-18 поглибила соціально-економічні і політичні суперечності в країні. З поч. 1917 незадоволення війною та економічні труднощі викликали масовий страйковий рух, особливо у великих промислових центрах. Страйк на Путиловському заводі в Петрограді, що розпочався 17.2(2.3).1917, став передвісником масових революційних виступів.

27.2(10.3).1917 до загального страйку петроградських робітників приєдналися солдати Волинського, Преображенського та Литовського гвардійських полків. Петроград опинився в руках повсталих. Відновлення порядку в столиці та встановлення зв'язку з урядовими установами і особами - такі завдання поставив перед собою Тимчасовий комітет Державної Думи (голова - М. Родзянко), створений вранці 27.2(10.3).1917. Того ж дня ввечері відкрилось перше засідання Петроградської Ради робітничих депутатів, яка обрала головою лідера меншовицької фракції Державної Думи Н.Чхеїдзе, Рада делегувала в Тимчасовий комітет своїх представників -Н. Чхеїдзе і О. Керенського. В ніч на 28.2(11.3), 1917 Тимчасовий комітет у зверненні до народів Росії заявив, що він бере на себе організацію нової влади і до утворення Тимчасового Уряду державне управління здійснюватимуть комісари із членів Думи. Більшістю голосів 2(15).3.1917 Петроградська Рада доручила формування уряду Думському комітету. 2(15).3.1917 цар Микола II зрікся престолу на користь свого брата Михайла, який 3(16).3.1917 також відмовився від трону. В той же день була опублікована декларація про програму і склад Тимчасового Уряду на чолі з князем Г. Львовим, який до скликання Установчих зборів взяв на себе всю повноту влади в країні (Тимчасовий Уряд).

30. УТВОРЕННЯ ТА ЗМІЩЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ ДЕРЖАВИ.

Після падіння Візантії (1453) у Москві виникла концепція успадкування політичної ролі Константинополя, і в зв'язку з цим сформувалась доктрина «Третього Риму». За Івана III почалось оформлення повного титулу великого князя, і в деяких документах Іван III вже іменується царем. Василь III до свого тодішнього титулу додав «і государ всея Русі», що стало виявом московських претензій на всю територіальну спадщину Київської держави.

У 1547 Іван IV Васильович (Грозний) офіційно прийняв царський титул. Під час його правління були захоплені Казанське (1547-52), Астраханське (1556), Сибірське (1558) ханства, приєднано Велику Ногайську Орду, землі мордви (1552), кабардинські і черкеські князівства (1557). У той же період розпочалося включення до складу Московської держави земель, розташованих на південь від Оки та Верхнього Дону, які від Батієвої навали

являли собою безлюдний край (т. зв. «Поле», або «Дике Поле»). Освоєння цих земель, укріплене системою оборонних споруд («засічних ліній»), охороняло державу від спустошливих нападів Кримського ханства. Швидке територіальне зростання Московії зумовлене, перш за все, слабкістю її сусідів та віддаленістю від основних центрів європейського політичного життя. Підкорені Москвою народи зазнавали русифікації, у чому провідну роль відігравала політика центрального уряду та місійна діяльність Російської православної церкви.

Невдала для Росії Лівонська війна 1558-83 із Річчю Посполитою і Швецією за вихід до Балтійського моря та внутрішня політика уряду, спрямована на подальше зміцнення самодержавної влади, вкрай виснажили країну і призвели до наростання незадоволення серед населення. Іван IV, відійшовши від курсу реформ, проведених у першій половині його правління, запровадив режим опричнини, який відзначався надзвичайною жорстокістю і репресіями проти опозиції. Головним виконавцем волі царя стало дворянство, яке винагороджувалось відібраними у князів і бояр землями. Внаслідок опричнини було підірвано економічні та політичні позиції аристократії, зросла політична роль дворянства.

Т.ч. у 16 ст. відбувається створення централізованої Московської Д., що отримала значні території внаслідок територіальної експансії.

10. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В 1 ПОЛОВИНІ 19 ст.

Проходила російсько-турецька війна (1806-1812) – Бахчисарайський мирний договір – територія Бессарабії – до Р.і. Російсько-французька війна 1812.

На початку XIX ст. переважна частина українських земель (Лівобережна, Слобідська, Правобережна та Південна Україна) належали Російській імперії. У цей період сільське господарство було головним сектором економіки, а стан аграрних відносин значною мірою визначав динаміку всього суспільного розвитку. І це не випадково, оскільки саме в аграрній сфері перебувало ядро феодально-кріпосницької системи: основний засіб виробництва — земля, що належала поміщикам, і основна виробнича сила — залежне від феодала чи держави селянство.

Розвиток сільського господарства в цей час визначала низка тенденцій. У першій половині XIX ст. в аграрній сфері домінувало поміщицьке землеволодіння. В українських землях, що належали Російській імперії, воно становило майже 75% усієї землі. Незважаючи на таку значну концентрацію в руках поміщиків земельних угідь, їхні господарства деградують та занепадають, про що свідчать посилення експлуатації селян, низький рівень організації праці, технологічний застій, неефективне екстенсивне господарювання, зниження прибутків тощо.

Для розвитку аграрних відносин у цей період характерне посилення експлуатації селян. Селянство поділялося на дві основні групи — поміщицькі та державні (крім них існувала ще незначна кількість удільних селян).

Поміщицькі селяни переважали в Східній Україні, Правобережжі, а державні — на Лівобережжі та Півдні України. Відробіткова, грошова і натуральна ренти були основними формами експлуатації. Незважаючи на те, що закон 1797 р. офіційно встановлював 3-денну панщину, на практиці вона становила 4—6 днів на тиждень. Селяни відробляли і додаткові повинності (будівельні дні) та сплачували натуральний та грошовий оброки.

Крім поміщицьких селян-кріпаків існували державні селяни, які вважалися вільними. За користування землею вони виплачували державі феодалну грошову ренту. На сплату державних податків йшло майже 40% селянських прибутків.

Страждали селяни ще й від прогресуючого обезземелення, яке підривало їхні господарства. За підрахунками фахівців, для сплати податків та забезпечення потреб сім'ї необхідно було мати не менше 5 десятин на ревізку душу. У Подільській губернії цей показник становив 1,2 десятини, Київській — 1,9, Полтавській — 2,5, Херсонській — 3,2, Чернігівській — 3,6.

На ефективність сільськогосподарського виробництва суттєво впливали рутинний стан техніки та технологічно відстала традиційна система землеробства. У середині XIX ст. землю обробляли тими ж знаряддями праці, що й століття тому — плугом, ралом, сохою, серпом, косою.

Прогресуюче обезземелення, руйнація індивідуальних господарств зумовили появу надлишків робочої сили в аграрному секторі. Спробою знайти вихід із скрутного становища були стихійні та організовані переселення селян у Саратовську та Астраханську губернії, на Кавказ, у Новоросійський край. У 1838—1852 рр. з Лівобережжя переселилося в ці райони 58,5 тис. осіб.

У першій половині XIX ст. почалися суттєві зрушення в аграрному секторі: поступова руйнація натурального господарства та еволюційний перехід господарської діяльності на рейки товарності та підприємництва. Поступово в товарне виробництво втягуються і селянські господарства, що стимулювало процес поглиблення майнової диференціації селянства. В умовах масового обезземелення починає формуватися заможна селянська верхівка.

У дореформений період еволюційні, але глибокі зміни сталися в промисловому розвитку. Початок промислового перевороту (середина 30-х років) став своєрідним Рубіконом між двома якісно відмінними етапами в розвитку вітчизняної промисловості. Суть цього перевороту полягала в поступовому переході від феодалної мануфактури до капіталістичної фабрики. На першому етапі, який тривав від початку сторіччя до середини 30-х років, основними промисловими підприємствами були селянські промисли, міські ремісничі майстерні, мануфактури, що базувалися на примусовій кріпацькій праці та ручній техніці.

Промисловий переворот в українських землях, що належали Російській імперії, розпочався у 30—40-х роках водночас з Німеччиною, але пізніше, ніж у Великобританії, Франції, США. Він поклав початок новому етапові

розвитку вітчизняної промисловості, що тривав до скасування кріпосного права 1861 р.

Потреби економіки та поглиблення диференціації промисловості сприяли появі в українських землях нових галузей — кам'яновугільної, машинобудівної, цукроварної тощо.

Зростали міста із збільшенням кількості підприємств. Відбувалася інтенсифікація торгівлі, як внутрішньої, так і зовнішньої.

54. УТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК ФРН ТА НДР. НІМЕЦЬКЕ ПИТАННЯ

ФРН. Німеччина зазнала поразки у Другій світовій війні і її долю вирішували країни-переможці. Основні положення післявоєнного устрою Німеччини були розроблені на Потсдамській конференції в липні-серпні 1945 р. Західнонімецькі землі (11 земель) опинились в американській, англійській і французькій зонах окупації.

У 1947 р. Англія і США об'єднали свої окупаційні зони в Бізо-нію. У 1948 р. до них приєдналась французька зона. У Німеччині було створено єдину адміністрацію й військове командування. Було розроблено проект конституції і створено управління господарством, яке очолив Л.Ерхард. Він розробив програму економічних реформ. Метою реформ стало створення соціального ринкового господарства. Грошова реформа передбачала створення твердої валюти. 28 липня 1948 р. окупаційна адміністрація видала декрет, за яким старі рейхсмарки вважались недійсними і вводились нові дойчмарки. Господарська реформа 1948 р. переросла в економічні реформи 1948-1956 рр., які вивели економіку ФРН на третє місце у світі. Економічні перетворення і результати, які вони дали, отримали назву "Німецьке економічне диво".

Сепаратна грошова реформа у Західній Німеччині викликала відповідні дії СРСР. Була встановлена блокада Західного Берліну. Після цього розкол Німеччини став неминучим. 7 вересня 1949 р. було проголошено Федеративну Республіку Німеччини. За формою правління ФРН стала парламентською республікою. Уряд країни очолив канцлер. Першим канцлером ФРН став Конрад Аденауер (блок партій Християнсько-демократичний союз і Християнсько-соціальний союз - ХДС/ХСС). Він знаходився при владі до 1963 р.

НДР. Інакше склалася доля східних земель Німеччини. Опинившись в радянській зоні окупації, вони почали розглядатись, як невід'ємна частина радянської зони впливу. Провідну роль у політичному житті цих земель стали відігравати комуністи, які у 1946 р. об'єдналися з соціал-демократами у Соціалістичну єдину партію Німеччини (СЄПН). Навколо комуністів об'єдналось ще кілька партій. У період 1945-1949 рр.

7 жовтня 1949 р. в радянській зоні окупації було проголошено Німецьку Демократичну Республіку (НДР). На відміну від ФРН, НДР стала унітарною державою. Колишні земельні органи самоврядування були

ліквідовані. СЄПН стала правлячою партією, яка відразу почала будувати соціалізм.

Великою проблемою для НДР була проблема Західного Берліну. Західний Берлін був відкритим анклавом ринкової економіки у центрі планової і цим користувалися мешканці Західного Берліну (2 млн. осіб), скуповуючи дешеві продовольчі й інші товари.

31. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РОСІЇ В 17ст.

В 30-х роках було здійснено наступні соціально-економічні зміни (Михайло Федорович – 1613-1645):

1. було здійснено ревізію в середині дворянського стану, внаслідок якої деякі дворяни були позбавлені володінь та права на службу, а інші отримали помістя та жалування;

2. вдовам та дітям дворян, що померли, перебуваючи на службі були виділені невеликі помістя.

3. Селяни переходили з місця на місце, тікали до козаків, тому дворянам надавалася можливість розшукувати селян замість 5 років 10, а іноді навіть 15 р. Дворяни вимагали збільшення терміну.

4. В містах і областях існували податні общини, які самостійно обирали старост і збирали податки. Податки було збільшено, і також введено податок не з земельної ділянки, а з двору.

5. Зовнішня торгівля розвивається – з ВБ. В Архангельську. Цар надав англійцям і голландцям пільги для торгівлі на території Р. Однак це негативно позначилося на становищі купців.

Олексій Михайлович (1645-1676) Зменшилося надходження іноземного срібла внаслідок епідемії чуми, війни з Польщею. Коштів не вистачало. Грошова реформа – дрібні гроші з міді, а не срібла, однак випускалися за ціною срібної. Однак ціна монети стала падати. Почалося подорожчання товарів. В 1663 – заборонені.

13. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ В 2 ПОЛ XIX СТ.

Політичні реформи. 1867 – прийнято конституцію, утворено дуалістичну монархію. Галичина та Буковина – до складу Австрії, а Закарпаття – Угорщини. Було надане обмежене місц самоврядування.

Економічне життя. Ці землі були с/г краєм, залишалися аграрно-сировинним придатком, ринком збуту готових товарів. Існувало поміщицьке землеволодіння, а селяни залишались малоземельними та безземельними.

70-90 – період становлення фабрично-заводської пром, який почався пізніше ніж на Наддніпрянщині і сх.. Галузі пром. – лісопильна, нафтова, борошномельна. Низький рівень техніки та технології виробництва. Виникають акціонерні товариства з іноземним капіталом.

70-90 – населення ЗУ масово емігрує до США, Канади.

Зароджується укр. кооперативний рух – споживчі, кредитні, виробничі, торгові. Надавали позики під низький %.

33. ПОЛІТ ТА СОЦ-ЕК НАПРЯМКИ РОЗВ РОСІЇ В 19-ПОЧ 20 СТ.

Зовнішня експансія, зміцнення самодержавства і кріпосництва були основними тенденціями, які панували у державному житті Р. у кін. 18 — поч. 19 ст. Це суперечило загальним процесам суспільної лібералізації і демократії, які складали зміст європейського Просвітництва. За правління імператора **Олександра I. (1801-1825)** У першій половині 19 ст. у Р. поглибилася криза кріпосницьких відносин, які гальмували розвиток ринкового господарства. І хоч у другій чв. 19 ст. у країні розпочався промисловий переворот, в економічному розвитку Р. значно відставала від передових європейських країн. Олександр I на першому етапі царювання (до 1814) намагався проводити певні реформи — створив міністерства, шкільні округи, реорганізував сенат, дозволив поміщикам звільняти селян від кріпосництва (декрет про вільних орачів –1803), доручив М.Сперанському розробити проект впровадження конституційної монархії. Однак проекти більш глибоких змін були відкинуті, абсолютистські тенденції взяли гору над ліберальними.

Микола I (1825-1855) Вступ на престол Миколи I ознаменувався виступом дворянських змовників - декабристів. 14(26).12.1825 декабристи, спираючись на таємні організації — Північне товариство і Південне товариство декабристів, члени яких розробляли програми конституційних реформ і скасування кріпосництва, — підняли повстання у Петербурзі. Микола I запровадив поліційно-репресивний режим, що спирався на новий орган — Власну його імператорської величності канцелярію із сумнозвісним III відділенням, яке набуло функцій політичної поліції. У 1830-31 царизм зброєю придушив національно-визвольне повстання в Королівстві Польському

Від 1830 років у країні продовжувався розвиток мануфактурного і відбувалося зародження фабрично-заводського виробництва та створення багатогалузевої промисловості, тривало зростання обсягів внутрішньої і зовнішньої торгівлі — йшов процес становлення ринкових відносин. Однак ці процеси суттєво гальмувалися існуванням системи кріпосництва.

На серед. 19 ст. Російська імперія перетворилась на одну з найбільших європейсько-азіатських держав, яка, підкоривши численні народи Європи і Азії, прагнула подальшого розширення своїх впливів на південь і схід. У той же час відсталі кріпосницькі порядки, самодержавно-поліцейський режим, колоніальна політика щодо поневолених народів робили її слабким конкурентом у боротьбі за впливи на Близькому Сході. Ця слабкість яскраво проявилась у ході Кримської війни 1853-56, в якій на боці Туреччини проти Р. виступили англійські та французькі війська.

Олександр II (1855-1881) Поразка царизму у Кримській війні змусила самодержавство шукати нових шляхів подолання економічної та соціальної

кризи. Реформи, які дозволили б модернізувати найбільш відсталі ділянки суспільного життя, розпочав здійснювати новий російський імператор Олександр II. Реформи Олександра II, які через прагнення царизму зберегти головні важелі самодержавного управління і соціальну опору режиму (дворянство), хоча і мали обмежений характер, все ж відкрили певний простір для розвитку капіталістичних відносин в економіці і сприяли поліпшенню державного керівництва. Найважливішою з реформ було скасування кріпосного права («Маніфест» і «Положення 19.2. 1861»), яке здійснювалось поступово, протягом кількох років шляхом переводу поміщицьких селян спочатку на становище «тимчасовозобов'язаних», а потім «викупних». Селяни отримували особисту свободу та громадянські права. Земельний наділ, яким вони користувались, ставав їхньою власністю лише після завершення викупної операції, що проводилась в інтересах поміщиків.

Прогресивний характер мала земська реформа 1864. У 1860 роках було проведено низку фінансових реформ, створено Державний банк (1860). Розпочались реформи в галузі освіти, спрямовані на демократизацію освітніх закладів, посилення автономних прав університетів. Протягом 1861—1874 проводилась військова реформа.

Після вбивства Олександра II на престол вступив **Олександр III**, який вжив заходи для зміцнення самодержавства і обмеження політичних свобод: посилено цензуру, закрито ліберальні видання, обмежено доступ до освіти дітей з нижчих верств (циркуляри про «кухарчиних дітей» — 1887), посилено адміністративний контроль за земствами і міським самоуправлінням.

Економічне піднесення, що охопило економіку Р. у кін. 19 ст., привело до формування системи російського капіталізму, особливостями якого були співіснування передової промисловості і монопольних об'єднань з напівфеодальними відносинами на селі та самодержавною політичною системою, що позбавляла громадян демократичних прав.

Микола II (1894—1917) У 1894 імператорський престол посів Микола II (1894—1917) — останній представник династії Романових. Його уряд продовжував політику зміцнення самодержавства і його соціальної опори-дворянства. У той же час під впливом марксизму формувався робітничий рух у Р. Поразка Росії у російсько-японській війні 1904-05 поглибила суспільно-політичну кризу в країні, що спричинила першу Російську революцію 1905-07. Революція почалась розстрілом мирної демонстрації робітників Петербурга 9.1.1905 і вилилась у бурхливі виступи робітників, селянства, населення колоніальних окраїн. Найбільшого піднесення революційні події набули під час всеросійського жовтневого страйку 1905.17.10.1905 цар Микола II оголосив «Маніфест», який обіцяв запровадження конституційного устрою і скликання Державної Думи — російського парламенту. Стихійно почали виникати Ради робітничих депутатів, проводились численні мітинги і демонстрації, виходили демократичні періодичні видання, утворювались політичні партії, профспілки, громадські організації. Поразка.

41. УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Трагедія українського народу полягала в тому, що він всупереч власній волі був втягнутий у війну, а його землі стали об'єктом експансії воюючих сторін. Загарбання українських земель було невід'ємною частиною агресивних планів основних учасників ворогуючих блоків. Якщо Австро-Угорщина претендувала на Поділля та Волинь, то Німеччина виношувала більш масштабні плани. Не меншими були апетити і у російського самодержавства - планувало акцію приєднання Галичини, Буковини та Закарпаття.

Відверто проавстрійські позиції зайняла утворена в серпні 1914 р. у Львові **Головна Українська Рада**, що була міжпартійним блоком, до складу якого входили радикальна, соціал-демократична та націонал-демократична партії. За ініціативи ГУР незабаром було створено легіон Українських січових стрільців (УСС).

Водночас з утворенням Головної Української Ради група емігрантів із Східної України (Д. Донцов, В. Дорошенко, А. Жук, О. Скоропис-Йолтуховський та ін.) заснували у Відні свою організацію — **Союз визволення України (СВУ)**. Мета: СВУ було утворення самостійної Української Держави, встановлення конституційної монархії, заснування демократичного устрою, надання рівних прав і свобод представникам усіх національностей, забезпечення самостійності української церкви.

Оборонницьку, проросійську позицію в Наддніпрянській Україні спочатку зайняло **Товариство українських поступовців (ТУП)**.

Затяжний характер війни, погіршення становища на фронтах, ускладнення внутрішніх проблем призвели до посилення жорсткості режимів обох імперій, зведення нанівець легальних можливостей політичної діяльності, придушення опозиції, численних репресивних акцій.

Під час війни в скрутному становищі опинилося населення Галичини й Буковини.

Війна принесла українським землям руйнацію господарства, гальмування поступального розвитку, деформацію структури виробництва, посилення залежності від іноземного капіталу.

Отже, суть трагедії українського народу, пов'язаної з початком Першої світової війни, полягає в тім, що війна перетворила українські землі на об'єкт експансії, арену воєнних дій, а їхніх жителів — на учасників братовбивчого протистояння. Крім того, війна зумовила й інші негативні тенденції та процеси в суспільному розвитку цих земель: розкол національного руху, зведення нанівець легальних можливостей політичної та культурної діяльності, придушення опозиційних сил, застосування імперськими державними органами репресивних акцій, руйнацію народного господарства, деформацію структури виробництва, посилення залежності від іноземного капіталу.

37. КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ. ГОЛОДОМОР 1932-1933

Радянське керівництво, взявши курс на модернізацію промислового потенціалу країни, одразу зіткнулося з трьома проблемами: кошти, сировина і робочі руки для розвитку індустрії. Одержати все це можна було від селянства, що становило більшість населення. Вихід із цієї ситуації Ленін побачив у кооперації, яка була звичною, традиційною формою селянської співпраці ще з дореволюційних часів.

Рішення XV з'їзду ВКП(б) (1927) передбачали повільний, поступовий, добровільний процес кооперації (нагадаймо, що кооперація може бути декількох видів: виробнича, житлова, кредитна, споживча тощо). Проте практика диктувала швидкі темпи та жорсткі методи. Принципова зміна орієнтирів почалася після поїздки Сталіна до Сибіру і застосування надзвичайних заходів під час заготівлі хліба в лютому 1928 р.

Сталін і його оточення з часом дедалі більше переконувались у тому, що потреби індустріалізації простіше і гарантованіше можна задовольнити, спираючись не на 25—30 млн індивідуальних селянських господарств, а на 200—300 тис. колгоспів. Тому визріла думка про кардинальну зміну вектора залежності: не держава мусила залежати від значної кількості неконтрольованих індивідуальних селянських господарств, а сконцентровані у великі спільні господарства селяни мусили перебувати в залежності від державних структур.

Восени 1928 р. в Україні було колективізовано лише 4% селянського землекористування — це була слабка опора для здійснення грандіозних сталінських планів. Переходом до політики суцільної колективізації 1929 р. покладено початок кардинальним змінам у сільському господарстві. Селян почали насильно заганяти до колгоспів. Основну протидію цей процес викликав з боку заможних селян, які отримали назву «куркулі». Тому закономірно, що колективізація супроводжувалася «політикою ліквідації куркульства як класу».

Селянство чинило опір сталінській політиці. Сталін 2 березня 1930 р. у «Правді» опублікував статтю «Запаморочення від успіхів», у якій у «перегінах» процесу колективізації звинуватив місцеву владу.

Проте відступ Сталіна тривав недовго — вже у вересні 1930 р. ЦК ВКП(б) розіслав по республіках директивного листа «Про колективізацію». Зокрема, Україна, відповідно до директив, мала подвоїти рівень усупільнення і протягом 1931 р. в основному закінчити суцільну колективізацію вирішальних сільськогосподарських районів.

На жаль, не кращою була доля тих українських селян, що залишилися жити в республіці. У грудні 1932 р. було введено «внутрішній паспорт», що не давало можливості без дозволу місцевої влади переїхати до міста не тільки «куркулям», але й бідним селянам. Це рішення офіційної влади прив'язувало селянина до землі, знову його закріпачувало.

Причини голоду в Україні 1932—1933 рр.

Західні історики вважають, що основними були національно-політичні чинники. Зокрема, Дж. Мейс підкреслює: «Москва пов'язала українське

селянство з українським націоналізмом як загрозою імперським інтересам... Сталін, Каганович, Постишев та інші запланували в Москві знищення українського селянства як свідомої національної верстви і нещадно здійснили це на Україні в 1932—1933 рр. засобом штучного голоду».

Деякі російські, українські і західні історики (В. Данилов, Н. Івницький, В. Марочко, Н. Верт та ін.) вважають, що голод 1932—1933 рр. в Україні зумовлений дією соціально-економічних чинників, насамперед «насильницькими хлібозаготівлями», «поверненням до економічно необґрунтованої та політично скомпрометованої політики продрозкладки».

Наслідки суцільної колективізації

Форсовані темпи і переважно адміністративні методи її здійснення призвели до катастрофічних наслідків — дезорганізації і деградації аграрного сектора на початку 30-х років.

Наприкінці 30-х років сільське господарство України вийшло на рівень продуктивності, який існував до початку суцільної колективізації.

Отже, у сталінській моделі побудови соціалізму домінуючою ланкою була форсована індустріалізація. Роль аграрного сектора полягала в «обслуговуванні» процесу індустріалізації і в збереженні в країні стабільної ситуації з продовольством.

. СХІДНІ СЛОВ'ЯНИ В V-VII СТ.

Перші згадки в писемних джерелах про ранньо-слов'янські племена зустрічаються в творах римських вчених I—II ст. н. є. Плінія Старшого, Тацита, Птолемея, де слов'яни фігурують під назвою венеди (венети). Етнонім «слов'яни» вперше вжили візантійські автори Псевдо-Кесарій, Іоанн Ефеський, Менандр. Найповніше ранньослов'янська історія викладена у творах візантійських хроністів Йордана «Про походження та діяння ге-тів», або «Гетика» (551) і Прокопія Кесарійського «Історія війн» (550—554). «Гетика» містить важливу інформацію про розпад єдиної венедської ранньослов'янської спільноти, якій відповідала зарубинецька культура. Йордан сповіщає, що в VI ст. вже існувало три гілки слов'ян: венеди (басейн Вісли), анти (Підніпров'я) і склавини (Подунав'я).

Отже, слов'янство як самостійна етнічна спільнота вийшло на історичну арену на початку I тис. н. є. Це був динамічний і драматичний час **Великого переселення народів (II—VII ст.)**. Першопопштовхом цього процесу стало переміщення готів з Прибалтики до Причорномор'я. Готські племена, що осіли в пониззі Дніпра, отримали назву остготи, а ті, які зосередилися між Дністром та Дунаєм, — вестготи. У 375 р. готів перемогли гуни, частково їх підкоривши, частково витіснивши з Причорномор'я. Гуни створили між Доном і Карпатами могутню державу, на чолі якої став Аттіла. Про силу цього державного утворення свідчать вдалі походи гунів у Галлію та Східну Римську імперію. Проте після кількох поразок від римлян та їхніх союзників, смерті 451 р. Аттіли гунська держава поступово втрачає силу і розпадається. Ці історичні колізії суттєво вплинули на долю слов'янства. Відчувши, що гуни вже не становлять серйозної небезпеки, не перешкоджають міграції, слов'яни, починаючи з V ст., могутнім потоком

вирушили у візантійські землі. Як свідчать джерела, починаючи з 527 р., походи антів і склавинів разом із іншими варварськими народами на Константинополь стають регулярними. Нестримне слов'янське нашествя призвело до того, що вже 577 р., слов'яни контролювали землі на території Фракії та Македонії, а на початку VII ст. ними було захоплено Далмацію та Істрію. Наприкінці VII ст. слов'яни майже повністю оволоділи Балканським півостровом, проникли до Малої Азії.

Більшість сучасних вчених, які вивчають питання етногенезу слов'ян, вважає, що початок формування окремих слов'янських народів і, зокрема, праукраїнського етносу було покладено розселенням антів та склавинів.

Видатний вітчизняний історик М. Грушевський вважав антів предками українського народу. Широко відома гіпотеза про те, що етнонім «анти» — своєрідний пращур етноніма «українці», оскільки іранське ім'я народу «анти» в перекладі означає «край», «кінець». Енергійні анти у ході Великого переселення народів проникли на Балкани, Верхній Дніпро, Донець та Дон. Згодом зазнали поразки від нової варварської хвилі, яка принесла з собою аварів із Центральної Азії. Невщухаючі аваро-слов'янські війни (568—635) призвели спочатку до знесилення, а потім і до розпаду антського союзу. Починаючи з 602 р., анти в історичних джерелах не згадуються, а от склавини фігурують у творах більшості європейських та східних авторів, що ведуть мову про етнічні угруповання, які проживали на території України в VII— IX ст. Цілком закономірно, що етнонім «склавини», трансформувавшись з часом у «слов'яни», дожив до наших днів.

За даними сучасної археології, процес утворення праукраїнського етносу відбувався за такою схемою: в V— VII ст. носії пеньківської культури (анти) та праської (склавини) вирушили в південному напрямку. Антська хвиля покотилася на Балкани, а згодом на Ельбу, поступово інтегруючись із західними слов'янами. Склавини ж не пішли так далеко. Їхні нащадки утворили в VIII—X ст. між Дніпром, Дністром і Західним Бугом нові етнічні угруповання, підґрунтям яких була культура Луки Райковецької (нині відомо понад 200 пам'яток). Ця культура сформувалася на базі праської (склавини) із залученням певних елементів пеньківської (анти) культур. З культурою Луки-Райковецької фахівці пов'язують племена древлян, бужан, волинян, уличів, тиверців, які й були безпосередніми пращурами українців.

Отже, вирішальну роль у формуванні українського етносу відіграли міграційні процеси II—VII ст. Під час Великого переселення народів у горнилі історії було переплавлено та інтегровано чимало етнічних утворень, які лягли в основу багатьох сучасних народів. Українці не виняток у цьому процесі. Вони — прямі етно-культурні спадкоємці склавинів і частково антів.

44. УКРАЇНА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (2 ПОЛ. 40-1 ПОЛ. 50 РР.)

Адміністративно-територіальні зміни. Наприкінці війни процес об'єднання українських земель та формування території України вступив у вирішальну фазу. Питання про повоєнні кордони гостро стало вже під час завершальних операцій щодо розгрому Німеччини та її союзників. Воно

активно обговорювалося на Тегеранській (1943) та Ялтинській (1945) конференціях лідерів країн антигітлерівської коаліції. Остаточні контури повоєнних кордонів УРСР сформувалися в процесі українсько-польського, українсько-чехо-словацько-го та українсько-румунського територіальних розмежувань. Суть цих розмежувань полягала в міжнародному юридичному визнанні факту включення протягом 1939—1945 рр. західних областей України до складу СРСР. Остаточний процес польсько-українського розмежування завершився 1951 р., коли на прохання Польщі відбувся обмін прикордонними ділянками, майже однаковими за площею. Внаслідок цього до Львівської області увійшли землі в районі м. Кростонополя (пізніше перейменованого в Червоноград), а в межах польської держави опинилася територія довкола Нижніх Устриків Дрогобицької області.

Операція «Вісла» — це завершальний етап процесу переселення українського населення із території Закерзоння (Лемківщина, Посяння, Підляшшя, Холмщина). Початок цьому процесу було покладено 9 вересня 1944 р. угодою між польським Тимчасовим комітетом національного визволення та урядом УРСР, відповідно до якої українське населення, що проживало в Закерзонні, мусило добровільно переїхати до Радянської України. Цю масштабну міграцію можна поділити на три етапи:

I етап — «добровільне переселення» (вересень 1944 — серпень 1945 р.).

II етап — «наси́льницька депортація» (вересень 1945— серпень 1946 р.). З другої половини 1945 р. добровільне переселення майже припиняється, більше того, почався процес нелегального повернення українців, які відчували важку руку сталінського режиму, на старі місця проживання.

III етап — «операція «Вісла» (квітень — липень 1947 р.) виселення українців і членів змішаних українсько-польських сімей з українських етнічних та прилеглих земель (Посяння, Лемківщини, Холмщини, Підляшшя) і поселення їх у так званих повернутих західних та північних районах з обов'язковим розпорошенням серед польського населення.

В 1954 — включено до складу Крим. УРСР стала членом ООН в 1945 р.

Відбудова народного господарства республіки розпочалася одразу ж після визволення з-під фашистської окупації й особливо активізувалася в повоєнний час. Відбудова в Україні мала низку особливостей, які відрізняли її від західних країн.

- Насамперед суттєво відмінними були масштаби збитків, нанесених війною.

- Помітно ускладнився процес відбудови в республіці й голодом 1946—1947 рр. Викликана посухою 1946 р. загроза голоду не була своєчасно нейтралізована, а навпаки, до зими 1946—1947 рр. дедалі більше набувала рис справжнього голодомору. Суттєво погіршили ситуацію надмірно високі і нереальні плани хлібозаготівель, що мали постійну тенденцію до збільшення

- Характерною особливістю відбудовчих процесів у СРСР та Україні, зокрема, була опора на внутрішні ресурси і сили, а не сподівання на

зовнішню допомогу. З метою зміцнення своїх позицій у Європі США після Другої світової війни проголосили «план Маршалла».

- Україна, як частина СРСР, і західні держави обрали суттєво відмінні моделі відбудовчого процесу. Якщо на Заході відбудова здійснювалася в такій послідовності: стабілізація національної валюти, відбудова інфраструктури (доріг, засобів зв'язку та ін.), розвиток сільського господарства та легкої промисловості, реконструкція і технічне переозброєння важкої індустрії, то в радянській економіці послідовність фаз була іншою. Ставка робилася насамперед на відновлення роботи важкої промисловості — основи воєнно-промислового комплексу, на економію та накопичення фінансів та ресурсів за рахунок сільського господарства, легкої промисловості та соціальної сфери.

- Економіка України, на відміну від західних країн, у повоєнний час відбудовувалася і добудовувалася не як самостійний, замкнутий і самодостатній комплекс, а як частина загальносоюзної економічної системи.

Радянізація ЗУЗ. Процес відбудови у «возз'єднаних» районах УРСР проходив набагато складніше, ніж на сході республіки. Це було зумовлено низкою причин: значними руйнаціями, завданими фашистською агресією; слабкістю економічного потенціалу регіону (у промисловості Галичини було задіяно лише 4% населення); особливостями менталітету західних українців, які неоднозначно сприймали соціалістичні перетворення, що відбувалися водночас з процесом відбудови; пасивним та активним опором нововведенням значної частини місцевого населення та ін.

Характер змін, що відбулися в процесі відбудови на території Західної України, неоднозначний. Пройшла докорінна модернізація економічного потенціалу регіону. У роки четвертої п'ятирічки в західних областях України було здійснено суттєву реконструкцію старих заводів і фабрик. Відбудовано та споруджено понад 2,5 тис. великих і середніх промислових підприємств. Обсяг валової продукції промисловості протягом 1946—1950 рр. зріс у 3,2 раза.

3 (84). ПРИЧИНИ ПАДІННЯ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПД-СХ ЄВРОПИ. ОСОБЛИВОСТІ, ХАРАКТЕРНІ РИСИ АНТИТОТАЛІТАРНИХ РЕВОЛЮЦІЙ 1989-1990.

Криза охопила у 80-х всі ці країни. Вона проявилася в економічній, політичній, ідеологічній та моральній сферах. Політичне банкрутство керівництва правлячих партій, невправність адміністративно-командних методів управління і небажання населення жити в умовах тоталітарного режиму.

Могутнім каталізатором — національний фактор. Його виявлення було відмінним в різних країнах і залежало від національних традицій, характеру політичного режиму. Великий вплив на розвиток подій в Югославії, Чехо-Словаччині, Румунії, Болгарії.

Великий вплив — перебудовні процеси в СРСР Горбачова. СРСР проголосив принцип невтручання у внутрішні справи республік. В Угорщині,

Юг., Пол почалися реформи політичної системи. Однак, в Рум, Болг, НДР лідери країн негативно до цього поставилися.

Характер подій – революційний, адже потягли за собою кардинальні зміни.

Форми і методи демократичних революцій були різними. Від оксамитової у Чех-Сл до кривавих зіткнень у Рум.

Революції розгорталися майже одночасно.

21. ХРЕСТОВІ ПОХОДИ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

Х.П. – це військово-колонізаторські походи ЗЄ сусп у країни Сх. Середземномор'я і походи хрестоносців на території сх. слов'ян (інколи).

1095 – в м. Клерман папа Римський проголосив промову, в якій закликав людей йти звільнити звільнити землю від невірних.

Мотив походу:

- Релігійний – відпущення гріхів
- Територіальний – торгівля, земля, ринки збуту

Брали участь різні верстви населення – селяни, купці, феодали, рицарі, духовенство.

Сельджуки завоювали Близький Схід і гроб Христовий.

Існувала сист майорату – земля переходила до старшого сина, а молодші або в монастир, або в рицарі.

1096 – I хрестовий похід. Керівник – Петро Пустельник. Переправилися через Босфор до Нікеї – Д Сельджуків. Взяли місто.

Відправилися на Палестину. Важкі умови – немає води, продовольства. Взяли Сирійське місто Антіохію. Була утворена Д хрестоносців.

1099 – хрестоносці підійшли до Палестини. Почали штурм м. Єрусалим.

На цих землях виникло Графство Едейське, Князівство Антіохійське, Королівство Єрусалим, Графство Тріполі.

1147-1149 – II ХП. На чолі Людовік УІІ і Конрад ІІІ. Переправились через Босфор. Діяли неузгоджено. Безрезультатний. Сельджуки продовжували відвойовувати території.

1189-1192 – III ХП. На чолі – Фрідріх І Барбаросса, Ричард І, Людовік УІІ. Неузгоджено діяли. Похід безрезультатний.

1201-1202 – ІУ ХП. Пішли на Константинополь. Взяли К. Вирішили застосувати зброю проти Візантії, встановити нову Д. Злочин вчинили – пішли не на Єрусалим, а на одновірців. Візантійська імперія на певний час перестала існувати, хрестоносці утворили Латинську імперію.

Всього було 8 ХП – до 1291.

15. КУЛЬТУРНІ ДОСЯГНЕННЯ ЦИВ-ЦІЙ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ.

Месопотамії іригаційні споруди+ монументальна архітектура.— приклад перемоги людини над несприятливими природними умовами. Розкопки у Вавілоні «висячі сади» цариці Семіраміди. Постійні війни

вимагали зведення оборонних споруд- фортецями. Найбільше досягнення культури Месопотамії — писемність. Раніше за всіх її створили шумери в IV тисячолітті до н. е. Спочатку з'явилося малюнкове письмо — піктографія. Поступово окремими знаками почали позначати вже не слово, а склади і звуки, а малюнки змінили свій вигляд. Для письма використовували глину — найпоширеніший природний матеріал у Двріччі. За формою клиноподібних рисок писемність отримала свою назву — клинопис. **В Нїневїї була зроблена виключна знахідка — перша в історії людства бібліотека-ств** за наказом асїрійського царя Ашшурбаніпала. У Вавілонїї- відома вся зоряна карта. Жерці встановили зв'язок Сонця зі знаками зодїаку. На основі астрономїчних спостережень- розроблено точний місячний календар. Вавілонці користувалися сонячними і водяними годинниками. Розвиненими для свого часу були і математичні знання: чотири арифметичних дії, зведення в квадрат і знаходження квадратного кореня, обчислення площі геометричних фігур. У Вавілонї було дві медичні школи, які утримувалися державним коштом. Закони Хаммурапі XVIII ст. до н. е.).

культура Стародавнього Єгипту-єгип писемність — ієрогліфи; поховальних споруд- ПІРАМІДИ; Єгипетські жерці розробили надзвичайно точний для свого часу сонячний календар. Саме в Єгипті розділили добу на 24 години. Розробляється десяткова система рахунку. Єгиптяни оперували простими дробами з чисельником 1, уміли обчислювати довжину кола і площу круга. Звичай муміфікації сприяв розвитку анатомічних знань Існували лікарі різних спеціальностей — окулісти, дантисти, хїрурги.

Культура Стародавньої Індїїв Індїї вперше стали вирощувати бавовну, рис, цукрову тростину Харапська цивілізація-великі міста —скл з «цитаделі» («верхнього» міста) і «нижнього» міста з житловими спорудами.;система каналізації, (водопостачання стїчних вод.) Ремісники обробляли метали — мідь, олово, бронзу, золото, срібло, але не знали залїза.Писемності.-не була алфавітною і складалася з малюнків (пїктограм). Рядки розташовувалися горизонтально і включали до 8 знаків. Писали справа наліво. Були варни — своєрідні станиНа кінець II тисячолїття до н. е. остаточно склалася доктрина про 4 варни-брахмани (жерці);кшатрії (знать, воїни); вайш'ї (землероби, ремісники, торговці); шудри (низи суспільства — слуги, бідняки, переселенці). «Веди» — збірники священних гімнів на честь арїйських богів- 4 таких збірники— «Рїгведа» —до III, а частково і до кінця VI тисячолїття до н. е. і складається з 10 книг і 1028 гімнів. Пізніше були складені «Самаведа» та «Яджурведа», які включають співи і жертвні формули. Остання — «Атхарваведа» — містить магічні формули. Епічних поем — «Махабхарати» і «Рамаяни». З'являються збірники законів— «Закони Ману». Виникають перші філософські школи: санх'я, йога, ньяя, вайшешика, мїманса та веданта. У V — IV ст. до н. е. брахман Ланїні створює єдину літературну мову — санскрит, який став мовою мїжіндїйського спілкування.На основі стародавнього виду театрального мистецтва — пантомїми — виникає драматургїя.

культури Стародавнього Китаю винайдено шовкопрядіння, бронзоливарну справу, ієрогліфічну писемність, зародилися основи містобудування. Правителі держави — вани При їх дворі працювали вчені, які вели літописи, спостерігали небесні явища, добре знали історичні події минулого. Велика увага приділялася астрономії. Була встановлена тривалість місяця з 29,5 дня і сонячного року з 366 днів. У календарі були чітко визначені сезони року. Місяць поділявся на декади — повний складався з 30 днів, неповний — з 29. На 350 р. до н. е. вченим стало відомо, що тривалість сонячного року — 365,25 доби, а місячного — 295 діб. **IV ст. до н. е. вченим Ші Шенем було складено перший у світовій історії зоряний каталог, що включав 800 світил.** Становлення головних принципів вчення про протилежні і взаємопов'язані сили Інь і Ян, — як причина руху і мінливості у природі. Це знаходить своє втілення в стародавньому літературному пам'ятнику Китаю — «Книзі перемін» (XII — VI ст. до н. е.). У VI — V ст. до н. е. зароджуються даосизм і конфуціанство. Вперше починають видобуток соляних розчинів за допомогою свердловин, які бурять на глибину до 900 м. Тут уперше зустрічаються від'ємні числа і даються правила операцій над ними. Чжан Хен (78 — 139 рр. н. е.) зумів нарахувати 2,5 тис. зірок, розташованих в 124 сузір'ях. Він створив перший у світі небесний глобус, що відтворював рух небесних тіл, винайшов перший сейсмограф. Тоді ж з'явився компас, Набули поширення зубчасте колесо і водяний млин. В I ст. н. е. китайці винайшли папір.

5. УКРАЇНА У СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (сер.16-1 пол.17)

В 1340-х рр. Експансія на Київську Русь. Польське проникнення в українські землі кардинально відрізнялося від литовського: польський уряд з самого початку утвердження в цьому регіоні намагався зробити його своєю провінцією, нав'язати польське право та адміністративну систему, витіснити православ'я шляхом утвердження католицизму, що викликало опір та протидію місцевого населення.

Кревська унія 1385 р.

На початок XVI ст. стало очевидним, що Велике князівство Литовське близьке до занепаду. У 1522 р. Москва відібрала у нього Чернігів і Стародуб на північному сході України. А у 1549 та 1552 рр. воно не змогло протистояти двом великим вторгненням татар. У 1562—1570 рр. наростаюча криза сягнула критичної межі, коли Литва ув'язла в нову триваючу війну з Московським царством. Литовці звернулися до Польщі по допомогу. Головною умовою вони поставили об'єднати в одне політичне ціле Польщу з Литвою, яких до цих пір пов'язував спільний монарх.

Литовські та українські магнати опиралися остаточному злиттю з Польщею. Але невдоволена пануванням магнатів середня та дрібна шляхта підтримала поляків, сподіваючися здобути собі широкі привілеї, якими користувалися польські феодали.

Скликаний у 1569 р. в Любліні королем Сигізмундом Августом. Магнати Великого князівства на чолі з протестантом литовським князем

Радзивіллom та православним українським князем Костянтином Острозьким залишили їх. У відповідь на це поляки за підтримки дрібної шляхти на Волині, у Підляшші та Києві оголосили про приєднання цих земель до Польщі. Це змусило норовистих магнатів повернутися за стіл переговорів, і 1 липня 1569 р. була укладена Люблінська унія.

Внаслідок підписання унії утворилася Річ Посполита, що мала єдиного виборного короля, сейм, гроші, податки та єдину зовнішню політику. Але Велике князівство певною мірою зберігало автономію, зокрема місцеве врядування, військо, скарбницю та систему судочинства. Та тепер до Польської корони відходили всі українські землі, що раніше належали литовцям.

Велике князівство Литовське протягом двох століть створювало для них сприятливі умови існування. Українські князі хоч і підпорядковувалися литовцям, однак мали великий вплив у суспільній, економічній, релігійній та культурній царинах життя

45. НАЦ-ВИЗВ РУХИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ І ЛАТ АМЕРИКИ

ці країни перетворилися на сировинну базу для євро пром-сті. Великі країни отримували надприбутки шляхом експлуатації праці населення залежних д-в, які слугували ринками збуту і джерелами сировини, майже безплатної робочої сили, але осн формою гноблення став вивіз капіталу. Багато країн спец-сб на вир-ві одної культури-розв-сь монокультурне с/г.

На поч. ХХст в колоніях і напівколоніях формується місцева буржуазія, яка очолює нац-визв рух(НВР). Найвизначнішими події: **Синхайська рев в Китаї, Мексиканська рев, НВ бор-ба народів Африки.**

Синхайська рев в Китаї-поч ХХст –посилився рух проти монархії, феодал пережитків, екон експансії інз-х д-в. 1905-кит революціонери на чолі-Сунь Ятсеном ств партію – Револ-ний об'єднаний союз – програма: повалення монархії, прогол респ-ки, зрівняння прав на землю ін. Перші виступи поч. в 1906-провінція Цзянсі-збройні сутички шахтарів з властями. 1907-08-виступи анродних мас продовжувалися. Монархічний уряд обіцяв склик парл-т і розроб констит. Жовтень 1911-масове повстання в Учані, стало початком револ по всій країні. Грудень 1911-в пд. Столиці Кит-Нанкіні скликано Нац-ні збори, які 1 січня 1912-прогол Кит респ-кою, а тимчасовим пре-м Сунь Ятсена. Але лібер-поміщицькі та бурж кола –незадоволені, і висунули на посаду прем-мін і голкома військами генерала Юань Шикая. 12 лютого 1912-зречення імператора, під тиском Ясен передав посаду президента Шикаю. Почався період спаду рев-ції. Серпень 1912- Ятен ств нову партію „Нац-ний союз” –Гоміньдан і в серпні 1913- закликав до повстання, але було придушене. Отже, була повелена монархія, але ін проблеми залишилися.

Мексиканська рев Листопад 1910–Мексика(М)-ще 1824-стала респ-кою, але напр. ХІХст-встановлена диктатура през-та П.Діаса, пов'язаний з амер-м капіталом. Невирішеність аграр пит, феодал пережитки, засилля іноз кап-лу – **причини рев.** В рев брали участь сел.-во, роб клас, нац буржуазія,

інтелігенція, част поміщиків. Травень 1911-повалено режим Діаса, а през-м став лідер Радик-го крила ін тел-ції Ф. Мадеро. 1913-вбитий, а владу захопив реакційний генерал В.Уерта., проти якого розгорнувся масовий рух. США втрутилися в 1914 і 1916рр. Після повалення режиму Уерта поч. бор між поміщицьким блоком і револ=м сел.-вом на чолі з Е. Сапата і Ф.Вілья-закінчилося поразкою селян. Революція 1910-1917рр-призвела до змін у М. Січень 1917- Устан збори прийняли констит, яка обмеж права іноземців АН придбання власності у М, послаблювала позиції вел-х поміщиків-латифундистів, 8-год роб день, проголошувала права на ств-ня спілок і страйки.

НВ бор-ба народів Африки. Поч. ХХст майже вся Афр-колонією євро д-в, стала об'єктом пограбування і експансії. Особливо жорстока Пол-ка пров у німець колоніях, викликало ряд повстань. 1904- два вел повстання в Нім-кій Пд.-Зх Афр, де повстали племена гетеро, а потім племена нама(готтентоти)-над ними кривава розправа. 1907-вел повстання у Мароко. На поч. ХХст в Афр поступово виникає нац-на буржуазія і інтелігенція, перші невеликі прошарки роб-го класу, перші політ орг-ції-наприклад, 1905-в Пд. Афр.-Афр-кий нац-ний конгрес.

32. Пётр I Великий (22 октября 1721 — 28 января 1725) 1 Реформы государственного управления 2 Областная реформа

3 Контроль за деятельностью государственных служащих 4 Реформы армии и флота

5 Церковная реформа 6 Вероисповедная политика 7 Финансовая реформа

8 Преобразования в промышленности и торговле 9 Социальная политика 9.1 Дворянство 9.2 Крестьянство 9.3 Городское население

10 Преобразования в сфере культуры

☐ Екатерина I (28 января 1725 — 6 мая 1727)

☐ Пётр II (7 мая 1727 — 19 января 1730)

☐ Анна Иоанновна (4 февраля 1730 — 17 октября 1740)

☐ Иван VI (17 октября 1740 — 25 ноября 1741), Анна Леопольдовна (правительница, регентша 1740—1741)

☐ Елизавета Петровна (25 ноября 1741 — 25 декабря 1761)

☐ Пётр III (25 декабря 1761 — 28 июня 1762)

☐ Екатерина II Великая (28 июня 1762 — 6 ноября 1796)

☐ Павел I (6 ноября 1796 — 11 марта 1801)

1. Гкт – історично сформовані комплекси господарства і культури їх етносів, які проживають у схожих природно-географічних умовах і перебувають на близьких рівнях со-екон розв. Типи:

1. ГКТ збирачів і мисливців жаркого поясу.

1. — ГКТ збирачів і риболовів річок та приморських районів жаркого поясу

2. — ГКТ мисливців і збирачів степів і напівпустель.

3. — ГКТ рухливих мисливців, риболовів і збирачів тайги і тундри.

4. — ГКТ осілих риболовів, мисливців і збирачів морського узбережжя і басейну великих рік помірної зони

5. — ГКТ арктичних мисливців на морського звіра і риболовів.

57. Восточный кризис 1875-1878 гг.-высшая точка национально-освободительной борьбы

южнославянских народов в XIX в. Он включает в себя восстания в Боснии и Герцеговине (1875-

1878), Апрельское (1876) в Болгарии, сербо-чер-ногоро-турецкую войну (1876), и, наконец, его

апогей - русско-турецкую войну (1877-1878). Национально-освободительные движения

балканских народов имели ярко выраженный антифеодальный, революционный характер. В. И.

Ленин, характерна} я этот период, указывал, что его объективным содержанием «были

буржуазно-национальные движения, или «судороги» освобождающегося от разных видов

феодализма буржуазного общества» (*Ленин В. И. Поли собр. соч. Т. 26 С 144*)

Для буржуазии первостепенной была задача освобождения от многовекового чужеземного ига и

создания независимых национальных государств. Национально-освободительная борьба

балканских народов встретила резкое противодействие великих держав Запада, в интересах

которых было сохранение статус-кво. Особенно рельефно в ходе кризиса проявилось

стремление Австро-Венгрии к экономической экспансии на Балканы, желание присоединить

Боснию и Герцеговину, не допустить создания сильного независимого государства на своих

южных границах. Дипломатическая борьба между великими державами по вопросу о

дальнейшей судьбе балканских народов велась на протяжении всего восточного кризиса.

Опорой своей национально-освободительной борьбы южные славяне традиционно считали

Россию Она на протяжении десятилетий выступала защитницей угнетенных народов

Балканского полуострова. Несмотря на преследуемые царским правительством своекорыстные

цели, русская политика объективно сыграла позитивную роль в деле завоевания независимости

балканскими народами, способствовала созданию новых буржуазных государств на Балканах.

Победа русского оружия (вместе со своими союзниками - румынской и сербской армиями, а

также болгарскими ополченцами) над турками привела к воссозданию болгарской

государственности, независимости Сербии, Черногории и Румынии, освобождению от

турецкого гнета Боснии и Герцеговины. Но угроза новой войны с европейской коалицией и

повторения трагедии Крымской войны заставляла русское правительство идти на уступки и

компромиссы в ходе дипломатических переговоров с великими державами.

Решения Сан-Стефанского предварительного мирного договора отвечали задачам создания

национальных независимых государств на Балканах, хотя и они были ограничены (например, в

отношении территориальных приращений Сербского княжества) из-за условий Будапештской

конвенции. Берлинский конгресс характеризовался сложной борьбой России с позицией великих

держав Запада, которые стремились максимально сократить решения Сан-Стефано,

направленные к изменению положения балканских народов. Берлинский трактат отразил

результаты этой борьбы, в которой русские представители вынуждены были уступить. Но,

несмотря на ревизию Сан-Стефано, Берлинский трактат утвердил коренные изменения, произошедшие в судьбах южных славян. Сан-Стефанський мирний договір — попередній мирний договір, який завершив Російсько-турецьку війну 1877—1878 рр. Підписаний 19 лютого (3 березня) у Сан-Стефано (нині Ешількей, поблизу Стамбула) з російської сторони графом Н. П. Ігнат'євим і О. І. Нелідовим, з турецької — Сафветом-пашою на основі укладеного 19 (31 січня) Адріанополі перемир'я.

Основні положення

За Сан-Стефанським мирним договором Чорногорія, Сербія і Румунія отримували повну незалежність, їхні території значно розширювалися. Румунія отримувала Північну Добруджу (ст. 1-5). Боснії та Герцеговині надавалася автономія в межах Османської імперії (ст. 14).

Болгарія від Дунаю до Егейського моря і від Чорного моря до Охридського озера перетворювалася у васальну по відношенню до Туреччини державу, але оголошувалася автономним князівством з правом обрання князя (ст. 6-7). Турецькі війська виводилися з Болгарії, росіяни залишалися в ній на 2 роки (ст. 8).

До Росії відходили Батумі, Ардаган, Каре, Баязет і Південна Бесарабія, відірвана від неї, крім островів у дельті Дунаю, за Паризьким мирним договором 1856 р.

Туреччина зобов'язувалася виплатити Росії 310 млн. руб. контрибуції (ст. 19), створити в Епірі, Фессалії та Албанії управління за типом введеного в 1868 на Криті (ст. 15), здійснити реформи в Турецькій Вірменії (ст. 16).

11 Отмена крепостного права Основные положения крестьянской реформы

Основной акт — «Общее положение о крестьянах, вышедших из крепостной зависимости» — содержал главные условия крестьянской реформы:

крестьяне получали личную свободу и право свободно распоряжаться своим имуществом;

помещики сохраняли собственность на все принадлежавшие им земли, однако обязаны были предоставить в пользование крестьянам «усадеб оседлость» и полевой надел;

за пользование надельной землёй крестьяне должны были отбывать барщину или платить оброк и не имели права отказа от неё в течение 9 лет;

размеры полевого надела и повинностей должны были фиксироваться в уставных грамотах 1861, которые составлялись помещиками на каждое имение и проверялись мировыми посредниками;

крестьянам предоставлялось право выкупа усадьбы и по соглашению с помещиком — полевого надела, до осуществления этого они именовались временнообязанными крестьянами;

также определялась структура, права и обязанности органов крестьянского общественного управления (сельского и волостного) и волостного суда.

Земская реформа 1 января 1864 г. — Реформа состояла в том, что вопросы местного хозяйства, начального образования, медицинского и ветеринарного обслуживания отныне поручались выборным учреждениям — уездным и губернским земским управам

Городская реформа 1870 г. — Реформа заменила существовавшие ранее сословные городские управления городскими думами, избиравшимися на основе имущественного ценза. Система этих выборов обеспечивала преобладание крупных купцов и фабрикантов.

Судебный устав 1864 г. — Устав вводил единую систему судебных учреждений, исходя из формального равенства всех социальных групп перед законом. Судебные заседания проводились с участием заинтересованных сторон, были публичными, и отчёты о них публиковались в печати. Тяжущиеся стороны могли нанимать для защиты адвокатов, имевших юридическое образование и не состоявших на государственной службе

4.6.1 Организационные реформы

4.6.2 Технологические реформы

4.7 Реформа образования Реформа образования

В ходе реформ 1860-х годов была создана сеть народных училищ. Наряду с классическими гимназиями были созданы реальные гимназии (училища) в которых основной упор делался на преподавание математики и естественных наук. Устав 1863 г. для высших учебных заведений вводил частичную автономию университетов — выборность ректоров и деканов и расширение прав профессорской корпорации. В 1869 г. в Москве были открыты первые в России высшие женские курсы с общеобразовательной программой

В мае 1883 г. Александр III провозгласил курс, названный в историко-материалистической литературе «контрреформами», а в либерально-исторической — «корректировкой реформ». Он выразился в следующем. В 1889 г. для усиления надзора за крестьянами были введены должности земских начальников с широкими правами. Они назначались из местных дворян-землевладельцев. Избирательного права лишились приказчики и мелкие торговцы, другие малоимущие слои города. Изменению подверглась судебная реформа. В новом положении о земствах 1890 г. было усилено сословно-дворянское представительство. В 1882—1884 гг. были закрыты многие издания, упразднена автономия университетов. Начальные школы передавались церковному ведомству — Синоду.

2. Виникнення мислення й мови

Походження мислення й мови становить складну проблему історії первісного суспільства, розв'язання якої ще більш утруднюється тим, що ми маємо не прямі, а лише посередні дані, які ілюструють найголовніші етапи цього процесу.

Основних джерел для з'ясування походження й реконструкції найдавніших стадій розвитку мислення й мови кілька. Насамперед це порівняльна психологія, порівняльна фізіологія і мовознавство, а також етнографія й археологія. Важливі матеріали для розв'язання цих питань дає й антропологія, що має дані про розвиток у процесі антропогенезу матеріального апарату мови і мислення — про розвиток нижньої щелепи, мозку тощо. Лише комплексний розгляд усіх цих матеріалів з погляду Енгельсової трудової теорії антропогенезу допомагає позначити основні віхи в історії людського мислення й розвитку мовної функції.

Цілком очевидно, що мислення й мова — дві сторони того самого процесу в становленні людини, процесу походження й розвитку трудової діяльності, процесу розвитку виробництва й оволодіння людиною силами природи. Тому неправильно було б запитувати, що виникло раніше в історії найдавнішого людства — думка чи слово, яке виражає її. Мислення й мова виникли одночасно. Виникнення найпростіших свідомо виготовлених знарядь праці вже ознаменувало виникнення найпростіших уявлень, а вони в свою чергу мали передаватися або від одного члена колективу іншому, або як сума набутого досвіду переходити до наступного покоління. Отже, поряд з виникненням найпростіших уявлень виникла й найпростіша форма передавання інформації — звукові сигнали для позначення й передачі їх.

Основою для виникнення таких звукових сигналів стали звукові сигнали мавп — безпосередніх предків людини. У сучасних людиноподібних мавп запас їх досить великий і дорівнює, наприклад у шимпанзе, більш як двадцяти різним звукам, що виражають емоції і стан організму. Проте крім таких афективних сигналів мавпи, зокрема й вищі, дуже часто видають звуки в емоційно нейтральному спокійному стані, звуки, які дістали назву «життєвих шумів». Деякі вчені, наприклад радянський антрополог В. В. Бунак, вважають, що саме життєві шуми й стали тією базою, на якій розвинулася звукова мова. Та в цілому поки що важко з цілковитою певністю сказати, чи афективні сигнали, чи життєві шуми стали основою формування мовної функції. Ясно лише, що вона, як і найпростіші уявлення, виникла на світанку розвитку праобщини разом з початком доцільної трудової діяльності.

Дальший розвиток мислення й мови йшов по висхідній кривій разом з розвитком знарядь праці. Як відзначалося раніше, на зліпках внутрішньої сторони черепів синантропів виявлено значні здуття в задній частині скроневої кістки і в скронево-тім'яно-потиличній ділянці. В цих місцях у мозку сучасної людини містяться центри, що керують правильним мовленням. При ураженні цих центрів у людини різко порушується здатність відтворювати окремі слова і фрази, вона починає погано розуміти чужу мову. Отже, розвиненість задньої частини скроневої кістки скронево-тім'яно-потиличної ділянки мозку синантропа свідчить про відносно високий рівень розвитку в них членопо-дільної мови, а значить і мислення. Це припущення добре узгоджується з результатами вивчення залишків матеріальної культури синантропів, що оволоділи вогнем, роллю колективного на-гінного полювання в житті їх, одне слово, з відносно високим рівнем розвитку їхніх продуктивних сил.

Проте є важливі підстави гадати, що повний розвиток членоподільної мови пов'язаний лише з появою людини сучасного виду. Описуючи стародавні гомініди, ми відзначали, що величиною мозку деякі групи неандертальців не тільки не поступалися перед сучасною людиною, а перевершували її. Та структура мозку в них була далеко примітивнішою, зокрема лобні частки характеризувалися помітною сплюсненістю. А саме в них і містяться центри вищих функцій мислення — асоціації, утворення абстрактних понять тощо. Тому можна досить певно твердити, що мислення людини зробило істотний стрибок під час переходу від раннього палеоліту до пізнього, а разом з ним прогресивних перетворень зазнала і звукова мова. Вони, очевидно, виявлялися в цілковитому оволодінні людиною артикуляцією окремих звуків і в значному диференціюванні слів слідом за диференціацією понять. Саме починаючи з періоду пізнього палеоліту можна говорити про системи мови, які з еволюційного погляду не відрізняються від тих, що їх ми знаємо в сучасному суспільстві.

Зародки ідеологічних уявлень

Не менш складну проблему становить реконструкція ідеологічних уявлень членів праобщини. Велику роль у розв'язанні її може відіграти вивчення так званих неандертальських поховань.

Кісткові рештки найдавніших людей, відомі сучасній науці, було виявлено в перевідкладеному стані. Пояснюється це інтенсивною тектонічною діяльністю протягом ранніх етапів четвертинного періоду, яка зумовлювала зміну взає-морозміщення покривних шарів земної кори. Перші кісткові рештки, що дійшли до нас непорушеними, датуються ашельським і мустьєрським часом і належать неандертальцям. Тепер відомо близько двадцяти таких знахідок, обставини розміщення яких, старанно вивчені археологами і антропологами, дають змогу з певністю говорити про те, що це були умисні поховання.

Майже всіх їх виявлено на периферії печерних жител, у неглибоких ямах, викопаних у культурному шарі або видобаних у кам'яній долівці печери й засипаних землею. Поховані лежать на боку, ніби сплять.

Чому неандертальці ховали своїх небіжчиків? Це питання звернуло на себе велику увагу дослідників і викликало багато суперечок. Деякі радянські вчені вбачають у неандертальських похованнях піклування про померлих, смерть яких, можливо, ще не усвідомлювалася цілком і сприймалася як тимчасове явище; посередньо про це свідчить поза похованих також санітарні міркування, зародки первісної

35. Причины Гражданской войны в России

Первый период войны (ноябрь 1917 — май 1918) Октябрьская революция. Петроградский поход Краснова-Керенского.

Второй период войны (май 1918 — март 1919)

Вооруженное противостояние с красновардейскими частями в Забайкалье

Восстание чехословацкого корпуса. Развёртывание войны на Востоке

Антибольшевистские восстания в Центре и на Севере

Развёртывание войны на Юге Летом 1918 года

Третий период войны (март 1919 — апрель 1920)

Всероссийское правительство Колчака, Великий Сибирский Ледяной поход

Поход Деникина на Москву

Орловско-Кромская операция, Воронежско-Касторненская операция (1919)

Четвёртый период войны (апрель 1920 — ноябрь 1920)

Пятый период войны (ноябрь 1920 — июль 1923)

19 августа 1920 г Тамбовское восстание 1918-1921,

Западно-Сибирское восстание 1921-22, Советско-грузинская война, Кронштадтское восстание

Военный коммунизм— название внутренней политики Советского государства, проводившейся в 1918—1921 годах во время Гражданской войны. Основной целью было обеспечение городов и Красной Армии

оружием, продовольствием и другими необходимыми ресурсами в условиях, когда все нормальные экономические механизмы и отношения были разрушены войной. Решение о прекращении военного коммунизма было принято 21 марта 1921 года на X съезде РКП(б) и введен НЭП.

Ликвидация частных банков и конфискация вкладов

Национализация промышленности

Монополия на внешнюю торговлю

Принудительная трудовая повинность

Продовольственная диктатура

36. Советской России начиная с 1921 года. Была принята 21 марта 1921 года X съездом ВКП(б), сменив политику «военного коммунизма», проводившуюся в ходе Гражданской войны. Новая экономическая политика имела целью восстановление народного хозяйства и последующий переход к социализму. Главное содержание НЭП — замена продразверстки продналогом в деревне, использование рынка и различных форм собственности, привлечение иностранного капитала в форме концессий, проведение денежной реформы (1922—1924), в результате которой рубль стал конвертируемой валютой.

НЭП позволил быстро восстановить народное хозяйство, разрушенное Первой мировой и Гражданской войнами.

Со второй половины 1920-х годов начались первые попытки свёртывания НЭПа. Ликвидировались синдикаты в промышленности, из которой административно вытеснялся частный капитал, создавалась жёсткая централизованная система управления экономикой (хозяйственные наркоматы). Сталин и его окружение взяли курс на принудительное изъятие хлеба и насильственную коллективизацию деревни. Проводились репрессии против управленческих кадров (Шахтинское дело, процесс Промпартии и др.). К началу 1930-х годов НЭП был фактически свёрнут.

НЭП В С/Г Продналог был первоначально установлен на уровне примерно 20 % от чистого продукта крестьянского труда (то есть для его уплаты требовалось сдать почти вдвое меньше хлеба, чем при продразвёрстке), причём впоследствии его намечалось снизить до 10 % урожая и перевести в денежную форму. Первый кризис сбыта промышленных товаров возник осенью 1923 года. Крестьяне нуждались в плугах и прочих промышленных изделиях, но отказывались покупать их по завышенным ценам. Следующий кризис возник в 1924-25 хозяйственном году (то есть осенью 1924 — весной 1925). Кризис получил название «заготовительного», поскольку заготовки составили лишь две трети ожидаемого уровня. Наконец, в 1927-28 хозяйственном году — новый кризис: не удалось собрать даже самого необходимого. 30 октября 1922 вышел Земельный кодекс РСФСР, которым отменялся закон о социализации земли и объявлялась её национализация. При этом крестьяне вольны были сами выбирать форму землепользования — общинную, единоличную или

коллективную. Также был отменён запрет на использование наёмных работников.

НЭП в промышленности Главки были упразднены, а вместо них созданы тресты — объединения однородных или взаимосвязанных между собой предприятий, получившие полную хозяйственную и финансовую независимость, вплоть до права выпуска долгосрочных облигационных займов. Уже к концу 1922 г. около 90 % промышленных предприятий были объединены в 421 трест, причем 40 % из них было централизованного, а 60 % — местного подчинения. Стали возникать синдикаты — добровольные объединения трестов на началах кооперации, занимавшиеся сбытом, снабжением, кредитованием, внешнеторговыми операциями. Возродилась кредитная система. В 1921 г. был воссоздан Госбанк СССР, начавший кредитование промышленности и торговли на коммерческой основе. В 1922—1925 гг. был создан целый ряд специализированных банков: акционерные, в которых пайщиками были Госбанк, синдикаты, кооперативы, частные и даже одно время иностранные